

TAMPEREEN YLIOPISTO

Oikeustieteiden laitos

Sami Pietilä

***MAASTOHIIHDON SÄÄNTELYJÄRJESTELMÄ AMMATTHIIHTÄJÄN
ELINKEINOVAPAUTTA RAJOITTAVANA TEKIJÄNÄ***

Pro gradu-tutkielma

Yritysjuridiikka

Tampere 6/2007

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto

Oikeustieteiden laitos

PIETILÄ, SAMI: Maastohiihdon sääntelyjärjestelmä ammattihiihtäjän elinkeinovapautta rajoittavana tekijänä

Pro gradu – tutkielma, 71 s., 1 liitesivu

Yritysjuridiikka

Kesäkuu 2007

Tutkielman tarkoituksena on tutkia maastohiihdon sääntelyjärjestelmästä johtuvia ammattihiihtäjän elinkeinovapautta rajoittavia tekijöitä. Urheilijan elinkeinovapautta rajoittavia tekijöitä maastohiihdossa ovat urheilujärjestöjen säännöt sekä urheilujärjestöjen käyttämät erilaiset valmentautumis- ja kilpailusopimukset, jotka maajoukkuehiihtäjän on allekirjoitettava päästäkseen mukaan kilpailutoimintaan harjoittamaan ammattiaan. Elinkeinovapaus on perustuslaissa jokaiselle yksilölle taattu vapausoikeus, jonka toteutuminen kaupallistuneessa yksilöurheilussa on rajoitetumpaa kuin se yleensä elinkeinonharjoittajilla on. Tutkielma keskittyy yksilöurheilijan oikeudellisen aseman sekä maastohiihdon järjestöjen sääntelyn tutkimiseen kilpailuoikeuden ja sopimusoikeuden näkökulmasta.

Relevantteja lähteitä tutkielman aiheen näkökulmasta ovat maastohiihdon järjestöjen säännöt sekä erilaiset sopimukset, joilla sääntösidonnaisuus saadaan aikaan urheilijan ja lajilittojen välille. Tästä syystä olen liittänyt tutkielmaan Suomen Hiihtoliiton maastohiihdon kilpailusopimuksen liitteen, josta käy hyvin ilmi urheilijan varallisuusasemaan kohdistuvat sopimusehdot. Tutkielman näkökulmasta relevantteja lähteitä ovat perustuslain elinkeinovapautta koskeva säännös sekä kyseiseen lainkohtaan liittyvät yleiset opit. Tutkielman näkökulmasta merkitystä on myös kilpailu-, sopimus- sekä yhdistysjuridiikalla sekä näiden säädösten yleisillä opeilla. Lisäksi tärkeänä lähteenä mainittakoon Heikki Halilan vuonna 2006 ilmestynyt kirja Urheiluoikeus.

Tutkielman keskeinen ajatus on se, että perustuslain elinkeinovapauden toteutuminen tulisi ulottaa edellä kuvattuihin maastohiihdon toimijoiden välisiin horisontaalisuhteisiin välillisen puuttumisen kautta, joko kilpailunrajoituslain tai oikeustoimilain avulla. Perusteluna edellä mainitulle on se, että sopimuskumppaneina urheilija ja lajiliitot ovat hyvin epätasapainoisia, minkä johdosta sekä Kansainvälinen Hiihtoliitto että Suomen Hiihtoliitto kykenevät käyttämään asemaansa hyväksi suhteessa urheilijoihin esimerkiksi sponsorisopimusten markkinoilla.

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	II
SISÄLTÖ	III
LÄHTEET	V
1. JOHDANTO	1
1.1. Oikeudellistunut urheilu	1
1.2. Urheilua koskeva lainsäädäntö	2
1.3. Tutkimustehtävä	3
1.4. Tutkimuksen metodi ja tausta	5
2. URHEILUN NORMIJÄRJESTELMÄ	6
2.1. Perusoikeudet urheilun toimijoiden välisissä suhteissa	6
2.1.1. Taustaa	6
2.1.2. Perusoikeuksien vertikaalivaikutus ja horisontaalivaikutus	7
2.1.3. Perusoikeuksien horisontaalivaikutus maastohiihdon toimijoiden välillä	8
2.1.4. Fair play	10
2.2. Yhdistyssääntely urheilun normiverkostossa	11
2.2.1. Taustaa	11
2.2.2. Urheilujärjestön itsemääräämisoikeuden perusta	11
2.2.3. Yhdistyssääntelyn vaikutukset jäsenten oikeusasemaan	13
2.3. Sopimukset urheilun normiverkostossa	14
2.3.1. Urheilun järjestörakenteesta	14
2.3.2. Sopimukset urheilutoiminnassa	16
3. MAASTOHIHDON JÄRJESTÖRAKENNE JA ERI TOIMIJAT	19
3.1. Kokonaiskuva maastohiihdon järjestörakenteesta	19
3.2. Kansainvälinen Hiihtoliitto itsesääntelyjärjestelmässä	21
3.2.1. Urheilijan sitouttaminen Kansainvälisen Hiihtoliiton sääntöihin	21
3.2.2. FIS- lisenssi ja urheilijan julistus sitouttamisvälineinä	22
3.2.3. Mainonnan rajoittamisen hyväksyttävyyys	24
3.3. Suomen Hiihtoliitto itsesääntelyjärjestelmässä	26
3.3.1. Urheilijan sitouttaminen Suomen Hiihtoliiton sääntöihin	26
3.3.2. Kilpailijalisenssi	26

3.3.3. Kilpailusopimus	27
3.4. Urheiluseura itsesääntelyjärjestelmässä	32
3.4.1. Urheiluseuran ja urheilijan välinen suhde	32
3.4.2. Kilpailusopimus seuratasolla	33
4. KILPAILUOIKEUS MAASTOHIIHDON SÄÄNTELYJÄRJESTELMÄSSÄ	35
4.1. Sääntelytaloudesta kohti avointa markkinataloutta	35
4.2. Kilpailuoikeus ja urheilun kaupallistuminen	36
4.3. Kilpailunrajoituslain soveltamisen edellytykset	38
4.3.1. Lain tavoitteet	38
4.3.2. Elinkeinonharjoittajan käsite	40
4.3.3. Määrävä markkina-asema ja merkitykselliset markkinat	41
4.4. Maastohiihto taloudellisena toimintana	44
4.4.1. Maajoukkuehiihtäjä elinkeinonharjoittajana	44
4.4.2. Kansainvälinen Hiihtoliitto ja Suomen Hiihtoliitto elinkeinonharjoittajina	46
4.5. Suomen Hiihtoliiton asema kansallisessa kilpailutoiminnassa	48
4.5.1. Suomen Hiihtoliiton määrävän markkina-aseman perusta	48
4.5.2. Suomen Hiihtoliiton asema kilpailijalisenssien myöntäjänä	49
4.5.3. Maastohiihdon kilpailusopimuksen sopimusehdoista	51
4.5.4. Kilpailuviraston kanta Suomen Hiihtoliiton toimiin sponsorimarkkinoilla	52
4.6. Tulevaisuudennäkymiä	55
5. MAASTOHIIHDON KILPAILUSOPIMUS OIKEUSTOIMILAIN NÄKÖKULMASTA	58
5.1. Sopimuksen sovittelun edellytyksistä	58
5.1.1. Sopimuksen sovittelu sisällön ja ulkopuolisten seikkojen perusteella	58
5.1.2. Alkuperäinen ja jälkiperäinen kohtuuttomuus	59
5.1.3. Sopimustyyppin vaikutus sovitteluun	61
5.2. Maastohiihdon kilpailusopimus sopimuksen sovittelun näkökulmasta	61
5.3. Perusoikeusmyönteinen laintulkinta	64
5.4. Perusoikeusrajoitusten arviointia maastohiihdon näkökulmasta	66
6. LOPUKSI	68
LIITTEET	
1. Maastohiihdon kilpailusopimuksen 2006 - 2007 liite	72

LÄHTEET

Kirjallisuus ja Virallislähteet

- Aho, Matti L:* Näkökohtia oikeustoimien kohtuullistamisesta, Lakimies 1982, s. 524 - 540
- Alkio, Mikko - Wik, Christian:* Kilpailuoikeus, Helsinki 2004
- Donellan, Laura:* Strict liability in drug cases. Sportslaw administration & practice 2002, s. 13 - 16
- Eskuri, Jari:* Urheilijaa suojaavat perusoikeudet, Turun yliopiston urheilu-oikeuden sarja 2005
- Hagman, Jarmo:* Harrasteurheilijan näkökulma urheilun oikeudellistumiseen, Urheilu ja oikeus 2005 s. 10 - 12
- Halila Heikki:* Mihin urheilutoiminnassa tarvitaan lainsäädäntöä, Defensor Legis 2002 s. 813 - 828
- Halila, Heikki:* Oikeudellistuva urheilu, 2. uudistettu painos, Helsinki 2006
- Halila, Heikki:* Toimivaltajako yhdistyksissä, Vammala 1993
- Halila, Heikki - Hemmo, Mika:* Sopimustyyppit, Helsinki 1996
- Halila, Heikki - Tarasti, Lauri:* Yhdistysoikeus, 2. uudistettu painos, Jyväskylä 1996
- Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kilpailunrajoituksista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta HE 243/1997 vp
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kilpailunrajoituksista HE 148/1987 vp
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kilpailunrajoituksista HE 162/1991 vp
- Hallituksen esitys eduskunnalle oikeustoimen kohtuullistamista koskevaksi lainsäädännöksi HE 247/1981 vp
- Hallituksen esitys eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta HE 309/1993 vp
- Hallituksen esitys eduskunnalle yhdistyslaiksi HE 64/1988 vp
- Hemmo, Mika:* Sopimusoikeus 1, 2. uudistettu painos, Helsinki 2003
- Hemmo, Mika:* Sopimusoikeus 2, 2. uudistettu painos, Jyväskylä 2003
- Hemmo, Mika:* Sopimusoikeuden oppikirja, Helsinki 2006
- Jokela, Noora:* Urheilusponsorin intressien turvaaminen sopimuskumppanin julkisuuskuvaan muutuksessa, Urheilu ja oikeus 2001 s. 11 – 15
- Jyränki, Antero:* Uusi perustuslakimme, Jyväskylä 2000
- Jyränki, Antero:* Valta ja vapaus, Jyväskylä 2003

Karapuu, Heikki: Oikeus työhön ja elinkeinovapaus, s. 565 - 566. Teoksessa *Perusoikeudet*, Hallberg, Pekka - Karapuu, Heikki - Scheinin, Martin - Tuori, Kaarlo - Viljanen, Veli-Pekka (toim.) Helsinki 1999

Kuoppamäki, Petri: Markkinavoiman sääntely EY:n ja Suomen kilpailuoikeudessa, Jyväskylä 2003

Lindberg, Rainer: Elinkeinoharjoittajan käsite kilpailuoikeudessa, Kilpailuviraston selvityksiä 1/2006, Helsinki 2006

Länsineva, Pekka: Perusoikeudet ja varallisuussuhteet, Jyväskylä 2002

Länsineva, Pekka: Perusoikeudet nyt, s. 103 - 119. Teoksessa *Perusoikeuspuheenvuoroja*. Länsineva, Pekka - Viljanen, Veli-Pekka (toim.), Turku 1998

Ojanen, Tuomas - Aine, Antti - Kinnunen, Essi - Mylly, Tuomas: Urheilu Euroopan perustuslakisopimuksessa, *Urheilu ja oikeus* 2005 s. 89 – 101

Perusoikeuskomitean mietintö 1992:3, Helsinki 1992

Perustuslakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamiseksi, 25/1994 vp

Rauste, Olli: Urheiluoikeus, Helsinki 1997

Saarnilehto, Ari: Sponsorisopimukseen liittyvä korvausvastuu – kuka korvaa ja kenelle, *Urheilu ja oikeus* 2001 s. 4 – 10

Scheinin, Martin: Yhdenvertaisuus ja syrjinnän kieltö, s. 231 - 261. Teoksessa *Perusoikeudet*. Hallberg, Pekka - Karapuu, Heikki - Scheinin, Martin - Tuori, Kaarlo - Viljanen, Veli-Pekka (toim.) Helsinki 1999

SLU:n sponsorityöryhmän mietintö 2006,
http://www.slu.fi/mp/db/file_library/x/IMG/34585/file/Sponsorimietinto.pdf, (sivuilla vierailtu 25.10.2006)

SLU:n työsuhdetyöryhmän mietintö 5.10.1999, Helsinki 1999

Summerer, Thomas: Internationales sportrecht vor dem staatlichen Richter in der Bundesrepublik Deutschland, Schweiz, USA und England, München 1990

Tarasti, Lauri: Doping. Teoksessa *Urheilun ja liikunnan oikeus käytännössä*, s. 179 - 197. Aaltonen, Kimmo (toim.) Juva 2001

Timonen, Pekka: Urheilun oikeudellistumisesta urheiluun oikeudenalana, Teoksessa *urheiluoikeuden yhdistys 10 vuotta*. Jyväskylä 2004 s. 285 - 286

Tolonen, Hannu: Valtionrahoitusjärjestelmä, s. 32 - 44. Teoksessa *Urheilun ja liikunnan oikeus käytännössä*, Aaltonen Kimmo (toim.) 2. uudistettu laitos 2004 Pieksamäki

Tuori, Kaarlo: Tuomarivaltio - Uhka vai myytti, *Lakimies* 2003, s. 915 – 943

Viljanen, Veli-Pekka: Ulottuuko perusoikeuksien vaikutus yksityisoikeudellisiin oikeussuhteisiin, s. 273 - 279. Teoksessa Juhlajulkaisu Allan Huttunen. Turku 1988

Viljanen, Veli- Pekka: Yksityiselämän suoja, s. 333 - 351. Teoksessa Perusoikeudet, Hallberg, Pekka - Karapuu, Heikki - Scheinin, Martin - Tuori, Kaarlo - Viljanen, Veli-Pekka (toim). Helsinki 1999

Wilhelmsson, Thomas: Vakiosopimus, Helsinki 1985

Maastohiihdon järjestöjen säännöt

FIS international ski competition rules 2004, http://www.fis_ski.com/data/document/icr-cc04.pdf, (sivuilla vierailtu 6.11.2006)

FIS athlete's declaration, <http://www.fis-ski.com/data/document/athletesdeclaration-e.pdf>, (sivuilla vierailtu 7.11.2006)

FIS specifications for competition equipment and commercial markings 2006 – 2007, <http://www.fis-ski.com/data/document/ausre0607.pdf>, (sivuilla vierailtu 7.11.2006)

FIS statutes edition 2006, <http://www.fis-ski.com/uk/rulesandpublications/fisgeneralrules/statutes.html>, (sivuilla vierailtu 9.4.2007)

Suomen Hiihtoliiton kilpailusäännöt 2006, http://www.hiihtoliitto.fi/mp/db/file_library_/x/IMG/12719/file/kilpailusaannot.pdf, (sivuilla vierailtu 15.10.2006)

Suomen Hiihtoliiton toimintasäännöt 2006, http://www.hiihtoliitto.fi/mp/db/file_library/x/IMG/23369/file/SHLToimintasaannot2006-07.pdf, (sivuilla vierailtu 15.10.2006)

Oikeustapaushakemisto

EY-Tuomioistuin

EY C-415/1993

EY C-51/1996

Korkein oikeus

KKO 1998:143

KKO 1998:122

Kilpailuvirasto

Kilpailuviraston ratkaisu dno. 756/61/04, 11.11.2004 Suomen Hiihtoliiton toiminta sponsorisopimusten markkinoilla

Kilpailuviraston ratkaisu dno. 810/68/2000, 16.1.2001. Raahen koulutusyhtymän toiminta kilpailuoikeudelliselta kannalta.

Kilpailuviraston ratkaisu dno. 141/690/99, 12.6.2000. Voiko voittoa tavoittelematon yhdistys olla kilpailunrajoituslaissa tarkoitettu elinkeinonharjoittaja

Kilpailuviraston ratkaisu dno. 949/61/96, 10.1.1997. Onko Suomen Hiihtoliitto kilpailuoikeudellisesti elinkeinonharjoittaja

Kilpailuviraston ratkaisu dno. 511/61/94, 5.9.1995. Määrävän markkina-aseman väärinkäyttö koripallon miesten SM-sarjan kilpailumääräyksiä asetettaessa ja niitä sovellettaessa

1. Johdanto

1.1. Oikeudellistunut urheilu

Urheilu on muuttunut viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana aatteellisesta harrastetoiminnasta kaupalliseen ja ammattimaiseen suuntaan. Urheilijoita, jotka ansaitsevat urheilemisella elantonsa on yhä enemmän monesta eri lajista, niin joukkue- kuin yksilölajeissakin. Urheilussa liikkuvat rahasummat ovat kasvaneet mittasuhteisiin, jotka ovat tyypillisiä perinteikkäimmille vakiintuneille toimialoille. Näin ollen voidaan sanoa, että urheilusta on tullut merkittävä osa viihdeteollisuutta, joka koskettaa yhä useampaa yksilöä ympäri maailmaa, olipa sitten kyse katsojasta, valmentajasta, urheilijasta tai jostain muusta urheilun parissa toimivasta. Tästä syystä onkin lähes mahdotonta ajatella, että oikeusjärjestys ja oikeusperiaatteet tulisi nykyisin pitää täysin erillään urheilusta, vaan mieltää urheiluoikeus pikemmin osaksi oikeusjärjestystä. Urheilun oikeudellistumisen syynä voidaan kuitenkin pitää juuri urheilun kaupallistumista. Tässä kohtaa on kuitenkin huomioitava, että aatteellinen harrasteliikunta on samanaikaisesti lisännyt suosiotaan. Harrasteliikunnan ja oikeuden suhde on kuitenkin eri asia, ja harrasteliikunnan piirissä tapahtuvia ilmiöitä voidaan ratkaista lajiliittojen ja urheiluseurojen yhdistysautonomian ja itsesääntelyn avulla enemmän erillään muusta lainsäädännöstä, kuin mitä ammattiuurheilussa. Ammattimaistuneen urheilun osalta voidaan sanoa, että on esitettävä urheilullisesti erittäin päteviä perusteita, jos aiotaan poiketa urheilutoiminnan luonteen vuoksi siitä, mitä muuten johtuisi lainsäädännöstä¹.

Urheilulle on erityisluonteista sen organisoitumistapa. Tunnuksomaista organisoitumistavalle on lajin eri järjestöistä muodostuva hierarkkinen organisaatorakenne, joka muistuttaa hyvin paljon monopolia. Organisaatorakenne on järjestetty urheilussa pääsääntöisesti siten, että kansainvälistä lajitoimintaa hallinnoi kansainvälinen lajiliitto ja kansallista lajitoimintaa puolestaan kansallinen lajiliitto. Lajitoimintaa kontrolloidaan näiden toimijoiden asettamilla säännöillä. Edellä mainittujen järjestöjen suhde perustuu yhdistysoikeudelliseen jäsenyysuhteeseen, jolloin niiden väliseen suhteeseen sovelletaan yhdistyslakia.

Maastohiihdossa ylintä päätösvaltaa käyttää Kansainvälinen Hiihtoliitto, jonka jäseniä ovat kansalliset lajiliitot. Kansallisten lajiliittojen jäseniä ovat urheiluseurat. Urheiluseurojen jäsenistö koostuu puolestaan luonnollisista henkilöistä, kuten urheilijoista ja valmentajista. Urheilijan näkökulmasta

---

¹ Halila - Hemmo 1996, s. 288 - 289.

tilanne on se, että hänen on noudatettava tämän eri järjestöistä koostuvan organisaation kilpailutoimintaa koskevia sääntöjä, päästäkseen mukaan lajitoimintaan. Yhdistyksistä koostuva monopolinomainen järjestörakenne aiheuttaa kuitenkin ongelmia urheilun eri toimijoiden välille, sillä sääntösidonnaisuuden aikaansaamiseksi yksilötasolla ei riitä yläjärjestöjen sääntömääräykset suoran jäsenyyssuhteen puuttumisen vuoksi. Lisäksi urheilun kaupallistumisen myötä joudutaan yhä useammin arvioimaan urheilun itsesääntelyn ulottuvuutta taloudellisessa toiminnassa. Urheilutoiminnassa onkin tapahtunut oikeudellistumisen seurauksena myös sopimusoikeudellistumista, mikä tarkoittaa sitä, että sopimukset ovat vallanneet alaa urheilun toimijoiden välisten suhteiden sääntelijänä urheilujärjestöjen yksipuolisilta dispooinneilta².

Urheilun oikeuskysymyksiä arvioitaessa on korostettava usean näkökulman samanaikaista huomiointia. Niinpä ammattimaisessa urheilutoiminnassa arvioitaessa jonkin järjestelyn oikeudellista pätevyyttä joudutaan pohtimaan, onko kyseinen järjestely esimerkiksi kilpailuoikeudellisesti perusteltua, onko järjestely sopimusoikeuden yleisten periaatteiden mukainen sekä tuleeko kyseisessä suhteessa osapuolten perusoikeuksien toteutuminen otetuksi riittävässä määrin huomioon.

1.2. Urheilua koskeva lainsäädäntö

Ainoa urheilua sivuava laki Suomessa on liikuntalaki, eikä sekään varsinaisesti ulotu ammattiuurheiluun.³ Urheilua spesifisti koskevaa lainsäädäntöä on Suomessa siis varsin niukasti, eikä urheiluoikeutta olekaan hahmotettu vain näiden normien kokonaisuudeksi. Urheiluoikeus on ymmärretty alaltaan laajemmaksi kokonaisuudeksi eli sellaisten normien kokonaisuudeksi, jotka ylipäättään liittyvät urheiluun. Urheiluoikeutta voidaankin luonnehtia tiettyä elämänaluetta koskevaksi oikeusalueeksi. Urheiluoikeuden hajaantuminen eri oikeudenaloille on johtanut siihen, että alalla ei ole kehittynyt yhtenäistä metodologiaa eikä teoriaa, mikä on puolestaan johtanut siihen, että urheiluoikeuden yleiset opit ovat varsin vakiintumattomia.⁴ Urheiluoikeudessa liikutaan toisin sanoen eri oikeudenalojen rajapinnoilla, jolloin tapauksen tunnusmerkeistä riippuen tulkintakannanottolle tulisi hakea tukea vakiintuneempien oikeudenalojen periaatteista ja yleisistä opeista.⁵

---

² Halila 2006, s. 33.

³ Rauste 1997, s. 7.

⁴ Halila 2006, s. 2 - 3.

⁵ Halila 2006, s. 18.

Euroopan unionin perustamissopimuksissa ei ole mainintoja urheilusta, mikä tarkoittaa, että se ei ole toimivaltainen antamaan urheilua koskevia sitovia oikeussäännöksiä. Uuden perustuslakisopimuksen urheiluartiklojen myötä Euroopan Unionista on kuitenkin tulossa entistä merkittävämpi urheilun normittaja jäsenvaltioiden ja kansainvälisten järjestöjen rinnalle. Urheiluartikloissa urheilu määritellään kuuluvan aloihin, joilla voidaan toteuttaa tuki-, yhteensovittamis- tai täydennystoimia. Unionin toimivalta ei tällöin korvaa jäsenvaltioiden toimivaltaa, vaan perustuslakisopimuksen urheiluartiklat merkitsevät urheilun erityisluonteen tunnustamista yhteiskunnallisia ja kasvatuksellisia tehtäviä omaavana vapaaehtoisuuden pohjautuvana kansalaistoiminnan alueena.⁶ Jäsenvaltioilla sekä urheilujärjestöillä ei kuitenkaan ole rajoittamatonta toimivaltaa urheilussa, vaan urheilun toimijoihin sovelletaan tietyin edellytyksin mm. kilpailulainsäädäntöä sekä EY:n tuomioistuimen linjausten mukaan taloudellisia perusvapauksia koskevia normeja.⁷

1.3. Tutkimustehtävä

Pyrin tutkielmassa selvittämään maastohiihdon eri toimijoiden asemaa maastohiihdon sääntelyjärjestelmässä, sekä näiden toimijoiden asettamien eritasoisten sääntöjen aiheuttamia rajoitteita urheilijan elinkeinovapaudelle. Tutkielman ensisijaisena tavoitteena on selvittää, miten nämä eritasoiset yhdistysten säännöt oikeutetaan, sekä voidaanko niihin soveltaa liiketoimintaa koskevia periaatteita silloin, kun elinkeinotoiminnan tunnusmerkit täyttyvät. Tutkielmassa keskeisessä osassa on maa-joukkuehiihtäjän ja Suomen Hiihtoliiton välinen kilpailusopimus, jonka sopimusehtoja pyrin tarkastelemaan sekä kilpailuoikeuden että sopimusoikeuden yleisten oppien näkökulmasta. Tästä syystä olen liittänyt tutkielman loppuun maastohiihdon vuoden 2006 - 2007 kilpailusopimuksen liitteen, jotta lukijan olisi helpompi muodostaa käsitys kilpailusopimuksessa käytetyistä urheilijan varallisuusasemaan liittyvistä sopimusehdoista. Urheilijan varallisuusasemaan liittyvät sopimusehdot ovat yksilöity juuri kilpailusopimuksen liitteessä. Itse kilpailusopimusta en tutkielmaani liitä, sillä suurin osa kilpailusopimuksen sopimusehdoista on epätarkoituksenmukaisia tutkielman aiheen näkökulmasta.

Lisäksi pohdin tutkielmassa maastohiihdon eri toimijoiden asemaa perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Etenkin perustuslain 18 §:n elinkeinovapaudelle on merkitystä tutkielman aiheen näkökulmasta, sillä ammattihiihtäjän tapauksessa elinkeinovapaus ei toteudu sillä tavoin, kuin se

---

⁶ Ojanen ym. 2005, s. 90 - 100.

⁷ Ojanen ym. 2005, s. 94.

yleensä tavataan ymmärtää. Urheilijoiden perusoikeuksiin liittyvät ongelmat johtuvat pääsääntöisesti muista urheilun toimijoista, minkä vuoksi tulen analysoimaan perusoikeuksien toteutumista maastohiihdon toimijoiden keskinäissuhteiden näkökulmasta. Kyse on siis pohjimmiltaan siitä, annetaanko perusoikeuksien horisontaalivaikutukselle merkitystä maastohiihdon toimijoiden välisissä suhteissa. Vuoden 1995 perusoikeusuudistuksen esitöissä esitettiin mahdollisuus perusoikeuksien soveltamiseen yksityisten keskinäisissä suhteissa⁸. Perusoikeuksien soveltamisen pääväylänä on kuitenkin perustuslainmukainen laintulkinta, jolloin perusoikeuksien toteutumiseen pyritään perustuslakia alemmanasteisten lakinormien avulla. Nain ollen perusoikeudet voivat saada merkitystä perusoikeusmyönteisen laintulkinnan kautta esimerkiksi kilpailunrajoituslakia tai oikeustoimen soveltusäännöstä sovellettaessa.

Tutkielma rakentuu siten, että luvussa kaksi pyrin antamaan lukijalle yleiskäsityksen siitä, millainen on urheilun organisaatorakenne tavallisimmillaan, mihin organisaatorakenne perustuu sekä mihin urheilun itsesääntely perustuu. Luvussa kolme pyrin tuomaan yksityiskohtaisesti esille maastohiihdon eri toimijat ja niiden säännöt, sekä millä keinoin sääntösidonnaisuus saadaan aikaan yksilötasolla. Luvussa neljä käsitelen maastohiihdon eri toimijoiden asemaa sekä keskinäissuhteita kilpailuoikeuden näkökulmasta, millä edellytyksillä kilpailunrajoituslaki tulee sovellettavaksi sekä täytyvätkö nämä edellytykset maastohiihdon toimijoiden osalta. Lisäksi tarkastelen kappaleessa neljä Suomen Hiihtoliiton toimia sponsorisopimusten markkinoilla kilpailunrajoituslain näkökulmasta. Luvussa viisi tarkastelen oikeustoimien kohtuullistamista koskevaa problematiikkaa urheilijan ja lajiliiton välisen kilpailusopimuksen näkökulmasta. Pyrin tuomaan esille oikeustoimien kohtuullistamisen yleisiä soveltamedellytyksiä ja arvioida miten ne täyttyvät maastohiihdon kilpailusopimuksen tapauksessa.

Tutkielma on rajattu siten, että tutkimus kohdistuu suomalaisen maajoukkue-tason maastohiihtäjän elinkeinovapautta rajoittaviin tekijöihin, jotka aiheutuvat maastohiihdossa toimivien järjestöjen säännöistä, sekä järjestöjen käyttämistä sopimusehdoista. Pyrin tarkastelemaan tutkielmassa sitä, mihin edellä mainitut urheilijan elinkeinovapautta rajoittavat tekijät perustuvat, sekä ovatko ne voimassa olevan oikeusjärjestyksen mukaisia. Lajiliittojen oikeudellisesta muodosta, maastohiihdon järjestörakenteesta sekä maastohiihdossa käytetyistä kilpailusopimuksista johtuen tutkielman kannalta relevantteja säädöksiä ovat yhdistyslaki, kilpailunrajoituslaki sekä oikeustoimilaki. Lisäksi merkitystä on perusoikeuksien horisontaalivaikutuksen tarkastelulla, joka on seurausta vuoden 1995

---

⁸ HE 309/1993, s. 29.

perusoikeusuudistuksesta. Perusoikeusuudistuksella perusoikeuksien henkilöllistä soveltamisalaa laajennettiin koskemaan myös yksilöiden välisiä suhteita⁹. Tutkielmassa en käsittele lainkaan olympialiikettä ja sen vaikutuksia ammattiurheilijan elinkeinovapauteen. Tutkielman tarkoitus on pohtia edellä mainittuja seikkoja nimenomaan yksilöurheilijan näkökulmasta. Syynä tähän on se, että joukkueurheilijan asema on urheilun sääntelyjärjestelmässä hyvin erilainen. Joukkueurheilijan asema tulee tutkielmassa esille vertailunomaisesti muutamassa kohtaa.

1.4. Tutkimuksen tausta ja metodi

Syy tutkielman aihevalintaan löytyy reilun kymmenen vuoden ajanjaksolta vuosituhanen vaihteesta. Tuon kymmenen vuoden aikana toimin urheilijan ammatissa ja lajini oli maastohiihto. Tästä syystä maastohiihdon järjestö rakenne, sekä lajin säännöt ovat minulle entuudestaan tuttuja. Urheilurani aikana tutuksi ovat tulleet myös erilaiset velvoitteet, joita maajoukkue-tason urheilijalta edellytetään ja jotka omalta osaltaan vaikuttavat urheilijan elinkeinovapauteen. Tästä syystä ammattiurheilijan aseman tutkiminen urheilun itsesääntelyjärjestelmässä vaikutti varsin sopivalta. Yksilöurheilijan elinkeinovapaudesta ja urheilun järjestö rakenteen aiheuttamista rajoitteista ei ole toistaiseksi juurikaan kirjoitettu Suomessa lajitasolla. Yhtenä syynä tähän on varmasti se, että yksilöurheilun kaupallistuminen on varsin uusi ilmiö Suomessa. Urheiluoikeudellisia tutkimuksia kuitenkin tullaan varmasti näkemään lisää tulevaisuudessa, sillä urheilun kaupallistuminen ja sen seurauksena urheilun oikeudellistuminen näyttäisivät jatkuvan edelleen.

Urheiluoikeudelliselle tutkimukselle on tyypillistä sen kumpuaminen jostain käytännönläheisestä ongelmatilanteesta, joka kaipaa oikeudellista selvitystä¹⁰. Edellä mainittua määritelmää voidaan pitää myös tämän tutkielman lähtökohtana. Tutkielmassa keskeisellä sijalla ovat maastohiihdon järjestöjen sääntömääräysten sekä järjestöjen käyttämien sopimusehtojen oikeudellinen arviointi urheilijan elinkeinovapauden näkökulmasta. Tutkielma tarkastelee ongelmalähtöisesti urheilun normien ja lainsäädännön normien leikkauspisteitä maastohiihdon eri toimijoiden välisissä suhteissa.

---

⁹ HE 309/1993, s. 22 - 23.

¹⁰ Kinnunen 2001, s. 114.

2. Urheilun normijärjestelmä

2.1. Perusoikeudet urheilun toimijoiden välisissä suhteissa

2.1.1. Taustaa

Keskeisellä sijalla perusoikeuksien soveltamisessa urheiluun ovat perusoikeuksien yleiset opit, sillä ne määrittävät ehdot ja puitteet, joissa perusoikeuksiin vetoaminen voi ylipäättään tulla kyseeseen.¹¹ Vuoden 1995 perusoikeusuudistuksella oli suuri merkitys yleisten oppien näkökulmasta, sillä uudistuksen tavoitteena oli yksilön oikeuksien perustuslaintasoisien turvan laajentaminen ja vahvistaminen. Yksilön vapausoikeuksia täsmennettiin ja niiden soveltamisalaa laajennettiin.¹² Urheilun kannalta merkittävä uudistus oli perusoikeuksien henkilöllisen soveltamisalan laajentuminen, mikä merkitsi käytännössä sitä, että perusoikeussäännökset laadittiin jokaisen yksilön oikeudeksi ja ne koskevat jokaista suomalaista.¹³

Perusoikeudet suojaavat siis myös urheilijoita ja muita urheilun toimijoita, sillä urheilu kuuluu elämäntilanteeseen, johon perusoikeudet soveltuvat. Tutkielman aiheen näkökulmasta merkittävin perusoikeuksista on perustuslain 18 § (11.6.1999/731), jonka mukaan ”jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla”. Perustuslain 18 §:n (11.6.1999/731) säännös tarkoittaa vapausoikeutena yksilön vapautta hankkia toimeentulonsa ilman lainsäädännön, julkisen vallan ja yksityisten tahojen asettamia esteitä.¹⁴ Näin ollen urheilun toimijoilla on perustuslain 18 §:n (11.6.1999/731) mukainen oikeus elannon hankkimiseen myös urheilun alalla.¹⁵ Urheilijan näkökulmasta merkitystä on erityisesti sillä seikalla, täyttyykö hänen toimintansa elinkeinonharjoittajan tunnusmerkit, sillä vain tunnusmerkkien täytyessä hänen toimintansa tulee perustuslaissa suojatun elinkeinovapauden piiriin.¹⁶ Lisäksi merkitystä on sillä seikalla, onko kyseessä joukkue- vai yksilölajin urheilija. Yksilölajeissa ammattuurheilijat sitoutuvat elinkeinonharjoittajina toimintaansa ja tehtäviinsä itsenäisesti ilman työn teettäjän johtoa ja valvontaa, kun

---

¹¹ Eskuri 2005, s. 19.

¹² HE 309/1993, s. 17.

¹³ KM 1992:3, s. 100.

¹⁴ Karapuu 1999, s. 565 - 566.

¹⁵ Eskuri 2005, s. 61.

¹⁶ Rauste 1997, s. 170 - 172.

taas joukkuelajeissa urheilijat ovat työsuhteessa seuraansa, jolloin he ovat työnantajana toimivan seuran johdon ja valvonnan alaisia.¹⁷

2.1.2. Perusoikeuksien vertikaalivaikutus ja horisontaalivaikutus

Perusoikeuksien vertikaalivaikutukset muodostavat perusoikeuksien pääasiallisen soveltamisalan, mikä tarkoittaa, että perusoikeuksien soveltamistilanteet muodostuvat pääasiassa valtion ja yksilöiden välisistä tilanteista. Perustuslain 18 §:n soveltamistilanteissa on usein kyse vertikaalivaikutuksesta, jolloin puhutaan yksilön perusoikeuksien suojasta suhteessa julkiseen valtaan. Perusoikeuksiin voidaan periaatteessa puuttua joko välittömästi tai välillisesti. Perusoikeuksien välittömällä soveltamisella tarkoitetaan sitä, että väitettyyn oikeuden loukkaukseen puututaan suoraan perustuslain nojalla. Yksittäisten asioiden ratkaiseminen perusoikeussäännösten nojalla on kuitenkin aina poikkeuksellista, ja pääväylänä perusoikeuksiin vetoamiselle lainsoveltamistilanteessa onkin perustuslainmukainen tulkinta, eli välillinen puuttuminen.¹⁸ Välittömästi perusoikeuksiin vetoaminen on mahdollista lähinnä silloin, kun alemmanasteista lakinormia ei ole olemassa tai, kun se on epämääräinen.¹⁹ Perusoikeuksien vertikaalivaikutuksella ei urheilun toimijoiden välisissä suhteissa kuitenkaan ole sinällään merkitystä, sillä tällöin operoidaan horisontaalitasolla yksityisten toimijoiden välillä. Tutkielman aiheen näkökulmasta perusoikeuksien vertikaalivaikutusta ei ole tarpeen analysoida tämän syvemmin.

Perusoikeuksien vaikutukset eivät rajoitu yksinomaan julkisen vallan ja yksilöiden väliseen vertikaalisuhteeseen. Hallituksen esityksessä todetaan perusoikeuksien ilmaisevan yhteiskunnassa tärkeinä pidettyjä arvoja, minkä vuoksi ei voida pitää riittävänä sitä, että perusoikeuksien vaikutus ilmenee vain yksilöiden ja valtion välisissä suhteissa, vaan perusoikeuksien vaikutuksen tulee säteillä koko yhteiskuntaan.²⁰ Perusoikeudet voivat siis vaikuttaa myös yksityisten toimijoiden keskinäisissä suhteissa, mistä on kyse juuri urheilun toimijoiden välillä. Horisontaalivaikutusta tukee myös perustuslain 22 § (11.6.1999/731), jonka mukaan julkisen vallan velvollisuutena on turvata perusoikeuksien toteutuminen.²¹

---

¹⁷ SLU:n työsuhderyhmän mietintö 1999, s. 29.

¹⁸ *Jyränki* 2000, s. 291.

¹⁹ *Jyränki* 2003, s. 482.

²⁰ HE 309/1993, s. 29.

²¹ Ks. myös *Tuori* 2003, s. 943. Tuorin mukaan säännös koskee oikeuksien toteutumista myös yksityisten välisissä suhteissa.

Perusoikeuksien horisontaalivaikutus voi olla joko välitöntä, tai välillistä. Välittömällä horisontaalivaikutuksella tarkoitetaan sitä, että yksilö voi vedota perusoikeuksiinsa toista yksityistä toimijaa vastaan ilman, että siihen tarvitaan välittäviä mekanismeja. Tällöin yksityinen taho voi vedota perusoikeuksiinsa toista yksityistä tahoja vastaan suoraan perustuslain perusteella, ja saada asiansa viime kädessä tuomioistuinmenettelyyn. Välillisessä horisontaalivaikutuksessa puolestaan yksilöiden välisiä suhteita säätelevät perustuslakia alemmanasteiset normit, jotka saavat sisältönsä perusoikeuksista käsin.²² Pääsääntönä perusoikeuksiin vetoamisessa on horisontaalivaikutuksen välillisuus, jolloin lainsäädännön kantaa kulloiseenkin tapaukseen haetaan ensisijaisesti perustuslakia alemmanasteisten normien avulla. Välittömiin perusoikeuksiin puuttumiseen horisontaalisuhteissa suhtaudutaan valtiosääntöoikeudessa usein torjuvasti.²³

Perusoikeuksien horisontaalivaikutuksen yleisenä lähtökohtana on se, että perusoikeuksien kautta tapahtuvalle oikeusjärjestyksen interventiolle yksilöiden välisiin yksityisautonomisiin oikeussuhteisiin ei ole perusteita silloin, kun kyseessä on kaksi tasaveroista oikeussubjektia. Sen sijaan perusoikeuksien horisontaalivaikutuksen ulottaminen yksilöiden välisiin oikeussuhteisiin on perusteltua silloin, kun toinen yksityinen subjekti on selvästi toista heikommassa asemassa.²⁴ Julkisen vallan tehtävänä on tällaisissa tapauksissa pyrkiä kaventamaan osapuolten asemasta johtuvia eroja, jotta heikomman osapuolen perusoikeuksien toteutuminen voidaan turvata.²⁵ Perusoikeuksien horisontaalivaikutukseen suhtaudutaan torjuvasti ehkä eniten siitä syystä, että ulottamalla perusoikeudet koskemaan myös yksilöiden välisiä suhteita, kavennetaan samalla yksityisautonomian ulottuvuutta, jonka takaaminen on perusoikeuksien keskeinen tehtävä.²⁶ Tästä syystä perusoikeuksien soveltamiseen ei ole nähty olevan tarvetta tasapuolisten oikeussubjektien kohdalla.

2.1.3. Perusoikeuksien horisontaalivaikutus maastohiihdon toimijoiden välillä

Perusoikeuksien horisontaalivaikutuksella voidaan edellä mainitun perusteella sanoa olevan merkitystä maastohiihdon toimijoiden välisissä suhteissa. Tutkielman aiheen kannalta relevantti tutkimuskohde on nimenomaan maajoukkuehiihtäjän ja Suomen Hiihtoliiton välinen kilpailusopimus. Osapuolten tosiasialliset neuvotteluasetelmat eivät ole tasavertaiset, johtuen lajiliiton monopoliase-

---

²² KM 1992:3, s. 130.

²³ *Jyränki* 2000, s. 288 - 289.

²⁴ *Jyränki* 2000, s. 289.

²⁵ *Länsineva* 2002, s. 105.

²⁶ *Viljanen* 1988, s. 275.

masta kilpailijalisenssien myöntäjänä sekä maajoukkueen valitsijana. Tällöin oikeuskirjallisuudessa esitettyjen argumenttien perusteella voidaan päätyä siihen, että perusoikeuksien horisontaalivaikutus soveltuu edellä mainittuun oikeussuhteeseen.

Oikeuskirjallisuudessa on katsottu perusoikeuksien horisontaalivaikutuksella olevan merkitystä myös sellaisissa oikeussuhteissa, joissa heikommalla osapuolella ei ole tosiasiallista mahdollisuutta kieltäytyä sopimussuhteesta, ja joissa sopimuksen sisällöstä on toisella osapuolella lähes yksinomainen päätävävalta²⁷. Maastohiihdossa maajoukkueurheilijan tilanne kilpailusopimuksen suhteen on juuri edellä kuvatun kaltainen. Realistista mahdollisuutta sopimussuhteesta pidättäytymiseen ei ole, sillä ilman sopimussuhdetta ei ammatinharjoittaminen onnistu. Lisäksi maajoukkueurheilijalla ei ole neuvotteluasemaa kilpailusopimuksen ehtojen osalta. Näin ollen lajiliitto kykenee määräävän asemansa turvin puuttumaan voimakkaasti urheilijoiden oikeusasemaan, mikä puoltaa perusoikeuksien horisontaalivaikutuksen ulottamista Suomen Hiihtoliiton ja maajoukkueurheilijan suhteeseen.

Horisontaalivaikutuksen osalta pääsääntönä on perusoikeuksien soveltaminen välillisesti. Tämä tarkoittaa maastohiihdon kilpailusopimuksen osalta sitä, että sopimuksessa olevien ehtojen arvioinnissa tulee ensisijaisesti lähteä liikkeelle pohtimalla soveltuuko jokin perustuslakia alemmanasteinen normi kyseisen sopimusehdon tulkintaan, jolloin lainsoveltamistilanteessa perusoikeuksien välillinen horisontaalivaikutus toteutuu perusoikeusmyönteisen laintulkinnan avulla. Vasta tämän jälkeen harkintaan tulee perusoikeuksien suora soveltaminen, johon voidaan lähtökohtaisesti ryhtyä vasta jos alemmanasteista normia ei ole, tai jos se on epäselvä.²⁸ Perusoikeuksien välittömän sovellettavuuden kannalta olisi siis osoitettava alemmanasteisen lain olevan aukollinen kyseisessä tilanteessa.²⁹ Edellä mainitun perusteella voitaneen sanoa, että jos yksilöurheilussa urheilujärjestön sääntöihin tai urheilijan kanssa solmittaviin sopimuksiin sisältyy esimerkiksi urheilijan perusoikeuksia loukkaava ehto, tuomioistuimien voi oikeustoimilain 36 §:ää perusoikeusmyönteisesti soveltamalla kohtuullistaa sääntöä tai sopimuksen ehtoa vastaamaan perusoikeuksia³⁰. Samoin, jos urheilujärjestön toiminta täyttää määräävän markkina-aseman väärinkäytön tunnusmerkit ja sillä estetään urheilijan perusoikeuksia toteutumasta, voi markkinaoikeus kilpailunrajoituslain määräävää markkina-asemaa koskevia pykälä perusoikeusmyönteisesti soveltamalla kieltää kyseisen toiminnan ja saada heikomman osapuolen perusoikeudet toteutumaan. Kilpailunrajoituslain ja oikeustoimilain soveltu-

---

²⁷ *Länsineva* 1998, s. 117.

²⁸ KM 1992:3, s. 126.

²⁹ *Halila* 1993, s. 207 - 212.

³⁰ *Scheinin* 1999, s. 259 - 260.

vuutta maastohiihdon kilpailusopimukseen käsittelen yksityiskohtaisemmin kappaleissa neljä ja viisi.

Perusoikeusjärjestelmä muodostaa urheilun kohdalla jännitteisen kokonaisuuden, jota ilmentää urheilujärjestöjen yhdistysautonomiaan perustuva itsemääräämisoikeus ja urheilijan perusoikeuksien välinen ristiriita. Urheilijan sopimusperusteisessa sitouttamisessa jännitteisyys voi ilmetä esimerkiksi sopimusvapauden ja urheilijan perusoikeuksien välillä.³¹ Tästä syystä urheilujärjestöjen itsemääräämisoikeuden ja urheilijan perusoikeuksien keskinäisessä arvioinnissa tulisi pyrkiä tasapainon löytämiseen.³²

2.1.4. Fair play

Tärkein niistä urheilullisista päämääristä, joilla urheilijan oikeuksien rajoituksia tavallisimmin perustellaan, on fair playn edistäminen.³³ Fair play merkitsee samojen sääntöjen asettamista kaikille kilpailijoille, sekä näiden sääntöjen noudattamista. Urheilijalla on oikeus vaatia sääntöjen noudattamista myös kilpakumppaneiltaan.³⁴ Fair playta onkin luonnehdittu urheilun ylimmäksi eettiseksi periaatteeksi.³⁵ Fair playhin vetoaminen urheilijan perusoikeuksiin puuttumisen yhteydessä onkin hyväksyttävissä esimerkiksi kurinpitotoimien ja dopingvalvonnan yhteydessä, sillä sen avulla voidaan taata tasapuolisuus kilpailutilanteessa. Silloin, kun urheilijan perusoikeuksiin puututaan urheilujärjestön säännöillä tai sopimusehdoilla, eivätkä rajoitukset johdu urheilijan omasta käyttäytymisestä, fair playhin vetoamista on vaikeampi hyväksyä. Esimerkkinä mainittakoon juuri kilpailusopimus, jossa urheilija rajoittaa omaa elinkeinoaan allekirjoittamalla kilpailusopimuksen. Tällöin elinkeinovapauden rajoitukset perustuvat sopimukseen, jonka allekirjoittaminen on edellytys urheilijan ammatinharjoittamiselle. Elinkeinovapauden rajoitukset ovat puolestaan hyväksyttävissä silloin, kun urheilija on rikkonut jotakin fair play- periaatetta ja sen seurauksena joutunut esimerkiksi kilpailukieltoon. Esimerkkinä mainittakoon doping rikkomus, jolloin kilpailukieltoa voidaan perustella urheilun fair playllä.

---

³¹ Jyränki 2000, s. 289.

³² Timonen 2004, s. 285 - 286.

³³ Halila 2002, s. 824.

³⁴ Tarasti 2001, s. 189 - 190.

³⁵ Halila - Hemmo 1996, s. 284.

2.2. Yhdistyssääntely urheilun normiverkostossa

2.2.1. taustaa

Urheilutoimintaa on järjestetty Euroopassa ja Suomessa jo yli sadan vuoden ajan. Lähes koko tämän ajanjakson ajan on pidetty itsestään selvyytenä, että urheilutoimintaa säätelee urheilun piirissä annetut säännöt ja, että kaikkia urheilun toimijoita sitovat nämä säännöt. Kansainvälisten ja kansallisten lajiliittojen sekä urheiluseurojen antamat säännöt on omaksuttu kaiken urheilutoiminnan lähtökohdaksi ja perustaksi, pohtimatta sen tarkemmin mihin kaikkeen erilaisen sääntelyn oikeudellinen sitovuus perustuu.³⁶ Näiden perustavaa laatua olevien kysymysten ymmärtämiseksi, on tunnettava pääpiirteissään koko yhteiskuntaa koskevan sääntelyjärjestelmän perusteet.

Toisen henkilön toimintaa ohjaavia, oikeudellisesti sitovia sääntöjä voidaan antaa periaatteessa kolmella eri tavalla. Lainsäätäjä voi antaa luonnollisia ja juridisia henkilöitä sitovia oikeudellisia käyttäytymismääräyksiä yksipuolisella ilmoituksellaan kansallisen tai ylikansallisen lainsäädännön avulla. Toiseksi yksityiset henkilöt voivat perustaa keskenään erilaisia yhteisöjä, esimerkiksi yhtiöitä tai yhdistyksiä, joiden säännöistä he keskenään päättävät. Yhteisön jäsenet sitoutuvat noudattamaan näitä sääntöjä liittyessään kyseisen yhteisön jäseneksi. Tämä perustuu yhdistysautonomiaan, eli vapauten perustaa yhteisöjä. Yhteisön säännöillä voidaan säännellä yhdistykseen kuuluvien yksityishenkilöiden välisiä oikeussuhteita yhdistyksen toimintapiiriin kuuluvissa asioissa (Yhdistyslaki 26.5.1989/503, 1§ ja 32§). Kolmanneksi yksityishenkilöt sekä erilaiset yhteisöt voivat sopimuksin asettaa erilaisia oikeudellisesti sitovia oikeuksia ja velvollisuuksia keskinäisissä suhteissaan.³⁷ Viimeksi mainittu vapaus sopimusten solmimiseen perustuu sopimusvapauden sekä sopimuksen sitovuuden periaatteisiin, jotka ovat länsimaisen sopimusoikeuden perusta.

2.2.2. Urheilujärjestön itsemääräämisoikeuden perusta

Urheilutoiminnassa perinteisesti käytetty organisaatiomuoto on ollut aatteellinen yhdistys. Syyt yhdistysmuodon käyttämiseen ovat pääasiassa historiallisia, sillä järjestäytyneen urheilutoiminnan käynnistyessä 1800-luvun lopulla urheilu oli vapaa-ajan harrastustoimintaa. Aatteellinen yhdistys

---

³⁶ Rauste 1997, s. 4.

³⁷ Rauste 1997, s. 4.

oli näin ollen luonnollinen valinta organisoida harrastustoimintaa, sillä urheilussa eteen tulevat kysymykset liittyivät tuolloin lähes poikkeuksetta urheilujärjestöjen itsemääräämisoikeuden piiriin.³⁸ Urheilun sääntöjen koettiin olevan ennemminkin etiikkaa kuin juridiikkaa, mikä vuoksi urheilun sääntöjen laatimisen ja noudattamisen arvioinnin ei katsottu kuuluvan ulkopuolisille tahoille, kuten tuomioistuimille. Urheilussa eteen tulevat ongelmat pyrittiin (ja tietyissä asioissa pyritään edelleenkin) pitämään urheilun sisäisinä asioina ja ratkaisut tekemään ”fair-play”-hengessä sovitellen.³⁹

Yhdistyksen toiminnan perustana pidetään yhdistymisvapautta. Yhdistymisvapaus on turvattu yleiseksi perusoikeudeksi Suomen perustuslaissa (perustuslaki 11.6.1999/731, 13 §). Yksilötasolla urheilun autonomia suhteessa Suomen valtioon perustuu henkilökohtaiseen vapauteen (perustuslaki 11.6.1999/731, 7 §) sekä yksityiselämän suojaan (perustuslaki 11.6.1999/731, 10 §), joiden tarkoitus on taata yksilön itsemääräämisoikeus⁴⁰. Yksilön itsemääräämisoikeuden piiriin kuuluvat esimerkiksi oikeus valita vapaasti omat harrastuksensa, sekä vapaus perustaa yhdistys tai liittyä yhdistykseen. Urheilun autonomiaa tukevat perusoikeudet voidaankin jaotella yksityisautonomiaa suojaaviin perusoikeuksiin ja yhdistymisvapauteen.⁴¹ Urheilun autonomia on siis viime kädessä ankkuroitu perusoikeuksiin, jossa yksityisautonomia suojaa urheilua sinänsä ja yhdistymisautonomia vielä erikseen kansanliikkeessä tapahtuvaa urheilua.⁴²

Yhdistymisvapauden keskeisin elementti on yhdistyksen sisäinen toimintavapaus eli yhdistysautonomia, mikä tarkoittaa, että yhdistys voi vapaasti päättää omista säännöistään ja toimintatavoistaan yhdistyksen toimintapiirin rajoissa. Urheilun kansanliikkeen norminantovaltaan kuuluvat tavallisimmin yhdistyksen säännöt, urheilulajin säännöt, lajitoiminnan kilpailusäännöt, kurinpitosäännöt sekä eritasoiset eettiset määräykset.⁴³ Urheilujärjestöjen osalta itsemääräämisoikeus merkitsee siis vapautta urheilun sääntelyn keskiössä olevien urheilutoiminnan sääntöjen laatimiseen.⁴⁴ Yhdistysautonomiasta seuraa, että yksikään ulkopuolinen taho ei voi asiakysymyksissä määrätä yhdistyksen päätöksen sisällöstä, minkä perusteella yhdistysautonomia voidaan ymmärtää vapausoikeuden tavoin ehdottomana tai tietynasteisena yhdistyksen omana toimintapiirinä.⁴⁵ Tahoja, joiden on olta-

---

³⁸ Rauste 1997, s. 18.

³⁹ Halila - Hemmo 1996, s. 284.

⁴⁰ Viljanen 1999, s. 336.

⁴¹ Eskuri 2005, s. 13.

⁴² Halila 2002, s. 814.

⁴³ Halila 2002, s. 814.

⁴⁴ Halila 2002, s. 823.

⁴⁵ Halila - Tarasti 1996, s. 41.

va puuttumatta yhdistyksen itsemääräämisoikeuteen ovat lainsäätäjä, viranomaisena esiintyvä julkinen valta sekä muut tahot, joita voivat olla esimerkiksi toinen yhdistys tai yhdistyksen sponsori.⁴⁶

2.2.3. Yhdistyssäätelyn vaikutukset jäsenten oikeusasemaan

Yksityishenkilön liittyessä yhdistyksen jäseneksi hän luovuttaa osan omasta sopimusvapauteen perustuvasta toimintavallastaan yhdistykselle yhdistyksen toimintapiiriin kuuluvissa asioissa.⁴⁷ Yhdistyslaissa on kuitenkin pyritty turvaamaan yhdistyksen jokaiselle jäsenelle tietty vähimmäissuoja säätämällä yhdistyksen sääntöjen pakollisesta vähimmäisisällöstä. Säännöissä on suoraan lain nojalla määrättävä yhdistyksen jäsenten kannalta keskeisimmistä seikoista (yhdistyslaki 26.5.1989/503, 8 §), joita ovat mm. yhdistyksen tarkoitus ja toimintamuodot, jäsenmaksun suuruus sekä yhdistyksen hallituksen jäsenmäärä ja toimikausi. Yhdistyksen säätelyvaltaa jäseniin nähden rajoittaa pakottavan lainsäädännön ohella siis myös yhdistyksen säännöissä määritelty toimintapiiri, mikä merkitsee sitä, että yhdistys ei voi asettaa sääntöjä, jotka eivät kuulu sen toimintapiiriin. Lisäksi yhdistyslaissa säädetään, että yhdistys voi harjoittaa vain vähäarvoista taloudellista toimintaa, josta on määrätty yhdistyksen säännöissä. Lisäksi taloudellisen toiminnan on liityttävä välittömästi yhdistyksen tarkoituksen toteuttamiseen (yhdistyslaki 26.5.1989/503, 5 §).

Yhtäältä taloudellisen toiminnan rajoitukset laissa sekä toisaalta urheilujärjestöjen vapaus päättää vain urheilun keskiössä olevista urheilutoiminnan säännöistä merkitsevät sitä, että urheilujärjestöt eivät voi asettaa sellaisia sääntöjä, joiden vaikutukset jäsenten oikeusasemaan ovat luonteeltaan taloudellisia. Yhdistykseen liittyvät jäsenet eivät siten luovuta määräysvaltaa omaan varallisuusasemaansa liittyvissä asioissa yhdistykselle pelkästään jäsenyyden perusteella⁴⁸. Nykypäivän kaupallistuneessa ammattuurheilussa ajaututaan kuitenkin helposti tilanteeseen, jossa urheilujärjestölle syntyy kannustin puuttua jäsentensä varallisuusasemaan, sillä urheilujärjestöjen toiminnalle on nykypäivänä tunnusomaista taloudellisten tavoitteiden asettaminen ja niihin pyrkiminen. Urheilijoiden ja seurojen varallisuusasemaan puuttumalla urheilujärjestö kykenee parantamaan omia taloudellisia toimintaedellytyksiään.

---

⁴⁶ Halila 1993, s. 267.

⁴⁷ Rauste 1997, s. 18.

⁴⁸ Rauste 1997, s. 22.

Urheilun oikeuskysymysten keskeinen piirre konkretisoituu juuri silloin, kun arvioidaan urheilun itsesääntelyn ulottuvuutta urheilun aatteellisessa ja taloudellisessa toiminnassa⁴⁹. Esimerkkinä ongelmaherkästä alueesta mainittakoon sponsorisopimusten markkinat, joilla urheilun eri toimijat ovat kilpailuasemassa keskenään. Tällöin urheilun toimijoiden riippuvuussuhteet toisistaan sekä toisaalta kilpailuasetelma sponsorimarkkinoilla muodostavat vaikeasti hallittavan kokonaisuuden, johon ratkaisuksi eivät kelpaa yhdistyksen sääntömääräykset, koska jäsenten varallisuusasemaan liittyvistä asioista ei voida tehokkaasti määrätä aatteellisen yhdistyksen säännöissä. Tällöin joudutaan enenevässä määrin turvautumaan sopimuksiin, joiden avulla on helpompi säädellä osapuolten välisiä varallisuus oikeudellisia kysymyksiä. Lisäksi urheilun pyramidimainen järjestörakenne aiheuttaa yhdistyssääntelyn näkökulmasta haasteita, sillä lajiliittojen ja urheilijoiden väliltä puuttuu suora jäsenyysuhde, jolloin yhdistyksen säännöt käyvät riittämättömiksi. Tällöin yhtenä keinona on turvautua sopimuksiin sääntösidonnaisuuden aikaansaamiseksi.

2.3. Sopimukset urheilun normiverkostossa

2.3.1. Urheilun järjestörakenteesta

Urheilussa järjestörakenne on rakentunut lähes poikkeuksetta siten, että lajin ylintä päätöksentekovaltaa käyttää kansainvälinen lajiliitto. Kansalliset lajiliitot puolestaan ovat tämän kansainvälisen lajiliiton jäseniä, ja ne ovat toiminnassaan sitoutuneet noudattamaan kansainvälisen lajiliiton sääntöjä. Lisäksi järjestörakenteelle on tyypillistä, että vain yksi kansallinen lajiliitto kustakin maasta voi olla kansainvälisen lajiliiton jäsen. Kansallisen lajiliiton jäseniä ovat puolestaan urheiluseurat, jotka noudattavat toiminnassaan kansallisen lajiliiton sääntöjä. Vasta tämän jälkeen tulevat urheilijat, jotka kuuluvat jäseninä urheiluseuroihin. Urheilijat sitoutuvat noudattamaan urheiluseuran sääntöjä liittyessään urheiluseuran jäseneksi.⁵⁰

Maastohiihdossa järjestörakenne on juuri edellä mainitun kaltainen. Ylimpänä kattojärjestönä toimii Kansainvälinen Hiihtoliitto, jonka jäseniä ovat kansalliset lajiliitot. Jäsenyysuhteen perusteella kansalliset lajiliitot ovat Kansainvälisen Hiihtoliiton norminantovallan piirissä. Kansallisella tasolla puolestaan suomalaiset hiihtoseurat ovat Suomen Hiihtoliiton jäsenseuroja, mikä tarkoittaa, että ne ovat toiminnassaan sitoutuneet noudattamaan Suomen Hiihtoliiton sääntöjä. Yksittäiset urheilijat

---

⁴⁹ Halila 2006, s. 12.

⁵⁰ Rauste 1997, s. 27 - 31.

puolestaan edustavat kansallisia urheiluseuroja, joten he kuuluvat jäseninä urheiluseuraan ja noudattavat urheilutoiminnassa kyseisen seuran sääntöjä. Maastohiihdossa järjestö rakenne on siis muotoutunut Olli Rausteen hahmottelemalla tavalla pyramidimaisesti, jolloin ollaan tilanteessa, jossa yhdistyssääntely on riittämätön sääntösidonnaisuuden aikaansaamiseksi kaikkiin edellä kuvattuihin relaatioihin.

Yhdistyslain mukaan yhdistyksen säännöt sitovat ainoastaan sen jäseniä ja päätös, joka loukkaa sivullisen oikeutta on mitätön (yhdistyslaki 26.5.1989/503, 33 §). Maastohiihdon näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että urheilijan on toiminnassaan noudatettava molempien lajiliittojen sääntöjä, päätökseen mukaan kilpailutoimintaan. Tilanne on tällöin kuitenkin tosiasiallisesti se, että kansainvälisen ja kansallisen lajiliiton säännöt eivät lähtökohtaisesti sido yksittäisiä urheilijoita, koska suora jäsenyysuhde puuttuu⁵¹. Suoran jäsenyysuhteen puuttuminen aiheuttaa eniten ongelmia juuri urheilussa, sillä lajiliitolla on keskeinen asema urheilijoihin nähden urheilullisesti ja oikeudellisesti merkityksellisiä sääntöjä asettaessaan.⁵²

Edellä mainittu problematiikka voidaan teoriassa kuitenkin ratkaista siten, että jokainen urheiluseura ottaa sääntöihinsä avoimen viittauksen, jonka mukaan sekä kansainvälisen että kansallisen lajiliiton säännöt tulevat osaksi seuran sääntöjä. Näin yksittäiset urheilijat saadaan yhdistysoikeudellisesti sidotuksi kansainvälisen- ja kansallisen lajiliiton sääntöihin. Käytännössä edellä mainittua viittaus- tekniikkaa on kuitenkin vaikea toteuttaa, sillä yhdistysautonomian keskeisen periaatteen mukaan päätösvalta yhdistyksissä kuuluu sen jäsenille (yhdistyslaki 26.5.1989/503, 16 §).⁵³ Ketjutustekniikalla päätösvalta delegoidaan näin ollen yhdistyksen jäsenistön ulkopuolelle, mikä on yhdistyslain sanamuodon vastaista. Päätösten delegoiminen jäsenistön ulkopuolelle on kuitenkin tietyin edellytyksin ja tietyissä asioissa sallittua, joten periaatteessa ketjutustekniikalla voidaan saavuttaa sääntöjen sitovuus esimerkiksi lajiliiton ja urheilijan välisessä suhteessa (yhdistyslaki 26.5.1989/503, 27.4 §). Mainitun lainkohdan mukaan yhdistys voi sijoittaa päätösvalan yläyhdistyksen myötävaikutukseen, mikä mahdollistaa tietyissä tilanteissa päätösvalan sääntöperusteisen siirtämisen lajiliitolle. Sääntöketjutukseen perustuvassa mallissa on kuitenkin huomioitava, että esimerkiksi lajiliiton kilpailu- tai kurinpitösääntöjä voidaan käyttää vain seuran jäseninä oleviin henkilöihin. Lisäksi, jotta järjesty- ly olisi aukoton, lajiliiton kilpailu- tai kurinpitösääntöjen käyttövallasta tulisi olla maininta sekä asi-

---

⁵¹ Rauste 1997, s. 27 - 28.

⁵² Halila 2006, s. 318.

⁵³ Rauste 1997, s. 19.

anomaisen lajiliiton säännöissä että sen seuran säännöissä, johon lajiliiton toimien kohteeksi joutuva kuuluu.⁵⁴

Edellä kerrotun perusteella voidaan tulla siihen lopputulokseen, että urheilun sääntelyjärjestelmän perustaminen yhdistyssääntelylle lajiliittojen, urheiluseurojen ja yksittäisten urheilijoiden välisissä suhteissa on hyvin haasteellista. Urheilun kaupallistumisen ja oikeudellistumisen seurauksena sopimukset valtaavat alaa niin kansainvälisellä, kuin kansallisellakin tasolla yhdistysten yksipuolisilta disponoinneilta⁵⁵. Haasteellisen alueen urheilutoiminnassa muodostavat yhdistyksen jäsenten luonteeltaan varallisuusoikeudelliset oikeudet, joita kuten edellä on käynyt ilmi, voidaan parhaiten säännellä sopimusten avulla. Sopimusperusteisessa sääntelyssä on kuitenkin otettava huomioon sopimusoikeudellisten periaatteiden lisäksi sopimusosapuolten perusoikeudet sekä kilpailuoikeuden vaikutukset. Jos toiminta täyttää esimerkiksi taloudellisen toiminnan tunnusmerkit ja osapuolet täyttävät elinkeinonharjoittajan tunnusmerkit, muodostuu kilpailuoikeus tällöin rajoittavaksi tekijäksi. Samoin oikeustoimien pätemättömyyttä sekä oikeustoimien kohtuullistamista koskevat säännökset on otettava huomioon sopimusperusteisessa mallissa. Esimerkkinä mainittakoon tilanne, jossa lajiliitto tai urheiluseura kieltää urheilijaa tekemästä sponsorisopimuksia tietyillä toimialoilla toimivien yritysten kanssa siitä huolimatta, että elinkeinovapaus on perustuslaissa yksilöille taattu vapausoikeus (perustuslaki 11.6.1999/731, 18 §) sekä sopimusvapauden periaate on yksi suomalaisen sopimus oikeuden kulmakivistä⁵⁶.

2.3.2. Sopimukset urheilutoiminnassa

Urheilutoiminnassa sopimusten merkitys on lisääntynyt viimeisten vuosien aikana runsaasti, sillä urheilujärjestöjen itsesääntelyn ei ole katsottu olevan riittävä keino sääntösidonnaisuuden aikaansaamiseksi kaikissa kaupallistuneen urheilun seurauksena syntyvissä asioissa. Urheilutoiminnassa tyypillisiä sopimuksia ovat mm. sponsorisopimukset, urheilijoiden ja lajiliittojen sekä seurojen väliset valmennus- ja kilpailusopimukset yksilölajeissa, pelaajasopimukset joukkuelajeissa, kilpailujen järjestelysopimukset sekä valmentajasopimukset.⁵⁷ Tutkielman aiheen näkökulmasta relevantti sopimustyyppi on nimenomaan maajoukkueurheilijan ja lajiliiton välinen kilpailusopimus, joka näyttäisi olevan suurin yksittäinen urheilijan elinkeinovapautta rajoittava tekijä.

---

⁵⁴ Halila 2006, s. 318 - 323.

⁵⁵ Halila 2006, s. 323.

⁵⁶ Hemmo 2003, s. 69.

⁵⁷ Halila 2006, s. 187 - 191.

Suomalaisen sopimusoikeuden yksi keskeisistä periaatteista on sopimusvapauden periaate. Sopimusvapaudella on keskeinen asema länsimaisen vaihdantajärjestelmän kulmakivenä, vaikkakin viime vuosina oikeuskehityksessä on ollut havaittavissa sopimusvapauden tiettyä kaventumista. Sopimusvapauden kaventumista on tapahtunut sopimusoikeuden alalla, johon on ollut syynä mm. erilaisten abstraktioiden purkautuminen. Sopimusosapuolten konkreettien ominaisuuksien lisääntynyt merkitys, sekä yksilöllisten erityispiirteiden huomioon ottaminen ovat paljolti vaikuttaneet tarpeeseen rajoittaa sopimusvapautta.⁵⁸ Sopimusvapauden yksi tärkeimmistä elementeistä on sisältövapaus. Sisältövapauden rajoituksen tavallisin syy on pyrkimys heikomman osapuolen suojaan.⁵⁹

Sopimusvapauden periaatteella on kuitenkin edelleen erittäin tärkeä yhteys muihin taloudellista toimintaa koskeviin vapauden muotoihin, kuten elinkeinovapauteen, liikkeenperustamisvapauteen sekä yhdistymisvapauteen, joiden toteuttaminen ei olisi mahdollista ilman vapaasti solmittavia sopimuksia.⁶⁰ Edellä mainittu pätee myös kaikkiin urheilussa eteen tuleviin sopimuksiin, sillä ne kuuluvat sopimusvapauden piiriin siinä, missä muutkin sopimustyytit. Urheilutoiminnassa on kuitenkin tyypillistä osapuolten epätasapainoiset neuvotteluasemat, mikä puoltaa urheilusopimusten sisältövapauden kaventamista siten, että heikomman osapuolen suojeleminen tulee riittävällä tavalla otetuksi huomioon. Urheilutoiminnassa sopimusvapauden kaventuminen tulee esille mielenkiintoisella tavalla nimenomaan urheilijoiden sopimusvapauden kaventumisena, vaikka sopimusoikeuden kehityksen yhtenä tunnusomaisena piirteenä onkin viime vuosina ollut lisääntyvä heikomman osapuolen suojeleminen. Nykyisin tilanne on tosiasiallisesti se, että heikommalle osapuolelle eli urheilijalle aiheutuu sopimusvapauden rajoitteita, jotka aiheutuvat lajiliittojen valmennus- ja kilpailusopimuksissa käyttämistä ehdoista. Lajiliittojen valmennus- ja kilpailusopimusten sisältövapautta ei puolestaan ole juurikaan kavennettu, vaan lajiliitot ovat saaneet käyttää sopimuksissaan vapaasti laatimiaan ehtoja ilman kriittistä arviointia.

Urheilutoiminnassa lajiliittojen oikeutta laatia valmennus- ja kilpailusopimusten ehdot suhteellisen vapaasti, on perusteltu mm. urheilun yhdistysoikeudellisella ja aatteellisella luonteella, sekä eettisillä periaatteilla. Edellä mainitut perustelut ovat kieltämättä hyviä argumentteja, mutta nykyaikaisessa kaupallistuneessa ammattuurheilussa, jossa maajoukkueurheilijoiden toiminta täyttää taloudellisen toiminnan tunnusmerkit, perustelut vaikuttavat jossain määrin jälkeen jääneiltä. Esimerkkinä mainittakoon se, että mikä arvo annetaan perustuslaissa säädetylle elinkeinovapaudelle, ja mikä on sen

---

⁵⁸ Hemmo 2003, s. 71 - 73.

⁵⁹ Hemmo 2003, s. 73.

⁶⁰ Hemmo 2003, s. 69.

suhde urheilun erityisasemaan yhteiskunnassa. Toisin sanoen kummalle näistä sinänsä tärkeistä periaatteista annetaan enemmän painoarvoa tilanteissa, jossa ne ovat ristiriidassa keskenään.

Kuten edellisestä kappaleesta kävi ilmi, ei pelkällä yhdistyssääntelyllä saada aikaan riittäviä oikeusvaikutuksia urheilun eri toimijoiden välillä. Lisäksi yhdistyssääntelyllä ei voida pätevästi disponoida urheilijoiden varallisuus oikeudellisista oikeuksista, sillä ne eivät lähtökohtaisesti kuulu aatteellisen yhdistyksen toimintapiiriin. Varallisuus oikeudellisista oikeuksista joudutaan kuitenkin sopimaan maastohiihdon eri toimijoiden välillä, johtuen mm. lajiliittojen, seurojen ja urheilijoiden osittain päällekkäisistä varallisuus oikeudellisista intresseistä. Suomen Hiihtoliitto intressissä on vaatia urheilijalta vastineeksi maajoukkueen palveluksia oikeuden käyttää urheilijan nimeä, kuvaa tai ääntä hyväksi omien yhteistyösopimusten solmimisessa. Samanlainen tilanne on kyseessä urheilijan ja hänen seuransa välillä. Urheiluseura haluaa parantaa asemaansa sponsorimarkkinoilla, käyttämällä hyväksi valovoimaisen urheilijansa suojattuja immateriaalioikeuksia, sekä käyttämällä häntä hyväksi yhteistyökumppanien asiakastilaisuuksissa. Urheilijan kohdalla puolestaan sponsoritulot ovat tärkein yksittäinen tulolähde, jolloin tullaan tilanteeseen, jossa joudutaan turvautumaan urheilun eri toimijoiden välisiin sopimuksiin, jotta vältetään konfliktit sponsorisopimusten markkinoilla⁶¹.

Lajiliitolla sekä seuralla on tarve turvata omia tärkeitä sponsorisopimuksia siten, että urheilija ei voi tehdä yhteistyösopimuksia lajiliiton tai seuran yhteistyökumppanin samalla toimialalla toimivan kilpailijan kanssa. Tämä saadaan aikaan valmennus- tai kilpailusopimukseen avulla. Edellä mainitulla seikalla pyritään estämään tilanteet, jossa lajiliitolla, seuralla ja urheilijalla on sponsorisopimuksia samalla toimialalla kilpailevien yritysten kanssa. Tällöin on vaarana, että sponsorointi menettää tehonsa. Seurauksena voi olla halukkaiden yhteistyökumppaneiden katoaminen sponsorimarkkinoilta, koska urheilun toimijat eivät noudata sponsoroinnin yleisiä pelisääntöjä. Sopimuksissa on kuitenkin otettava huomioon se, että sopimukseen kirjatut ehdot eivät ole saavutettavaan päämäärään nähden liian ankaria sekä se, että sopimuksissa käytetyt ehdot ovat tasapuolisia kaikkia urheilijoita kohtaan.

---

⁶¹ Sponsorityöryhmän mietintö 2006, s. 26.

3. Maastohiihdon järjestö rakenne ja eri toimijat

3.1. Kokonaiskuva maastohiihdon järjestö rakenteesta

Maastohiihdon järjestö rakenne on muotoutunut edellisessä kappaleessa selostetulla tavalla pyramidimaisesti. Pyramidimainen järjestö rakenne on hyvin tyypillistä urheilussa, ja voidaankin sanoa, että urheilu on pääsääntöisesti järjestäytynyt kappaleessa kaksi kuvatulla tavalla. Ylintä päätöksentekovaltaa maastohiihdon lajitoiminnassa käyttää Kansainvälinen Hiihtoliitto, jonka asema suhteessa kansallisiin lajiliittoihin perustuu yhdistysoikeudelliseen jäsenyysuhteeseen. Jäsenyysuhteeseen merkitsee Kansainvälisen Hiihtoliiton norminantokompetenssia jäseniinsä nähden. Kansainvälisen ja kansallisen hiihtourheilun monopolimaisen järjestö rakenteen perimmäinen syy on Kansainvälisen Hiihtoliiton sääntömääräys, jonka mukaan vain yksi kansallinen lajiliitto kustakin itsenäisestä kansallisvaltiosta voi olla Kansainvälisen Hiihtoliiton jäsen⁶².

Kansallisella tasolla kilpailutoiminnan ylintä päätäntävaltaa käyttää puolestaan Suomen Hiihtoliitto, jonka jäseniä ovat suomalaiset urheiluseurat. Lajiliiton ja urheiluseuran suhde perustuu jäsenyysuhteeseen, mikä tarkoittaa Suomen Hiihtoliiton yhdistysoikeudellista norminantokompetenssia urheiluseuroihin nähden. Kansainvälisen Hiihtoliiton ja urheiluseurojen välisessä suhteessa ei ole kyse jäsenyysuhteesta, joten Kansainvälisen Hiihtoliiton säännöt eivät sido suomalaisia urheiluseuroja. Kansainvälisen Hiihtoliiton kilpailutoimintaa koskevat säännöt ovat kuitenkin ensisijaisia lähteitä kilpailutoiminnassa, mistä seuraa, että urheiluseurat on sitoutettava niihin jollain muulla keinolla kuin yhdistyssääntelyllä. Maastohiihdossa urheiluseurat on sitoutettu Kansainvälisen Hiihtoliiton sääntöihin edellisessä kappaleessa kuvatun sääntöketjutuksen avulla. Suomen Hiihtoliiton kilpailusääntöihin on otettu viittaus Kansainvälisen Hiihtoliiton kilpailusääntöjen soveltuvuudesta, jolloin ne ovat osa Suomen Hiihtoliiton sääntöjä⁶³.

Urheiluseuran ja urheilijan suhde perustuu yhdistysoikeudelliseen jäsenyysuhteeseen. Urheilija sitoutuu toiminnassaan noudattamaan edustamansa seuran sääntöjä. Urheilijan ja Kansainvälisen Hiihtoliiton sekä Suomen Hiihtoliiton välillä ei ole jäsenyysuhteesta, mikä merkitsee sääntösidonnaisuuden puuttumista. Tällöin vaihtoehtoina ovat sääntöketjutuksen ulottaminen urheilijoihin asti, tai vaihtoehtoisesti saada sidonnaisuus aikaan sopimuksen avulla. Maastohiihdossa sääntösidonnaisuus lajiliittojen ja urheilijan välillä on järjestetty kilpailijalisenssin avulla, joka on eräänlainen so-

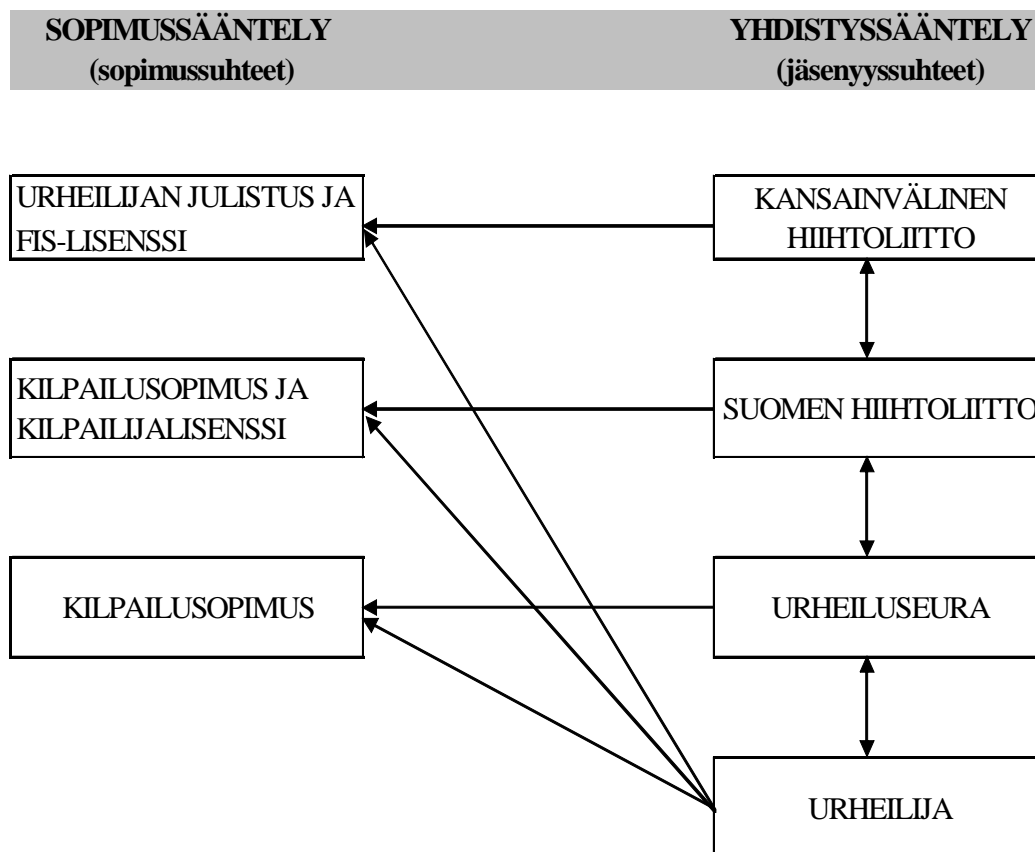
⁶² Ks. FIS Statutes 2006, kohta 6.2.

⁶³ SHL:n kilpailusäännöt 2006, B 1 §.

pimustyyppi. Kansainväliseen kilpailutoimintaan pääsemiseksi urheilijalta edellytetään FIS-lisenssiä sekä kansalliseen kilpailutoimintaan pääsemiseksi kotimaista kilpailijalisenssiä. Huomioitavaa on se, että kilpailijalisenssien avulla urheilija sitoutetaan vain urheilujärjestöjen kilpailutoimintaa koskeviin sääntöihin. Nykyisessä kaupallistuneessa urheilussa se ei ole kuitenkaan riittävää, sillä lajiliittojen on voitava säännellä myös urheilijoiden varallisuusasemaan liittyviä asioista.

Varallisuusasemaan liittyvistä asioista säännellään osapuolten välisin sopimuksin, joita maastohiihdossa ovat urheilijan ja Kansainvälisen Hiihtoliiton välinen sopimus urheilijoiden julistuksesta rekisteröinnistä Kansainväliseen Hiihtoliittoon. Lisäksi maajoukkueurheilija joutuu allekirjoittamaan kilpailusopimuksen Suomen Hiihtoliiton sekä edustamansa seuran kanssa. Vasta tämän jälkeen urheilija saa oikeuden osallistua sekä kansalliseen että kansainväliseen kilpailutoimintaan.

Maastohiihdon järjestö rakenne ja sopimusverkosto

3.2. Kansainvälinen Hiihtoliitto itsesääntelyjärjestelmässä

3.2.1. Urheilijan sitouttaminen Kansainvälisen Hiihtoliiton sääntöihin

Hiihtourheilun maailmanlaajuista kilpailutoimintaa johtaa ja koordinoi Kansainvälinen Hiihtoliitto FIS.⁶⁴ Kansainvälinen Hiihtoliitto on oikeudellisesti aatteellinen yhdistys, mikä tarkoittaa sitä, että se on edellä kerrottujen yhdistyksen sääntelyvaltaa koskevien periaatteiden alainen. Kansainvälisillä urheilujärjestöillä ei muutoinkaan ole mitään ylikansallista valtiollisen lainsäädännön yläpuolelle menevää sääntelyvaltaa, vaan sen on toiminnassaan noudatettava sen maan lakia, missä se kulloinkin toimii.⁶⁵

Kansainvälisen Hiihtoliiton kilpailusääntöjä noudatetaan Suomessa FIS:n kalenterin alaisissa niin sanotuissa FIS-kilpailuissa sekä soveltuvin osin myös kotimaisissa kansallisen tason kilpailuissa. Suomen Hiihtoliiton kilpailusäännöt ovat luonteeltaan täydentäviä.⁶⁶ Suomen Hiihtoliiton suhde Kansainväliseen Hiihtoliittoon perustuu jäsenyyssuhteeseen, mikä merkitsee sitä, että se on Kansainvälisen Hiihtoliiton norminantovallan piirissä. Kansainvälisen hiihtourheilun pyramidimaisen järjestörakenteen perimmäinen syy löytyy Kansainvälisen Hiihtoliiton säännöistä, joiden mukaan Kansainvälisen Hiihtoliiton jäsenenä voi olla vain yksi kansallinen lajiliitto kustakin itsenäisestä kansallisvaltiosta kerrallaan.⁶⁷ Lisäksi säännöissä määrätään, että kansalliseen lajiliittoon on kuuluttava suurin osa kyseisen maan lisensoiduista urheilijoista.⁶⁸ Edellä kuvatut sääntömääräykset aiheuttavat vahvimman mahdollisen markkinavoiman sekä kansainväliselle että kansallisille lajiliitoille hiihtourheilun hallinnoimisessa. Jäsenyyssuhteesta seuraa näin ollen se, että Suomen Hiihtoliitto on se taho, joka ilmoittaa suomalaiset urheilijat FIS:n kalenterin alaisiin kilpailuihin. FIS:n kalenterin alaisiin kilpailuihin urheilija voidaan ilmoittaa vasta, kun hän on allekirjoittanut urheilijoiden julistuksen, sekä saanut vastineeksi voimassa olevan FIS-lisenssin.⁶⁹

Kansainvälisen Hiihtoliiton säännöt eivät siis välittömästi sido kansallisia urheiluseuroja, eikä toisaalta myöskään yksittäisiä urheilijoita.⁷⁰ Maajoukkueetason hiihtäjälle Kansainvälisen Hiihtoliiton säännöt merkitsevät kuitenkin yhteisiä pelisääntöjä, joiden avulla pyritään luomaan tasavertaiset

---

⁶⁴ Ks. SHL:n kilpailusäännöt 2006, A 1 §.

⁶⁵ Rauste 1997, s. 40.

⁶⁶ Ks. SHL:n kilpailusäännöt 2006, B 1 §.

⁶⁷ Ks. FIS Statutes 2006, kohta 6.2.

⁶⁸ Ks. FIS Statutes 2006, kohta 6.1.

⁶⁹ Ks. FIS International Ski Competition Rules 2004, kohdat 200.3 ja 203.2, s. 4.

⁷⁰ Rauste 1997, s. 15.

lähtökohdat kilpailulle. Kansainvälisen Hiihtoliitto edellyttää urheilijoiden noudattavan sen laatimia kilpailutoiminnan sääntöjä. Tämän vuoksi urheilijan on hyväksyttävä Kansainvälisen Hiihtoliiton säännöt, jotta hän voi saada kansainväliseen kilpailutoimintaan oikeuttavan FIS-lisenssin. Kansainvälisen Hiihtoliiton laatimien sääntöjen, kuten kilpailu- ja mainossääntöjen velvoittavuus urheilijoihin nähden saavutetaan sekä FIS-lisenssin että urheilijoiden julistuksen avulla. Urheilijoiden julistusrekisteröinnistä Kansainväliseen Hiihtoliittoon on sopimus urheilijan ja Kansainvälisen Hiihtoliiton välillä.

3.2.2. FIS-lisenssi ja urheilijan julistus sitouttamisvälineinä

Kansainvälisten Hiihtoliiton kilpailusääntöjen mukaan FIS:n kalenteriin merkittyihin kilpailuihin voi ottaa osaa vain, jos urheilijalla on voimassa oleva kansallisen hiihtoliiton myöntämä FIS-lisenssi. FIS-lisenssin tarkoituksena on sitouttaa urheilijat kansainvälisiin kilpailutoimintaa koskeviin sääntöihin, joita ovat esimerkiksi lajin kilpailutoimintaa koskevat säännöt, sekä kurinpitoa koskevat säännöt. Lisäksi urheilijan tulee allekirjoittaa urheilijoiden julistusrekisteröinnistä Kansainväliseen Hiihtoliittoon⁷¹. Julistuksen allekirjoituksella urheilija sitoutuu kunnioittamaan Kansainvälisen Hiihtoliiton sääntöjä, määräyksiä ja menettelyohjeita, sekä niiden elinten toimivaltaa, jotka ovat vastuussa sääntöjen soveltamisesta.⁷² Urheilijoiden julistuksen perimmäisenä tarkoituksena on sitouttaa urheilijat Kansainvälisen Hiihtoliiton luonteeltaan varallisuus oikeudelliseen sääntelyyn. Kansainvälinen Hiihtoliitto pyrkii urheilijoiden julistuksen avulla varmistamaan omat toimintaedellytyksensä sponsorisopimusten markkinoilla, sekä varmistamaan sellaisten sääntöjen sitovuuden, jotka eivät kuulu yhdistyksen toimintapiiriin. Kansainvälisen Hiihtoliiton säännöt, joilla puututaan urheilijoiden varallisuusasemaan, ovat mainosten kokonaispinta-alaa, lukumäärää, sijoittelua ja sisältöä koskevat määräykset.⁷³

Kansainvälisen Hiihtoliiton maastohiihdon kilpailusäännöissä säädetään siis myös urheilijoiden varallisuus oikeudellisista oikeuksista. Kansainvälinen Hiihtoliitto määrittää vuosittain esimerkiksi kuinka monta, missä kohtaa ja minkä kokoisia mainoksia urheilija voi kilpailuasussaan käyttää. Maastohiihdossa mainosten kokonaispinta-ala kilpailukaudella 2006 - 2007 saa olla maksimissaan 300 cm², mikä tarkoittaa käytännössä yhtä 10 cm:n x 30 cm:n mainosta. Lisäksi yhden mainoksen

---

⁷¹ Ks. FIS International Ski Competition Rules 2004, kohta 203.2, s. 4.

⁷² Ks. FIS Athlete's Declaration.

⁷³ Ks. FIS International Ski Competition Rules 2004, kohdat 207 ja 207.1. ks. myös FIS Specifications For Competition Equipments and Commercial Markings 2006 - 2007, s. 29 - 31.

maksimikoko saa olla enintään 100 cm². Mainospaikkojen sijainti kilpailuasussa on määritelty yksityiskohtaisesti.⁷⁴ Lisäksi Kansainvälinen Hiihtoliitto asettaa rajoitteita suksimainoksille, jotka ovat maastohiihdossa ja alppihiihdossa täysin kiellettyjä, kun taas mäkihypyssä ja freestyle-hiihdossa mainostaminen sallitaan myös suksissa.⁷⁵ Se, miksi suksimainoksia ei sallita maastohiihdossa ja alppihiihdossa ei käy ilmi Kansainvälisen Hiihtoliiton säännöistä. Tasapuolisen kohtelun tunnusmerkit eri lajien urheilijoiden välillä eivät tältä osin täyty, vaikka kyse on saman lajiliiton alaisista urheilijoista. Urheilijoiden varallisuusasemaan puuttumista on puolustettu mm. sillä, että ne voidaan hyväksyä siinä tapauksessa, jos toimet ovat tasapuolisia eri urheilijoita kohtaan sekä kohtuullisia suhteessa tavoiteltuun päämäärään⁷⁶.

Kansainvälinen Hiihtoliitto kieltää kilpailusäännöissään myös alkoholituotteiden, tupakkatuotteiden sekä muiden huumaavien lääkeaineiden mainostamisen.⁷⁷ Myös siveettömät mainokset ovat kiellettyjä.⁷⁸ Suomen Hiihtoliiton tehtävä on valvoa että, että urheilijat noudattavat Kansainvälisen Hiihtoliiton sääntöjä. Alkoholi-, tupakka- ja huumaavien aineiden mainonnan kieltäminen perustuu urheilun eettisiin periaatteisiin. Edellä mainittujen tuotteiden mainonnan kieltäminen seuraa usein jo lainsäädännöstä.

Kansainvälisen Hiihtoliiton mainonnan sisällölliset ja määrälliset rajoitukset, sekä toisaalta Suomen Hiihtoliiton omat rajoitukset vaikuttavat melko paljon urheilijan mahdollisuuksiin myydä mainospaikkoja omille tukijoilleen. Näin ollen rajoitukset ovat omiaan vaikuttamaan negatiivisesti yksilöille perusoikeutena taattuun elinkeinovapauteen. Samoin urheilun eettiset periaatteet vaikuttavat urheilijan sopimusvapauteen rajoittavasti, mikä on mielestäni kuitenkin hyväksyttävää, sillä urheilulla on myös hyvin tärkeä kasvatuksellinen rooli yhteiskunnassa.

Toisaalta eri lajien välillä on suuria eroja eettisten periaatteiden soveltamisessa. Esimerkiksi joukkuepeleissä alkoholituotteiden mainostaminen pelitapahtumien yhteydessä on hyvin yleistä, mikä on hieman kummallista, sillä joukkuelajit kuuluvat myös valtionavun saajien piiriin. Valtionavun saamisen edellytyksenä on urheilun eettisten periaatteiden noudattaminen (liikuntalaki 18.12.1998/1054, 7 §). Erot eettisten periaatteiden noudattamisen vaatimuksissa yksilö- ja joukkueurheilun välillä johtunevat siitä, että joukkuelajeissa huippu-urheilu on vähitellen eriytynyt nuori-

---

⁷⁴ Ks. FIS Specifications For Competition Equipments and Commercial Markings 2006 - 2007, s. 29 - 31.

⁷⁵ Ks. FIS Specifications For Competition Equipments and Commercial Markings 2006 - 2007, s. 31.

⁷⁶ Ks. Sponsorityöryhmän mietintö 2006, s. 31 - 32.

⁷⁷ Ks. FIS International Ski Competition Rules 2004, kohta 206.1.

⁷⁸ Ks. FIS International Ski Competition Rules 2004, kohta 206.4.

so- ja harrasteurheilusta. Joukkuelajeissa seurojen edustusjoukkueet ovat nykyisin hyvin usein osakeyhtiöitä, kun taas juniori- ja harrastetoiminta toteutetaan yhdistyksen toimesta.

3.2.3. Mainonnan rajoittamisen hyväksyttävyyden

Mainonnan sisällöllisten rajoitusten oikeudellinen arviointi riippuu ratkaisevasti siitä, missä tarkoituksessa rajoitukset on annettu. Osa rajoituksista johtuu suoraan lainsäädännöstä, kuten alkoholi- tuotteiden (alkoholilaki 8.12.1994/1143, 33 §), tupakkatuotteiden (laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 13.8.1976/693, 8.1 §) sekä lääkeaineiden (lääkelaki 10.4.1987/395, 91 §) mainonnan kielto. Urheilujärjestöt ovat laissa säädettyjen rajoitusten lisäksi saattaneet rajoittaa urheilutapahtumissa sekä kilpailuasusteissa esiintyvän mainonnan sisältöä urheilun eettisiin periaatteisiin vedoten, jolloin rajoitukset voidaan lähtökohtaisesti hyväksyä.⁷⁹

Mainonnan sisältöön kohdistuvien rajoitusten oikeudellinen arviointi muuttuu kuitenkin ratkaisevasti mikäli rajoitukset on asetettu kilpailusyistä.⁸⁰ Kun ottaa huomioon Kansainvälisen Hiihtoliitonliiton monopoliaseman hiihtourheilun hallinnoijana, saattaa sille syntyä kiusaus käyttää monopoliasemaa hyväksi ryhtymällä kilpailua rajoittaviin toimiin sponsorisopimusten markkinoilla, jolloin motiivit ovat puhtaasti kaupallisia. Sama ongelma voidaan nähdä kansallisella tasolla, jossa kansallisella lajiliitolla on monopoliasema kilpailijalisenssien myöntäjänä sekä maajoukkueen valitsijana. Maastohiihdossa Kansainvälisen Hiihtoliiton asettamien mainonnan sisällöllisten rajoitusten yhtenä syynä voidaan kuitenkin nähdä urheilun eettiset periaatteet, sillä urheilujärjestöt ovat varsin riippuvaisia valtiollisista tuista, joiden ehtona on usein urheilun eettisten periaatteiden noudattaminen myös mainonnassa. Näin tilanne on ainakin Suomessa. (liikuntalaki 18.12.1998/1054, 7 §).

Urheilujärjestöt käyttävät usein myös mainonnan määrällisiä rajoituksia järjestämässään urheilukilpailuissa. Sallittujen mainosten enimmäiskoko, lukumäärä ja sijainti ovat tarkoin määriteltä. Mainonnan määrää koskevien rajoitusten sallittavuus riippuu päämäärästä, joita rajoituksilla tavoitellaan. Joissakin urheilulajeissa rajoituksia on asetettu puhtaasti aatteellisista syistä kaupallisuuden rajoittamiseksi urheilutapahtumissa. Mainonnan määrälliset rajoitukset aatteellisista syistä tulisi kohdistaa tasapuolisesti ja johdonmukaisesti kaikkiin eri mainostilaa myyviin tahoihin nähden. Rajoitukset voidaan katsoa kilpailuneutraaleiksi silloin, kun mainostilan määrää rajoitetaan samassa

---

⁷⁹ Rauste 1997, s. 611 - 612.

⁸⁰ Rauste 1997, s. 611 - 615.

suhteessa kaikilta osapuolilta. Mikäli mainonnan rajoitukset on tehty puhtaasti kilpailusyistä, muuttuu arviointi jälleen ratkaisevasti. Sponsorimarkkinoilla lajiliitto, seurat ja urheilijat ovat kilpailijoita keskenään, jolloin lajiliiton määräävän markkina-aseman hyväksikäyttö sponsorimarkkinoilla muiden urheilun toimijoiden kustannuksella voisi tulla arvioiduksi määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä.⁸¹

Kansainvälisen Hiihtoliiton mainonnan rajoitukset näyttäisivät perustuvan sekä lakiin että eettisiin periaatteisiin. Sisällön osalta mainonnan rajoitukset ovatkin helpommin hyväksyttävissä, sillä ne saavat oikeutuksensa joko laintasolta tai urheilun eettisistä periaatteista. Mainonnan määrällisiä rajoituksia pyritään puolestaan oikeuttamaan sillä, että näin pyritään pitämään liiallinen kaupallisuus pois hiihtourheilusta. Nykyaikaisessa huippu-urheilussa, joka on hyvin ammattimaista myös yksilölajeissa, mainonnan määrällisten rajoitusten tarkoituksenmukaisuutta tulisi kuitenkin arvioida uudelleen. Perusteluilla, joiden mukaan liiallinen kaupallisuus halutaan pitää pois hiihtourheilusta, ei ole mitään todellisuuspohjaa nykypäivän huippuhiihdossa, sillä kaupallistuminen on jo tapahtunut. Maajoukkuehiihtäjät ovat ammatinharjoittajia, joiden ansaintamahdollisuuksia ei tulisi rajoittaa epä-tarkoituksenmukaisilla rajoituksilla, joille on vaikea löytää tukea edes urheilun eettisistä periaatteista, puhumattakaan lainsäädännöstä. Lisäksi, kun otetaan huomioon se, että Kansainvälisen Hiihtoliiton mainossääntö on pysynyt sisällöllisesti samana jo toistakymmentä vuotta ja samaan aikaan huippuhiihto on muuttunut ammattilaislajiksi voidaan kysyä, onko Kansainvälisen Hiihtoliiton mainossäännössä oleva mainosten enimmäismäärää koskeva rajoitus aikansa elänyt sopimusehto.

Mainospaikkojen oikeasuhteinen jako urheiluasusteissa Kansainvälisen Hiihtoliiton ja muiden hiihdon toimijoiden kesken saattaisi olla parempi lähestymistapa urheilun kaupallistumisen aiheuttamiin muutoksiin, sillä mainospaikkajaon avulla Kansainvälinen Hiihtoliitto kykenisi varmistamaan omat sponsoritulonsa sekä kykenisi jatkossakin selviytymään kansainvälisen hiihtourheilun hallinnoimisesta aiheutuvista kuluista. Mainospaikkajaon avulla saavutettaisiin enemmän yhteistä jaettavaa lajiliittojen ja urheilijoiden kesken, mikä on ammatinharjoittajan kannalta yleensä hyvä asia.

---

⁸¹ *Rauste* 1997, s. 615 - 618.

3.3. Suomen Hiihtoliitto itsesääntelyjärjestelmässä

3.3.1. Urheilijan sitouttaminen Suomen Hiihtoliiton sääntöihin

Kansallisella tasolla maastohiihdon kotimaista kilpailutoimintaa johtaa ja koordinoi Suomen Hiihtoliitto.⁸² Suomen Hiihtoliiton tarkoituksena on toimia hiihtourheilun alalla Suomessa toimivien yhdistysrekisteriin merkittyjen yhdistysten ja muiden yhteisöjen aatteellisena ja toiminnallisena yhdyssiteenä ja keskuselimenä.⁸³ Jäsenyhdistysten eli seurojen velvollisuutena on valvoa, että niiden jäsenet noudattavat toiminnassaan Suomen Hiihtoliiton tarkoituspäätä ja, että jäsenyhdistykset luovuttavat ylimmän kilpailutoimintaa koskevan valvonta- ja kurinpitovallan jäseniinsä nähden Suomen Hiihtoliitolle.⁸⁴

Suomen Hiihtoliiton ja sen jäsenseurojen on kilpailutoiminnassaan noudatettava kansainvälisiä kilpailusääntöjä sekä kotimaisia kilpailusääntöjä soveltuvin osin. Kotimaiset kilpailusäännöt ovat luonteeltaan täydentäviä. Kotimaisia sääntöjä noudatetaan silloin, kun niissä on jostain asiasta säädetty tarkemmin kuin kansainvälisissä säännöissä.⁸⁵ Osallistumisoikeus kansallisiin kilpailuihin on Suomen Hiihtoliiton jäsenseurojen jäsenillä, mikä tarkoittaa, että seuraan kuuluminen on yhtenä edellytyksenä kilpailutoimintaan pääsemiseksi.⁸⁶ Koska Suomen Hiihtoliiton ja urheilijan väliltä puuttuu suora jäsenyysuhde, on tarpeellista selvittää, millä keinoin kilpailusäännöt sekä urheilijan varallisuusasemaan kohdistuvat sääntömääräykset tulevat yksittäistä urheilijaa sitoviksi.

3.3.2. Kilpailijalisenssi

Voidakseen osallistua Suomen mestaruus kilpailuihin, FIS:n kalenteriin merkittyihin kotimaassa järjestettäviin kilpailuihin, monikansallisiin kilpailuihin, kansallisiin kilpailuihin, piirin- ja alueen mestaruuskilpailuihin tai piirikunnallisiin kilpailuihin tulee urheilijalla olla Suomen Hiihtoliiton myöntämä voimassa oleva kilpailijalisenssi.⁸⁷ Oikeudellisesti kilpailijalisenssi on urheilijan ja Suomen Hiihtoliiton välinen sopimus, jonka lunastamalla urheilija sitoutuu noudattamaan lajiliiton

---

⁸² Ks. SHL:n kilpailusäännöt 2006, A 1.2 §.

⁸³ Ks. SHL:n toimintasäännöt 2006, 3 §.

⁸⁴ Ks. SHL:n toimintasäännöt 2006, 9.1 §.

⁸⁵ Ks. SHL:n kilpailusäännöt 2006, B 1 §.

⁸⁶ Ks. SHL:n kilpailusäännöt 2006, C 5 §.

⁸⁷ Ks. SHL:n kilpailusäännöt 2006, A 5 §, C 12 §.

asettamia kilpailusääntöjä. Lajiliitto puolestaan sitoutuu lisenssisopimuksella myöntämään urheilijalle osanotto-oikeuden kansalliseen kilpailutoimintaan. Lajiliiton asettamaa vaatimusta pakollisen kilpailijalisenssin lunastamisesta voitaneen pitää sallittuna osanotto-oikeuden ehtona, sillä näin lajiliitto voi varmistaa kaikkien kilpailutoimintaan osallistuvien urheilijoiden sitoutuvan noudattamaan sen sääntöjä. Pakollinen kilpailijalisenssi on näin ollen käyttökelpoinen vaihtoehto sääntösidonnaisuuden aikaansaamiseksi sekä tasapuolisen kilpailun varmistamiseksi.⁸⁸

Lisenssijärjestelmä on lähes poikkeuksetta käytössä jokaisessa lajissa Suomessa. Lisenssijärjestelmän avulla yksittäiset urheilijat saadaan sidotuiksi kilpailutoimintaa koskeviin sääntöihin, mikä ilman lisenssijärjestelmää jäisi puutteelliseksi, johtuen suoran jäsenyyssuhteen puuttumisesta. Kilpailijalisenssijärjestelmän avulla ei kuitenkaan voida pätevästi disponoida muusta kuin lajin kilpailusääntöjen sitovuudesta, joten esimerkiksi ammattihiihtäjän suojattujen oikeuksien, kuten urheilijan nimen, kuvan tai äänen luovutuksesta täytyy nimenomaisesti sopia urheilijan ja järjestön välillä⁸⁹. Urheilijan varallisuusasemaan puuttuvista ehdoista, kuten mainospaikkajaosta kilpailuasussa sekä toimialarajauksesta sponsorimarkkinoilla on sovittava sopimuksella.

3.3.3. Kilpailusopimus

Yhdistysoikeudelliseen jäsenyyssuhteeseen ei liity luonteeltaan varallisuus oikeudellisten oikeuksien luovutusta, eikä toisaalta lisenssijärjestelmällä voida pätevästi disponoida yksittäisen urheilijan varallisuus oikeudellisista oikeuksista. Tästä syystä lajiliitolla ei ole oikeutta käyttää jäsenseuran tai yksittäisen urheilijan nimeä, kuvaa, ääntä tai merkkiä kaupallisesti hyväkseen ilman urheilijan suostumusta. Tilanne on samanlainen urheiluseuran ja urheilijan välillä. Varallisuus oikeuden luovutus edellyttää aina erillistä sopimusta oikeuksien luovutuksesta osapuolten välillä.⁹⁰ Maastohiihdossa varallisuus oikeudellisten oikeuksien luovutus on järjestetty kilpailusopimuksen avulla. Kilpailusopimuksen avulla lajiliitto ja urheilija sopivat keskinäisistä oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä urheilijan varallisuus oikeudellisten oikeuksien osittaisesta luovutuksesta lajiliiton käyttöön maajoukkue tehtävien aikana. Kilpailusopimuksella urheilija sitoutuu käyttämään maajoukkueasua liiton määräämissä edustustehtävissä. Vuoden 2005 kilpailusopimus sisältää seuraavanlaisen sopimusehdon koskien maajoukkueasun käyttöä: ”Suomen Hiihtoliiton edustustehtävissä urheilija on velvollinen käyttämään edustusasua, joka sisältää Suomen Hiihtoliiton sopimuskumppanien mainoksia”.

---

⁸⁸ Rauste 1997, s. 255.

⁸⁹ Rauste 1997, s. 487.

⁹⁰ Rauste 1997, s. 496.

Kansallisella tasolla kilpaillessaan urheilija voi puolestaan mainostaa omia yhteistyökumppaneitaan⁹¹.

Immateriaalioikeuksia voi lähtökohtaisesti luovuttaa vain luovutettavan oikeuden omistaja tai oikeuden lainmukainen haltija.⁹² Urheilijalle kuuluvia immateriaalioikeuksia ovat mm. urheilijan nimi, kuva ja ääni.⁹³ Urheilija päättää lähtökohtaisesti itse, mille likeyritykselle hän oman kuvan, nimen tai äänen käyttöoikeuden myy. Edellä mainittujen käyttöoikeuksien myynti on yksilölajin ammattuurheilijalle pääasiallinen tulonlähde, sillä yksilölajeissa lajiliitto ei turvaa urheilijoiden toimeentuloa millään tavalla edes omien valmennusryhmäläisten osalta. Tästä syystä yksilölajin urheilijalla on voimakas tarve saada päättää itse oman mainosarvonsa kaupallisesta hyödyntämisestä myös silloin, kun urheilija osallistuu maajoukkue tehtäviin. Yksilölajin urheilijaa voidaan oikeudellisesti verrata itsenäiseen ammatinharjoittajaan, mikä tarkoittaa, että hän kantaa itse riskin omasta menestyksestään sekä urheilullisesti että taloudellisesti. Tämän vuoksi yksilölajeissa lajiliiton mahdollisuus määrätä maajoukkueeseen valittujen urheilijoiden kaupallisen arvon hyödyntämisestä ovat merkittävästi vähäisemmät kuin esimerkiksi joukkuelajeissa, missä pelaajat ovat usein työsuhteessa olevia työnantajan direktio-oikeuden alaisia.⁹⁴

Yksilölajeissa on tavanomaista, että lajiliitto kustantaa maajoukkueleirit ja kilpailumatkat urheilijoiden puolesta. Maastohiihdossa lajiliiton velvollisuuksiin kuuluu lisäksi huolehtia urheilijoiden väline-, lihas- sekä lääkintähuollosta. Vuoden 2005 kilpailusopimuksessa Suomen Hiihtoliiton velvollisuuksista sanotaan seuraavasti: ”FIS:n kalenterin alaisiin kilpailuihin, joihin urheilija osallistuu Suomen Hiihtoliiton nimeämänä, vastaa Suomen Hiihtoliitto siitä, että urheilijalla on käytössään valmennus-, lihas- ja välinehuoltoa varten tarvittava henkilöstö, sekä lisäksi kilpailu- ja lääkintähuolto”. Sama koskee myös Suomen Hiihtoliiton järjestämiä valmennusleirejä: ”Suomen Hiihtoliitto vastaa siitä, että urheilijalla on käytössään vähintään yksi valmentaja, sekä yksi sellainen henkilö, joka vastaa urheilijan lihashuollosta, sekä mahdollisuuksien mukaan myös urheilijan välinehuollosta. Lisäksi Suomen Hiihtoliitto vastaa valmennusleirien aikana siitä, että urheilijalla on käytössään lääkintähuolto tarvittaessa”. Edellä mainitut velvollisuudet aiheuttavat maastohiihdossa merkittäviä kustannuksia, jotka lajiliitto pyrkii kattamaan omalla tulorahoituksellaan. Lajiliiton tulorahoitus muodostuu pääasiassa valtionavusta⁹⁵, jäsenmaksuista sekä sponsorituloista.

---

⁹¹ Sponsorityöryhmän mietintö 2006, s. 36.

⁹² Rauste 1997, s. 494.

⁹³ Rauste 1997, s. 483 - 492.

⁹⁴ Rauste 1997, s. 503.

⁹⁵ Tolonen 2004, s. 32.

Lajiliiton sponsoritoiminnan menestys riippuu pääasiassa maajoukkueurheilijoiden menestyksestä, mikä saattaa aiheuttaa jännitteitä urheilijan ja lajiliiton välille kilpailu- ja lämmittelyasujen mainospaikkajaon näkökulmasta. Kuten kilpailusopimuksessa mainitaan, urheilija on velvollinen edustustehtävissä käyttämään maajoukkueasua, joka sisältää Suomen Hiihtoliiton yhteistyökumppaneiden mainoksia. Lajiliitolla on tarve myydä mainoksia maajoukkueen kilpailuasun maajoukkueetoiminnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi, kun taas vastaavasti maajoukkueeseen päässeellä urheilijalla on tarve myydä mainospaikkoja kilpailuasustaan omille tukijoilleen omien menojojensa kattamiseksi.⁹⁶

Suomen Hiihtoliiton ja urheilijan välisellä kilpailusopimuksella lajiliitto pidättää itsellään yksinoikeuden myydä sopimuksia tietyille toimialoille, jotta vältetään sponsoroinnin yleisten pelisääntöjen rikkomiselta. Lisäksi Suomen Hiihtoliitto on päättänyt yksipuolisesti siitä, missä suhteessa mainospaikat jaetaan kilpailuasussa urheilijan ja Hiihtoliiton sopimuskumppanien kesken.⁹⁷ Mainosten maksimimäärä FIS:n kalenterin alaisissa kilpailuissa voi siis olla korkeintaan 300 cm². Vuoden 2006 kilpailusopimuksen liitteessä urheilijan sopimuskumppanille varattu mainos saa olla maksimissaan 50 cm², eikä se saa missään tapauksessa ylittää sitä. Lisäksi kilpailusopimuksen liitteessä mainitaan, että urheilijan tukija ei saa ”varastaa” pääroolia kilpailuasussa. Suomen Hiihtoliiton sopimuskumppaneille jää siis loput 250 cm² mainostilasta. Mainospaikkajaosta kilpailuasussa päättää Suomen Hiihtoliitto yksipuolisella ilmoituksella. Myöntämällä maajoukkueurheilijalle valmennustukea tai tarjoamalla tälle ilmaisia leirivuorokausia ja kilpailumatkoja, lajiliitto ei kuitenkaan saa itselleen automaattista oikeutta urheilijan mainosarvon hyödyntämiseen omissa yhteistyösopimuksissaan⁹⁸.

Vuoden 2005 kilpailusopimuksessa toimialajaosta mainitaan, että ”urheilijalla on oikeus tehdä henkilökohtaisia yhteistyösopimuksia urheilijan tukemisesta kiinnostuneiden yritysten kanssa. Nämä sopimukset on kuitenkin tehtävä Suomen Hiihtoliiton hyväksyminä kolmikantasopimuksina”. Urheilijan ei myöskään sallita tehdä henkilökohtaisia sponsorisopimuksia lajiliiton määrittelemillä toimialoilla ilman erillistä lupaa. Edellä mainitusta on myös nimenomainen ehto kilpailusopimuksessa: ”urheilija ei ole oikeutettu ilman Suomen Hiihtoliiton erillistä suostumusta tekemään yhteis-

---

⁹⁶ Rauste, 1997 s. 511.

⁹⁷ Ks. Liite 1, kohta 1.

⁹⁸ Rauste, 1997 s. 504.

työsopimuksia Suomen Hiihtoliiton yhteistyökumppanien kanssa samalla alalla toimivien yritysten tai yhteisöjen kanssa”.⁹⁹

Lajiliiton ja urheilijan väliseen jännitetilaan mainospaikkojen myymisestä urheilijoiden maajoukkueasuun ei ole olemassa yksiselitteistä vastausta. Kummallakin osapuolella on oikeutettu tarve päästä hyödyntämään urheilijan kilpailuasua kaupallisesti. Myytäessä osapuolten yhteistyökumppaneiden mainoksia kilpailuasuuksiin tulisi ottaa huomioon sekä lajiliiton että urheilijan tarpeet. Maajoukkueeseen osallistuvan urheilijan voitaneen kuitenkin katsoa maajoukkuesopimuksen perusteella luovuttavan lajiliitolle osittaisen oikeuden myydä mainoksia omaan maajoukkueasuunsa sillä tavoin, että urheilijakin voi hyödyntää omaa mainosarvoa kohtuullisessa suhteessa omien kulujensa kattamiseksi.¹⁰⁰

Maastohiihdossa mainospaikkojen suhde päättyneellä kilpailukaudella on siis 5: 1 Suomen Hiihtoliiton eduksi, mikä rajoittaa urheilijan sopimusvapautta myydä mainospaikkoja omille yhteistyökumppaneilleen. Kun otetaan huomioon se, että maajoukkueen hiihtäjällä kauden noin 30 kilpailusta kolme neljäsosaa muodostuu edustustehtävistä, voidaan perustellusti kysyä, tulisiko mainospaikkasuhteen olla jokin muu. Nyt tilanne on tosiasiallisesti se, että vain yksi urheilijan omista sopimuskumppaneista voi saada maksimaalista näkyvyyttä, kun taas muille sponsoreille täytyy myydä rajoitettua näkyvyyttä, mikä on omiaan alentamaan urheilijan henkilökohtaisten sponsorisopimusten arvoa, sillä sponsorisopimuksen arvo ja urheilijan näkyvyys mediassa korreloivat positiivisesti keskenään.

Juridisesti ajatellen mielenkiintoinen kysymys tässä yhteydessä on se, voitaisiko yksilöille perusoikeutena taattuun ammatinharjoittamisen vapauteen vedota kyseisessä horisontaalisuhteessa, vai annetaanko urheilun aatteelle suurempi painoarvo, jolloin yksilön perusoikeudet väistyvät. Yksilön perusoikeuksiin puuttuminen kyseisessä tilanteessa voisi tapahtua esimerkiksi välillisen puuttumisen kautta perustuslain mukaisella laintulkinnalla oikeustoimilain 36 §:n perusteella, tai kilpailunrajoituslain perusteella määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä. Juridisesti mielenkiintoinen kysymys on siis myös kilpailulainsäädännön asema urheilun kontekstissa. Kilpailulainsäädäntö kieltää esimerkiksi samalla jakeluportaalla olevien sopimukset markkinoiden jakamisesta, mistä on kyse maastohiihdon kilpailusopimuksen toimialarajoituksesta sponsorisopimusten markkinoilla. Toisaalta asiaa voidaan arvioida myös siten, että eri lajit ovat kilpailijoita sponsorisopimusten

---

⁹⁹ Ks. liite 1, kohta 2.

¹⁰⁰ Rauste, 1997 s. 512.

markkinoilla keskenään, jolloin sponsoreilla on toimialarajoituksesta huolimatta riittävästi vaihtoehtoja, eikä siitä välttämättä seuraa sponsoreiden valintamahdollisuuksien kapeneminen tai sponsoinnin kallistuminen.

Suomen Hiihtoliiton näkökulmasta sopimussuhdetta voidaan arvioida siten, että maajoukkue toiminnan pyörittäminen kaikkine kilpailusopimuksessa yksilöityine ehtoineen on erittäin kallista, mikä tarkoittaa sitä, että Suomen Hiihtoliitto tekee urheilijalle suuren palveluksen, kun tämän ei tarvitse järjestää kaikkea kilpailutoiminnassa vaadittavaa huoltotoimintaa itse. Näin ollen urheilija voi keskittyä tuloksen tekemiseen ja kyseinen sopimussuhde nähdäänkin itse asiassa riittävän tasapainoisena, jolloin sopimussuhteeseen ei soveltuisi oikeustoimilain 36 § kohtuuttomien sopimusehtojen sovittelusta, eikä toisaalta myöskään kilpailunrajoituslain määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä koskeva kielto.

Erään ongelmakohdan lajiliiton ja urheilijan suhteen arvioinnissa muodostaa lajiliiton oikeudellinen muoto. Suomen Hiihtoliitto on voittoa tavoittelematon organisaatio, eli tässä tapauksessa yhdistys. Voittoa tavoittelemattomalla yksityisellä yhdistyksellä ei ole velvollisuutta kilpailuttaa hankintojaan, mikä saattaa aiheuttaa jännitteitä urheilun eri toimijoiden välille. Jännite aiheutuu mainosten maksimimäärää koskevasta Kansainvälisen Hiihtoliiton määräyksestä, sekä toisaalta Suomen Hiihtoliiton ja urheilijan välisestä kilpailuasun mainospaikkajaosta. Koska mainosten kokonaismäärä kilpailuasussa on hyvin rajallinen, tarkoittaa se ammatinharjoittajan näkökulmasta sitä, että olisi tärkeä tehdä sopimukset sellaisten sopimuskumppaneiden kanssa, jotka maksavat mainospaikoista eniten. Nyt tilanne on se, että Suomen Hiihtoliitolta puuttuu kannustin toimia mahdollisimman tehokkaasti sponsorimarkkinoilla, eli toisin sanoen saada toimintaan mukaan ne sopimuskumppanit, jotka ovat kokonaistaloudellisesti ajatellen parhaita sopimuskumppaneita. Lisäksi yhdistysmuotoiselle organisaatiolle on ominaista, että sen toiminnan tuloksellisuutta seurataan varsin niukasti. Yhdistyksen toiminnasta tehdään talousarvio ennen tilikauden alkua ja taloudellista onnistumista arvioidaan tilikauden jälkeen budjetissa pysymisen perusteella. Taloudellinen tehokkuusajattelu on kuitenkin hyvin tärkeää myös kaupallistuneessa huippuhiihdossa, sillä taloudelliset resurssit ovat aina rajalliset. Lisäksi kun otetaan huomioon lajiliiton suuri osuus mainospaikoista urheilijan kilpailuasussa, on aivan selvää, että urheilijat ovat erittäin kiinnostuneita siitä, mihin mainospaikoista saadut rahat lajiliitossa kohdistuvat.

3.4. Urheiluseura itsesääntelyjärjestelmässä

3.4.1. Urheiluseuran ja urheilijan välinen suhde

Urheiluseuran asemasta urheilun sääntelyjärjestelmässä on kirjoitettu varsin vähän Suomessa. Syyinä edellä mainittuun lienee se, että urheiluseurat ovat Suomessa lähes poikkeuksetta yhdistyksiä, eli niihin sovelletaan yhdistyslakia. Urheiluseuroja edustavat urheilijat puolestaan kuuluvat jäseninä urheiluseuroihin, jolloin asetelma on varsin selkeä. Urheiluseuran ja urheilijan väliseen suhteeseen sovelletaan yhdistyslakia, sen yleisiä oppeja ja periaatteita sekä yhdistyksen sääntöjä.¹⁰¹ Yhdistyslain mukaan yhdistyksen jäseneksi voi liittyä pääsääntöisesti kuka tahansa, ja siitä voi erota vapaasti (yhdistyslaki 26.5.1989/503, 10 § ja 13 §). Yhdistyksen säännöistä päättävät yhdistyksen jäsenet yhdistyksen kokouksessa (yhdistyslaki 26.5.1989/503, 16 §). Yhdistyksen säännöt sitovat ainoastaan sen jäseniä ja päätös, joka loukkaa ulkopuolisen oikeutta on moitekanteesta riippumatta mitätön (yhdistyslaki 26.5.1989/503, 33 §).¹⁰² Maastohiihdossa urheiluseurat ovat Suomen Hiihtoliiton jäseniä pääsääntöisesti sen vuoksi, että vain lajiliiton jäsenseuroihin kuuluvat urheilijat voivat ottaa osaa kansalliseen kilpailutoimintaan.¹⁰³ Näin ollen yksittäiselle urheiluseuralle ei jää muita vaihtoehtoja, kuin liittyä Suomen Hiihtoliiton jäsenseuraksi. Hiihtäjälle ei puolestaan jää muita vaihtoehtoja kuin liittyä Suomen Hiihtoliittoon kuuluvan urheiluseuran jäseneksi, jotta urheilija voi osallistua kansalliseen kilpailutoimintaan.

Urheiluseuran ja urheilijan välinen suhde muistuttaa hyvin paljon urheilijan ja lajiliiton välistä suhdetta erotuksena kuitenkin se, että seuran ja urheilijan välinen toiminta rajoittuu kansalliselle tasolle. Urheiluseuran asema urheilun kentässä ei kuitenkaan ole niin vahva kuin esimerkiksi lajiliiton, sillä urheiluseuroja on satoja jo pelkästään Suomessa. Tästä syystä urheiluseura ei voi käyttää asemaansa hyväkseen suhteessa urheilijaan, sillä tämä voi lähes koska tahansa vapaasti erota seurasta ja liittyä toiseen. Näin ollen urheilijan ja seuran välistä suhdetta voidaan pitää huomattavasti tasapainoisempana kuin esimerkiksi urheilijan ja lajiliiton välistä suhdetta. Tasapainoisesta suhteesta johtuen kummallakaan osapuolella ei ole vahvempaa neuvotteluasemaa suhteessa toiseen, mikä tekee suhteesta toimivan. Tällöin ratkaisut eteen tuleviin kysymyksiin löydetään usein neuvottelemalla.

---

¹⁰¹ Halila - Tarasti 1996, s. 88 ja 190.

¹⁰² Ks. myös HE 64/1988, s. 9 - 10. sekä Halila - Tarasti 1996, s. 211.

¹⁰³ Ks. SHL:n kilpailusäännöt 2006, C 6 ja 12 §.

Urheiluseuran toiminta perustuu vapaaehtoisen kansalaistoiminnan aatteelle ja sen tulorahoitus koostuu pääosin omasta varainhankinnasta, kuten tapahtumajärjestelyistä, talkootyöstä sekä jäsenmaksuista.¹⁰⁴ Urheiluseurojen tulorahoituksessa sponsoritulojen osuus on kuitenkin lisääntynyt viimeaikaisen yleisen urheilun kaupallistumisen seurauksena. Tästä syystä sponsorituloilla on nykyisin melko suuri merkitys myös urheiluseurojen rahoituksessa.¹⁰⁵

Urheilun kaupallistuminen ja sponsoroinnin yleistyminen on merkinnyt urheilijoille mahdollisuutta ryhtyä ammattilaisiksi, mikä on käytännössä johtanut siihen, että urheilija ja urheiluseura toimivat sponsorimarkkinoilla toistensa kilpailijoina.¹⁰⁶ Asetelma on siis hyvin samanlainen kuin lajiliiton ja urheilijan välisessä suhteessa. Samoin eteen tulevat kysymykset ovat hyvin samanlaisia. Urheiluseuran ja urheilijan välisessä suhteessa on siis otettava huomioon kilpailuasetelma sponsorisopimusten markkinoilla, eli toisin sanoen ratkaistavaksi tulee kysymys siitä, missä suhteessa kilpailuasun mainospaikkoja myydään seuran ja urheilijan yhteistyökumppaneiden välillä. Samoin toimialakysymys on syytä ottaa huomioon sponsorisopimusten hankinnassa, jotta vältetään rikkomasta sponsoroinnin yleisiä pelisääntöjä. Esimerkkinä mainittakoon tilanne, jossa seura ja urheilija ovat samanaikaisesti toisistaan tietämättöminä tehneet sponsorisopimukset kilpailevien yritysten kanssa.

Kansallisella tasolla mainosten määrää urheiluasusteissa ei kuitenkaan ole rajoitettu, kuten FIS:n kalenterin alaisissa kilpailuissa, mikä antaa liikumatilaa seuran ja urheilijan välille sponsorimarkkinoilla. Tässä kohtaa on kuitenkin huomioitava FIS:n kalenteriin kuuluvat Suomessa järjestettävät kilpailut, joissa noudatetaan Kansainvälisen Hiihtoliiton mainossääntöä.¹⁰⁷ Edellä mainittuja kilpailuja ovat mm. Suomessa järjestettävät Maailman Cupin kilpailut, Skandinavia Cupin kilpailut sekä FIS-kilpailut. Urheilijan kannalta tämä merkitsee käytännössä sitä, että urheilijalla tulee olla kilpailuasun erikseen kansallisiin kilpailuihin sekä Suomessa järjestettäviin FIS:n kalenterin alaisiin kilpailuihin. Lisäksi urheilija on velvollinen käyttämään maajoukkueasua aina, kun hän edustaa Suomea.

3.4.2. Kilpailusopimus seuratasolla

Suomessa on hyvin yleistä, että urheiluseura velvoittaa hiihtäjät käyttämään seuran edustusasua tietyissä kilpailuissa kilpailukauden aikana. Omalla kohdallani seuran edustusasun käytöstä sovittiin

---

¹⁰⁴ Rauste 1997, s. 662.

¹⁰⁵ Sponsorityöryhmän mietintö 2006, s. 4.

¹⁰⁶ Rauste 1997, s 524.

¹⁰⁷ Ks. SHL:n kilpailusäännöt B 2 §

nimenomaisesti kilpailusopimuksessa. Vuoden 2005 kilpailusopimuksessa Valkeakosken Hakan kanssa edustusasun käytöstä sovittiin seuraavasti: ”urheilija on veloitettu edustamaan seuraa kaikissa Suomen mestaruus kilpailuissa ja viesteissä ja käyttämään seuran edustusasua näissä kilpailuissa”. Urheilijan velvoittaminen käyttämään seuran edustusasua seuran kannalta tärkeimmissä kilpailuissa lienee yhdistysoikeudellisesti sallittua ilman nimenomaista sopimustakin, sillä kyse on tällöin yhdistyksen toimivaltaan kuuluvasta asiasta¹⁰⁸. Toisaalta, kun asiasta sovitaan erikseen sopimuksella, ei osapuolille jää epäselvyyksiä asiantilasta missään tapauksessa. Seuratasolla valmennus- ja kilpailusopimusten käyttö on nykyään varsin tavallista etenkin suurimpien seurojen kohdalla. Kilpailusopimuksen avulla osapuolten oikeudet ja velvollisuudet ovat selkeämmin hahmotettavissa.

Seuratasolla kilpailusopimuksen avulla säädellään pääsääntöisesti samoista asioista kuin lajiliiton ja urheilijan välisessä suhteessa. Urheilijan varallisuusasemaa koskevat ehdot ovat tällöin relevantteja kysymyksiä, joista on hyvä olla maininta kilpailusopimuksessa. Mainospaikkojen jako kilpailuasussa, sekä mahdolliset toimialajaottelut ovat niitä tekijöitä, joista ei voida disponoida yhdistyksen säännöillä, sillä ne liittyvät jäsenen varallisuusasemaan. Tällöin niistä on syytä päättää kirjallisessa sopimuksessa. Omalla kohdallani toimialajaosta sekä mainospaikkajaosta sovittiin suullisesti, mikä synnyttää pätevän sopimuksen siinä missä kirjallisesti tehty sopimuskin. Toisaalta toimialajaottelu voi olla tarkoituksenmukaista tehdä kirjallisena siitä syystä, että relevantit sponsorimarkkinat seuran ja urheilijan tapauksessa rajoittuvat varsin usein paikallistasolle, jolloin mahdolliset riitatilanteet syntyvät helpommin.

Seuran oikeutta urheilijan suojattujen oikeuksien käyttöön omissa yhteistyösopimuksissa voidaan perustella samoilla argumenteilla kuin lajiliiton. Seuralla voidaan katsoa olevan oikeus kattaa urheilutoiminnasta aiheutuneita kustannuksia myymällä mainospaikkoja urheilijan kilpailuasusta yhteistyökumppaneilleen. Urheiluseurat panostavat urheilijoihin juniorivuosista lähtien, jolloin yhden urheilijan aiheuttamat kustannukset seuralle saattavat olla merkittäviä. Urheiluseuran aiheuttamat sopimusvapauden rajoitukset urheilijalle ovat kuitenkin merkittävästi pienemmät kuin Kansainvälisen Hiihtoliiton tai Suomen Hiihtoliiton tapauksessa.

---

¹⁰⁸ Halila - Tarasti 1996, s. 349.

4. Kilpailuoikeus maastohiihdon sääntelyjärjestelmässä

4.1. Sääntelytaloudesta kohti avointa markkinataloutta

Kilpailuoikeuden merkitys on kasvanut voimakkaasti viimeisten vuosikymmenten aikana. Keskeisin syy tähän on ollut kansantalouksien murros sääntelytaloudesta kohti avointa markkinataloutta. Sääntelytaloudessa, jossa valtio päättää hyödykkeiden hinnanmuodostuksesta, ei kilpailuoikeudella ole juurikaan ollut merkitystä. Vapaassa, sääntelemättömässä markkinataloudessa, jossa hyödykkeiden hinnat muodostuvat kysynnän ja tarjonnan perusteella, on puolestaan tarvetta kilpailuoikeudelliselle sääntelylle, sillä muuten markkinoilla operoivat toimijat voisivat harjoittaa keskenään haitallista yhteistyötä esimerkiksi hinnoilla. Haitallisen yhteistyön ehkäisemiseksi yritysten, elinkeinonharjoittajien ja elinkeinonharjoittajien yhteenliittymien käyttäytymiselle on asetettava rajat, joiden avulla voidaan varmistaa vapaat ja toimivat markkinat.

Kilpailulakeja on viimeisen vuosikymmenen aikana syntynyt useisiin eri maihin, ja samalla kilpailuoikeuden asiallinen soveltamisala on laajentunut koskemaan sellaisia aloja, joiden on aiemmin katsottu kuuluvan valtion sääntelyn tai erityistoimien piiriin. Esimerkkinä voidaan mainita media-ala sekä valtion toimivaltaan kuuluvat posti- ja teletoiminta-alat sekä energia- ja liikennealat.¹⁰⁹ Näin on käynyt myös urheilussa, jossa muutos on tapahtunut harrasteurheilusta kohti kaupallista ammattilaisurheilua. Harrasteurheilun aikakaudella urheilulle oli tyypillistä, että urheilujärjestöjen itsesääntelyllä määrättiin kaikesta, mitä lajissa tapahtui. Tämä oli hyvin ymmärrettävää, sillä urheilussa tapahtuvat ilmiöt olivat lähes poikkeuksetta urheilullisia tai urheiluun liittyviä, eli yhdistyksen toimintapiiriin kuuluvia asioita. Kaupallistumisen seurauksena urheiluun on liittynyt yhä enemmän ilmiöitä, jotka ovat luonteeltaan kaupallisia. Tästä syystä urheilujärjestöjen itsesääntely on käynyt riittämättömäksi. Esimerkkinä mainittakoon urheilun eri toimijoiden varallisuus oikeudelliset oikeudet, kuten kuvan tai nimen käyttöoikeudet, joista ei ole mahdollista tehokkaasti säännellä urheiluun keskittyneen yhdistyksen säännöissä.

---

¹⁰⁹ *Alkio - Wik* 2004, s. 3 - 4.

4.2. Kilpailuoikeus ja urheilun kaupallistuminen

Huippu-urheilulle on ollut menneinä vuosikymmeninä tyypillistä lajiliiton asettamat tiukat rajoitteet sponsoroinnille. Urheilun kaupallinen tukeminen vastasuoritusta vastaan ei ollut lainkaan mahdollista. Urheilun itsesääntely ei mahdollistanut urheilijan immateriaalioikeuksien kaupallista hyödyntämistä, mikä tarkoitti käytännössä sitä, että urheilija ei voinut ottaa lainkaan vastaan sponsorointipalkkioita yrityksiltä. Urheilusponsoroinnista kiinnostuneet yritykset saattoivat sen sijaan tukea rahallisesti lajiliittoa, mutta tällöinkin oli kyse lähinnä yksipuolisesta lahjanluonteisesta toimesta lajiliiton vastasuorituksen puuttuessa.¹¹⁰

Urheilun kaupallistumisen seurauksena sponsorointi on kuitenkin tullut sallituksi. Tosin verrattain pitkään sponsorointi tapahtui lajiliiton itsesääntelyn ehdoilla, jolloin urheilijat sekä muut urheilussa toimijat tyytyivät siihen, mitä lajiliitoissa sponsoroinnista määrättiin. Vasta urheilun kaupallistumisen myötä viimeisen kymmenen vuoden aikana on vakavasti kyseenalaistettu lajiliiton oikeus määrätä autonomisesti sponsoroinnista, sillä urheilun toimijoiden kaupallisista oikeuksista määrääminen ei ole sellaista toimintaa, johon yhdistysautonomia säännönmukaisesti ulottuu. Itsesääntely ei ole osoittautunut riittävässä määrin tehokkaaksi keinoksi säännellä osapuolten varallisuus oikeudellisista oikeuksista, ja siksi sponsoritoimintaa on pyritty viime aikoina hallinnoimaan enenevässä määrin osapuolten välisin sopimuksin.¹¹¹

Urheilun kaupallistuminen on merkinnyt rahavirtojen kasvua yrityksiltä urheilulle, minkä seurauksena sponsoroinnista on tullut merkittävä osa lajiliittojen varainhankinnassa. Samalla urheilijoiden sponsoreilta saamat korvaukset ovat kasvaneet siinä määrin, että kymmenien, ellei jopa satojen suomalaisten yksilölajien urheilijoiden toiminta muistuttaa elinkeinotoiminnan tunnusmerkkejä. Taloudellisten tunnusmerkkien täytyessä toiminnassa on otettava huomioon kilpailuoikeuden vaikutukset¹¹².

Urheilun toimiala on kilpailuoikeudelliselta kannalta sikäli mielenkiintoinen, että monissa eri lajeissa toimintaa johtaa ja koordinoi yksi kansainvälinen lajiliitto, kun taas kansallista toimintaa johtaa ja koordinoi yksi kansallinen lajiliitto, joka on sitoutunut toiminnassaan noudattamaan kansainvälisen lajiliiton sääntöjä. Edellä mainittu järjestely aiheuttaa sen, että kansainväliselle sekä kansallis-

---

¹¹⁰ Halila 2006, s. 207.

¹¹¹ Halila 2006, s. 207 - 208.

¹¹² Halila 2006, s. 377.

le tasolle muodostuu monopoli kilpailutoiminnan järjestäjänä ja hallinnoijana, mikä on talousteoreettisesti ajatellen ongelmallinen piirre. Mallit osoittavat varsin kiistattomasti monopolien haitallisen vaikutuksen mm. markkinoihin, tuotteiden laatuun sekä hintoihin. Maastohiihdon järjestörakennetta sekä sopimusten verkostoa arvioitaessa kilpailuoikeudelliselta kannalta nykypäivän kaupallistuneessa urheilussa, voidaan havaita sekä lajiliiton että maajoukkueurheilijoiden toiminnassa yhä suuremmat taloudelliset intressit, jolloin toimintaa tulisi arvioida samalla tavalla kuin mitä muuta tahansa liiketoiminnan muotoa.

Monissa lajeissa urheilun järjestö rakenne on sellainen, että kansainvälinen ja kansallinen lajiliitto ovat määräävässä markkina-asemassa urheilijoihin nähden mm. kilpailuoikeuksien myöntäjänä¹¹³. Tietyissä asiayhteyksissä lajiliitto voidaan siis katsoa elinkeinonharjoittajaksi tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymäksi, johon sovelletaan kilpailunrajoituslakia. Kilpailuoikeuden soveltaminen urheiluun on kuitenkin erittäin haastavaa ja usein ongelmallisempaa kuin esimerkiksi tavalliseen liiketoimintaan, mikä johtuu urheilun asemasta vapaaehtoisuuteen perustuvana aatteellisena harrastustoimintana.

Ongelmia muodostuu helposti myös urheiluun kytkeytyvistä osittain vastakkaisista perusoikeuksista, kuten elinkeinonharjoittamisen vapaudesta ja yhdistymisvapaudesta. Urheilussa lajiliitto ja seurat ovat pääsääntöisesti yhdistyksiä, jonka taustalla vaikuttaa perusoikeutena taattu yhdistymisvapaus. Yhdistykset voivat päättää vapaasti yhdistyksen säännöistä yhdistyksen toimintapiirin rajoissa ja nämä säännöt sitovat yhdistyksen jäsenpiiriä, kun taas maajoukkueurheilijat katsotaan usein ammatinharjoittajiksi, joita suojelee perusoikeustasoinen elinkeinonharjoittamisen vapauden periaate. Tällöin saattaa syntyä tilanteita, joissa jompaakumpaa perustuslailla taattua oikeutta on kavennettava toisen kustannuksella, jotta yhdistyksen säännöt eivät tarpeettomasti rajoittaisi jäsenen elinkeinonharjoittamisen vapauden periaatetta tai päinvastoin. Edellä mainittu tilanne on pyritty lajiliitoissa välttämään kilpailusopimuksella, jolloin yhdistyksen säännöissä ei ole ollut tarvetta säännellä jäsenen luonteeltaan varallisuus oikeudellisista oikeuksista. Toisaalta on huomioitava, että sopimusehdoilla ei voida syrjäyttää perustuslaintasoisia vapausoikeuksia, vaan sopimusten laadinnassa on otettava kansalaisten perusoikeudet huomioon. Lajiliitoissa jäsenten kaupallisiin oikeuksiin puuttuminen onkin pyritty oikeuttamaan vetoamalla urheilun autonomiaan, joihin jokaisen urheilun parissa toimivan on vain tyydyttävä.

---

¹¹³ Halila 2006, s. 34.

4.3. Kilpailunrajoituslain soveltamisen edellytykset

4.3.1. Lain tavoitteet

Kilpailunrajoituslain tavoitteena on terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen vahingollisilta kilpailunrajoituksilta (laki kilpailunrajoituksista 27.5.1992/480 1§), mihin pyritään kilpailunrajoituslaissa kilpailunrajoitusten ilmoittamisella, tutkimisella ja julkaisemisella, vahingollisten vaikutusten poistamisella sekä kieltämällä tietyt kilpailunrajoituksen muodot. Kilpailulakia sovellettaessa on erityisesti otettava huomioon kuluttajien etu ja elinkeinotoiminnan harjoittamisen vapauden turvaaminen perusteettomilta esteiltä ja rajoituksilta (laki kilpailunrajoituksista 27.5.1992/480 1.2§).¹¹⁴ Kilpailunrajoituslaissa määritellään kiellettyinä pidetyt toimenpiteet, joita ovat esimerkiksi tietyt yhteistyön muodot. Tällöin puhutaan yleisellä tasolla kartelleista (kilpailunrajoituslaki 27.5.1992/480 4§). Kiellettyjä yhteistyön muotoja on lueteltu lain 4 §:ssä ja on huomioitava, että luettelo ei ole tyhjentävä, vaan esimerkinomainen. Kilpailunrajoituslaissa säännellään myös määrävissä markkina-asemassa olevan toimijan kiellettyinä pidettyjä toimenpiteitä, jolloin puhutaan yleisemmin määrävän markkina-aseman väärinkäytöstä (kilpailunrajoituslaki 27.5.1992 6§). Kielletyistä toimenpiteistä on myös esimerkinomainen luettelo laissa.¹¹⁵ Maastohiihdon kohdalla kansallisen lajiliiton ja urheilijan välistä suhdetta voitaisiin edellä mainitun perusteella arvioida lain 6 § määrävän markkina-aseman perusteella, kun taas 4 § perusteella voitaisiin periaatteessa puuttua kansainvälisen ja kansallisen lajiliiton väliseen yhteistyösuhteeseen, jossa Kansainvälisen Hiihtoliiton säännöillä aikaansaadaan monopolinomaisen asema kansallisille lajiliitoille lajitoiminnan hallinnoimiseen kotimaassaan.

Kilpailunrajoituslakia ei sovelleta sopimuksiin tai järjestelyihin, jotka koskevat työmarkkinoita (laki kilpailunrajoituksista 27.5.1992/480 2.1§). Pykälä on urheilun kannalta siinä mielessä merkityksellinen, että se sulkee joukkuelajit kilpailunrajoituslain ulkopuolelle silloin, kun työsuhteen tunnusmerkit täyttyvät. Joukkuepelaajien ja seuran välinen suhde täyttääkin nykyisin varsin usein työsuhteen tunnusmerkit, jolloin kilpailunrajoituslaki ei tule sovellettavaksi seuran ja pelaajan välisessä suhteessa. Tällöin työnantajana oleva urheiluseura voi määrätä esimerkiksi siitä, minkä sponsorin mainoksilla varustetuilla asuilla pelaajat pelaavat. Työnantajan direktio-oikeuden piiriin kuuluu määrätä siitä, millaisilla asuilla työtä tehdään. Sponsorisopimusten osalta seurajohdon ja pelaajien

---

¹¹⁴ Ks. myös HE 162/1991, s. 3 - 5.

¹¹⁵ Ks. myös HE 162/1991, s. 8 - 13

suhteeseen ei myöskään sovelleta kilpailunrajoituslakia silloin, kun työsuhteen tunnusmerkit täyttyvät¹¹⁶. Tällöin pelaajan tulee mukautua seuran sanelemiin sponsorisopimuksia koskeviin ehtoihin aina, kun hän edustaa seuraansa. Vapaa-ajallaan pelaaja voi mainostaa myös omia sopimuskumppaneitaan.

Kilpailunrajoituslakia sovellettaessa osapuolten on täytettävä elinkeinonharjoittajan tunnusmerkit. Samoin itse toiminnan on täytettävä taloudellisen toiminnan tunnusmerkit. Tästä syystä kilpailu oikeus ei sovellu amatööri- ja harrasturheilun, vaan siellä voidaan toimia melko vapaasti urheilun sisäisillä yhdistyksen toimintapiiriin rajoittuvilla säännöillä¹¹⁷. Elinkeinoharjoittajalla tarkoitetaan kilpailunrajoituslaissa luonnollista henkilöä tai yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka ammattimaisesti pitää kaupan, ostaa, myy tai muutoin vastiketta vastaan hankkii tai luovuttaa tavaroita tai palveluita (laki kilpailunrajoituksista 27.5.1992/480 3.1§).

Elinkeinoharjoittajan käsite on kilpailunrajoituslain soveltamisen kannalta myös muilta osin erittäin merkityksellinen, sillä voimassa olevan lain 18a §:n mukaan vain elinkeinoharjoittajat tai elinkeinoharjoittajien yhteenliittymät ovat kilpailunrajoituslain perusteella oikeutettuja vaatimaan korvauksia kilpailunrajoituksella aikaansaadun vahingon korvaamista. Elinkeinoharjoittajan käsite vaikuttaa myös kilpailuviraston toimivaltuuksiin, sillä lain 10 §:n mukaan se voi vaatia tietoja elinkeinoharjoittajilta ja elinkeinoharjoittajien yhteenliittymiltä. Kilpailunrajoituslain (27.5.1992/480) 20 §:ssä säädetyt kilpailuviraston tarkastusoikeudet voidaan niin ikään kohdistaa vain elinkeinoharjoittajiin tai näiden yhteenliittymiin. Samoin uhkasakko tai seuraamusmaksu voidaan määrätä vain elinkeinoharjoittajille tai elinkeinoharjoittajien yhteenliittymille (laki kilpailunrajoituksista 27.5.1992/480 25§).¹¹⁸

Kilpailunrajoituslain osalta merkittävää on se, että kilpailunrajoituslain säännöksiä sovelletaan sekä sopimussuhteessa että sopimussuhteen ulkopuolella kilpailunrajoituksella aiheutettuun vahinkoon. Lainsäätäjä on halunnut asettaa sopimussuhteiset ja sopimussuhteen ulkopuoliset tasavertaiseen asemaan, jos he ovat kärsineen kilpailunrajoituksella aiheutettua vahinkoa. Kilpailunrajoituksella aiheutetut vahingot ovat tyypillisesti taloudellisia, jotka korvataan vahingonkorvauslain nojalla vain erittäin painavien syiden ollessa kyseessä. Tästä syystä vahingonkorvauslaki on sovelnut huonosti kilpailunrajoituksella aiheutettuihin vahinkoihin. Kilpailunrajoituslain perusteella vahingonkor-

---

¹¹⁶ Halila 2006, s. 223.

¹¹⁷ Hagman 2005, s. 10 - 12.

¹¹⁸ Ks. myös Lindberg 2006, s. 29.

vauskanteen voi nostaa elinkeinonharjoittaja vain silloin, kun kysymyksessä on kilpailunrajoituslain vastainen menettely (laki kilpailunrajoituksista 27.5.1992/480 18a§).¹¹⁹ Urheilun järjestelmässä viimeksi mainitulla on merkitystä, sillä lajiliiton kilpailua rajoittavaan toimeen, jos se on aiheuttanut taloudellista vahinkoa, voi periaatteessa vedota urheilija, urheiluseura tai sponsori riippumatta siitä, ovatko he lajiliittoon nähden sopimussuhteessa vai ei. Toisin sanoen vahinkoa kärsineellä on mahdollisuus saada kilpailunrajoituksella aiheutettu taloudellinen vahinko korvatuksi, vaikka sopimusuhdetta ei vahingon aiheuttajan ja vahinkoa kärsineen välillä olisikaan.

4.3.2. Elinkeinoharjoittajan käsite

Kilpailunrajoituslain nykyinen elinkeinonharjoittajaa koskeva säännös on peräisin vuoden 1988 kilpailunrajoituslaista. Voimassa olevan kilpailunrajoituslain (27.5.1992/480) 3 §:ssä elinkeinonharjoittajana pidetään ”luonnollista henkilöä tai yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka ammatillisesti pitää kaupan, ostaa, myy tai muutoin vastiketta vastaan hankkii tai luovuttaa tavaroita tai palveluksia”. Kuten lain säännöksessä todetaan, myös luonnolliset henkilöt voivat olla lain tarkoittamia elinkeinonharjoittajia. Toiminnan luonteesta elinkeinonharjoittamiselle on asetettu laissa kolme pääasiallista kriteeriä: ammattimaisuus, taloudelliseen tulokseen pyrkiminen ja vastikkeellisuus.¹²⁰

Kilpailunrajoituslakia edeltäneessä kilpailunedistämislaisissa toiminnan ammattimaisuuden katsottiin edellyttävän sitä, että toiminta oli toistuvaa, jatkuvaa ja vastikkeellista. Kilpailunrajoituslain perusteluissa on kuitenkin korostettu sitä, että ammattimaisuus ei vaadi toiminnalta pitkäaikaisuutta, eikä sen tarvitse olla ympärivuotista eikä kokopäivätoimista. Kilpailunrajoituslain perusteluissa todetaan nimenomaisesti, että elinkeinonharjoittajan määritelmä on tarkoitettu tulkittavan laajasti¹²¹.

Kilpailunrajoituslain ratkaisukäytännössä ammattimaisuus on kytkeytynyt ennen kaikkea siihen, miten laajamittaista ja suunnitelmallista toiminta on ollut. Toiminnan on siis oltava organisoitua, pysyvää ja järjestelmällistä. Merkitystä ei välttämättä ole ollut sillä, että ansiotarkoitus on täyttynyt

---

¹¹⁹ Ks. myös HE 243/1997, s. 14 sekä Lindberg 2006, s. 29.

¹²⁰ Lindberg 2006, s. 32. Ks. myös Kuoppamäki 2003, s. 450 - 451.

¹²¹ HE 148/1987, s. 16.

tai että toiminta on muutenkin täyttänyt elinkeinonharjoittamisen tunnusmerkit, mikäli toiminta ei ole ollut ammattimaisella tavalla suunnitelmallista ja laajamittaista.¹²²

Toiminnan taloudellisella tuloksellisuudella on suuri painoarvo lain esitöissä, kun arvioidaan elinkeinonharjoittamisen tunnusmerkkien täyttymistä. Kilpailunrajoituslain esitöiden mukaan elinkeinonharjoittaminen ei kuitenkaan edellytä voitontavoittelua, vaikka liiketaloudellinen ajattelu sitä vahvasti puoltaakin. Liiketaloudellisesti ajatellen taloudellisen tuloksellisuuden tavoittelu merkitsee käytännössä voitontavoittelua ja koska taloudelliseen tulokseen pyrkimistä pidetään yhtenä elinkeinotoiminnan keskeisimmistä tunnusmerkeistä, edellä mainittu merkitsee käytännössä siis voitontavoittelua.¹²³

Vastikkeellisuuden vaatimuksella on katsottu tarkoitettavan toiminnan ansiotarkoitusta ja ansiotarkoituksen puolestaan viittaavan siihen, että toiminta on lain tarkoittamaa elinkeinonharjoittamista.¹²⁴ Elinkeinoharjoittajan kolmesta päätunnusmerkistä etenkin toiminnan vastikkeellisuudella on ollut suuri painoarvo lain soveltamiskäytännössä. Käytännössä kilpailunrajoituslain soveltuminen onkin ratkennut usein sillä perusteella, onko kyseessä ollut vastikkeellinen toiminta vai ei. Lisäksi on huomioitava, että myös voittoa tavoittelemattomat yhdistykset saattavat toiminnassaan täyttää elinkeinotoiminnan tunnusmerkit etenkin silloin, kun vastikkeellisuus voidaan osoittaa.¹²⁵

4.3.3. Määrävä markkina-asema ja merkitykselliset markkinat

Kilpailunrajoituslain (27.5.1992/480) 3.2 §:ssä määrävä markkina-asema määritellään siten, että määrävä markkina-asema katsotaan olevan yhdellä tai useammalla elinkeinonharjoittajalla, taikka elinkeinonharjoittajien yhteenliittymällä, jolla koko maassa taikka tietyllä alueella on yksinoikeus tai muu sellainen määrävä asema tietyillä hyödykemarkkinoilla, että se merkittävästi ohjaa hyödykkeen hintatasoa tai toimitusehtoja, taikka vastaavalla muulla tavalla vaikuttaa kilpailuolosuhte-

---

¹²² Lindberg 2006, s. 32. Ks. myös kilpailuviraston ratkaisu 16.1.2000 dno. 810/68/2000, jossa elinkeinotoiminnan tunnusmerkit eivät täytyneet kilpailuviraston ratkaisussa, mikä johtui suunnitelmallisuuden ja laajuuden puuttumisesta.

¹²³ HE 148/1987, s. 16. Ks. myös Lindberg 2006, s. 33.

¹²⁴ HE 148/1987, s. 16.

¹²⁵ Kilpailuviraston ratkaisu 12.6.2000, dno. 141/690/99. Päätöksessä kilpailuvirasto katsoi, että Finpro on kilpailunrajoituslaissa tarkoitettu elinkeinonharjoittaja, vaikka kyse onkin voittoa tavoittelemattomasta yhdistyksestä. Finpro myi julkaisujensa ilmoitustilaa yrityksille vastiketta vastaan. Merkille pantavaa on lisäksi se, että yhdistys sai pääasiallisen rahoituksensa valtiolta, jolloin toimintaan ei liittynyt varsinaista yrittäjäriskiä. Toiminnan vastikkeellisuus riitti kuitenkin pitämään toimintaa kilpailunrajoituslaissa tarkoitettuna elinkeinonharjoittamisena.

siin tietyllä tuotanto- tai jakeluportaalla (laki kilpailunrajoituksista 27.5.1992/480 3.2 §). Pykälän tarkoituksena on merkityksellisen tuote- ja maantieteellisen markkinan määrittäminen.

Määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä pidetään ensinnäkin toimintaa, jolla yritys pyrkii heikentämään sen kilpailijoiden mahdollisuuksia toimia markkinoilla tai sulkemaan ne kokonaan pois markkinoilta. Toisena väärinkäytön tyyppinä voidaan pitää toimia, joilla ei sinänsä ole vaikutuksia markkinoiden rakenteeseen, mutta joilla yritys pyrkii hyötymään vahvasta asemastaan suhteessa asiakkaisiin. Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö on kuitenkin syytä erottaa normaalista kilpailukäyttäytymisestä, josta on esimerkiksi kyse silloin, kun jokin yritys kykenee tehokkaammalla toiminnalla sulkemaan kilpailijoita pois markkinoilta. Määräävän markkina-aseman väärinkäytön tunnusmerkkien täytyminen edellyttää sitä, että yhdellä tai useammalla yrityksellä on määräävä markkina-asema jollakin relevantilla hyödykemarkkinalla ja että yritys tai yritykset käyttävät väärin tätä markkina-asemaa. Määräävän markkina-aseman väärinkäytön muodot ovat kilpailunrajoituslain (27.5.1992/480) 6 §:ssä ja EY:n perustamissopimuksen 82 artiklassa. Säännökset ovat yhteneväiset. Mitä kilpailunrajoituslain ja EY:n perustamissopimuksen soveltamiseen tulee, puhtaasti kansallisiin kiistoihin sovelletaan kilpailunrajoituslakia, kun taas toimilla, joilla on vaikutusta jäsenmaiden väliseen kauppaan (ns. kauppakriteeri täyttyy), sovellettavaksi tulee EY:n perustamissopimuksen 82 artikla.¹²⁶

Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö on objektiivinen käsite, millä tarkoitetaan sitä, että yrityksen toimintaan voidaan soveltaa kilpailunrajoituslain (27.5.1992/480) 6 §:ää tai EY:n perustamissopimuksen 82 artiklaa, vaikka yrityksen tarkoituksena ei ollutkaan käyttää väärin asemaansa. Keskeisenä arviointikriteerinä on siis se, minkälaisia vaikutuksia toiminnasta on seurannut riippumatta teon tuottamuksellisuudesta. Kilpailunrajoituslain (27.5.1992/480) 6 §:n ja EY:n perustamissopimuksen 82 artiklan luettelot eivät ole tyhjentäviä, vaan esimerkinomaisia. Huomattavaa on myös se, että määräävän markkina-aseman rikkomiseksi on riittävää, että määräävässä asemassa oleva yritys hyväksikäyttää asemaansa ilman, että sillä on edes vaikutuksia markkinoiden rakenteeseen tai kuluttajien asemaan. Määräävän markkina-aseman toteamiselle edellytyksenä on lisäksi merkityksellisten markkinoiden määrittely.¹²⁷

Yrityksen markkinavoima voidaan jakaa horisontaaliseen ja vertikaaliseen markkinavoimaan. Horisontaaliselle markkinavoimalle on tyypillistä se, että taloudellista valtaa ilmenee tietyllä markki-

---

¹²⁶ *Alkio – Wik* 2004, s. 271 - 272.

¹²⁷ *Alkio – Wik* 2004, s. 275 - 282.

naportaalla kokonaisuudessaan eli horisontaalitasolla. Rakenteellisesti horisontaalista markkina-voimaa osoittaa yrityksen korkea markkinaosuus ja potentiaalisten kilpailijoiden kohtaamat alalle pääsyn esteet. Kun yhdellä yrityksellä on sanottu valta, puhutaan määräävästä markkina- asemasta. Markkinoiden hallintaan perustuvasta markkinavoimasta eroavat kauppakumppaneiden keskinäiseen voimatasapainoon perustuvat teoriat. Näissä teorioissa markkinavoiman määrittelytavan kannalta ratkaisevaa merkitystä ei ole niinkään yrityksen markkina- asemalla, vaan tarkastelu suunnataan kauppakumppaneiden keskinäisiin valta- ja riippuvuussuhteisiin. Kauppakumppaneiden keskinäiseen voimatasapainoon perustuvat taloudellisen vallan määrittelytavat voidaan koota yhteen yleiskäsitteeksi vertikaalinen markkinavoima. Vertikaalisessa markkinavoimassa ratkaisevaa on nimenomaan vertikaalinen myyjän ja ostajan välinen asiakassuhde, jolloin ratkaisevaa on se, onko jommankumman kauppakumppanin päätäntävapaus tosiasiallisesti merkittävästi rajoittunut riittävän hyvien ja taloudellisesti realististen vaihtoehtojen puuttumisen takia. Vertikaalisen markkinavoiman ohella voidaan puhua myös relatiivisesta markkinavoimasta, jolloin markkinavoima ilmenee vain tietyissä relaatioissa.¹²⁸

Määräävän markkina- aseman määrittelyssä on tärkeää myös merkityksellisen markkinan määrittely. Kuten aiemmin on tullut esille, kilpailuoikeus säätelee yritysten markkinavoiman käyttöä. Millä edellytyksillä voidaan sanoa, että jollain yrityksellä on markkinavoimaa? Keskeinen asema tässä tutkinnassa on markkinoiden määrittelyllä, jossa selvitetään markkinoiden laajuus tuotteen kuin maantieteellisen ulottuvuudenkin näkökulmasta. Merkityksellisten markkinoiden määrittelyssä käytetäänkin ilmaisua relevanttien tuote- ja maantieteellisten markkinoiden määrittely. Kun tämä on tehty, voidaan määrittellä kaikki ne yritykset, jotka kilpailevat toisten yrityksen kanssa samoilla tuote- ja maantieteellisillä markkinoilla ja estävät näitä toimimasta kilpailusta vapaana. Markkinoiden määrittely liitetäänkin yleensä juuri määräävän markkina- aseman arviointiin.¹²⁹ Markkinoiden määrittelyn tarkoituksena on siis identifioida ne tuotteet, hyödykkeet tai palvelut, jotka ovat kuluttajien näkökulmasta toistensa korvaavia ja näin aiheuttavat tuotteiden tai palveluiden tarjoajille kilpailuasetelman.¹³⁰ Kuluttajan näkökulmasta relevanttia maantieteellistä markkinaa arvioitaessa on merkitystä sillä, minkä tuotteiden voidaan katsoa kuluttajan näkökulmasta olevan maantieteellisesti kilpailevia keskenään, eli keitä ovat ne potentiaaliset korvaavien tuotteiden tarjoajat, joiden tuotteet kuluttajat ottavat huomioon ostopäätöstä tehdessään.

---

¹²⁸ *Kuoppamäki* 2003, s. 221 - 222.

¹²⁹ *Alkio – Wik* 2004, s. 57 - 58.

¹³⁰ *Alkio – Wik* 2004, s. 59.

4.4. Maastohiihto taloudellisena toimintana

4.4.1. Maajoukkuehiihtäjä elinkeinonharjoittajana

Arvioitaessa maajoukkueetason maastohiihtäjää kilpailunrajoituslain näkökulmasta voidaan melko helposti päätyä siihen tulokseen, että elinkeinonharjoittajan kaikki kolme päätunnusmerkkiä täyttyvät. Ammattimaisuuden vaatimusta tulkitaan lain esitöiden mukaan laajasti, jolloin kokopäiväisyyden tai ympärivuotisuuden vaatimusta ei ole. Toisaalta jos ajatellaan nykyisiä huippu-urheilijoita sekä eri lajien vaatimuksia, voidaan helposti tulla siihen tulokseen, että toiminta on myös kokopäivätoimista ja ympärivuotista. Laajamittaisuuden ja suunnitelmallisuuden näkökulmasta voidaan edelleen päätyä siihen, että elinkeinotoiminnan tunnusmerkit täyttyvät siltäkin osin, sillä suurimmissa ja perinteikkäimmissä yksilölajeissa kilpailu on kiristynyt urheilullisesti nykyään siinä määrin, että menestyäkseen urheilijan on harjoiteltava kokopäivätoimisesti. Kokopäivätoiminen harjoittelu puolestaan johtaa siihen, että normaalin päivätyön tekeminen ei enää tule kysymykseen, jolloin päivittäinen elämä täytyy rahoittaa urheilusta saaduilla tuloilla. Tällöin voitaneen sanoa, että urheileminen täyttää suunnitelmallisuuden tunnusmerkit sekä urheilullisesti että taloudellisesti.

Vastikkeellisuuden vaatimuksen näkökulmasta voidaan lähteä liikkeelle pohtimalla, mistä ammattiuurheilijan tulot muodostuvat ja mihin urheilija velvoittautuu esimerkiksi sponsorisopimuksia tehdessään. Ammattiuurheilijan tulot muodostuvat pääasiassa kolmesta eri lähteestä, joita ovat sponsoritulot, kansallisen lajiliiton, kansallisen olympiakomitean ja urheiluseuran tuet sekä kilpailuista saadut palkintorahat ja erilaiset stipendit. Sponsoritoiminnassa urheilija sitoutuu yleensä mainostamaan yritystä yrityksen liikemerkein varustetuilla kilpailu- ja harjoitteluasuillaan. Lisäksi sponsoritoiminnalle on tavanomaista, että urheilija sitoutuu esiintymään sponsoroivan yrityksen asiakastilaisuuksissa muutamia kertoja sopimuskauden aikana vastiketta vastaan. Sponsoritoiminnassa vastike tarkoittaa lähes poikkeuksetta rahallista vastiketta. Erilaisia tukia saava urheilija puolestaan sitoutuu harjoittelemaan parhaimman kykynsä mukaisesti sekä osallistumaan kilpailuihin ja valmennusleireille, joihin tuen antajana oleva taho hänet valitsee. Vastikkeeksi kilpailu- ja harjoitustoimintaan osallistumisesta urheilija saa rahallisen korvauksen tuen muodossa. Näin ollen vain palkintorahat kilpailuista sekä stipendit eivät ole sillä tavalla vastikkeellisia kuin se kilpailuoikeudessa ymmärretään. Edellä mainitun perusteella voitaneen sanoa, että vastikkeellisuuden vaatimus toiminnassa täyttyy maajoukkuehiihtäjällä.

Toiminnan taloudellista tuloksellisuutta arvioitaessa voitaneen päätyä siihen, että urheilijan tapauksessa voitollisuudesta voidaan puhua jo silloin, kun urheilija kykenee urheilusta ansaitsemillaan tuloilla suoriutumaan puhtaasti urheilusta aiheutuvien kustannusten lisäksi jokapäiväisen elämän aiheuttamista kustannuksista. Jokapäiväisen elämän aiheuttamat kustannukset eivät ole välitön urheilusta aiheutuva kustannus, vaan kustannuserä, joka realisoituu riippumatta siitä, harrastaako urheilua vai ei. Urheilutuloja on voitu käyttää muuhunkin kuin välittömiin urheilusta aiheutuviin kustannuksiin, jolloin voidaan puhua voiton tavoittelusta eli pyrkimisestä taloudelliseen tulokseen. Lisäksi voidaan esittää taloustieteellinen argumentti rationaalisesti ajattelevasta urheilijasta, joka laskee vaihtoehtoiskustannuksen urheiluun käyttämälleen ajalle, minkä vuoksi urheilutoiminta alkaa vähitellen täyttää myös taloudelliseen tulokseen pyrkimisen tunnusmerkit.

Ratkaisukäytäntöä siitä, voidaanko urheilija katsoa kilpailunrajoituslain tarkoittamaksi elinkeinonharjoittajaksi, on varsin vähän Suomessa. Yksi melko tuore tapaus kuitenkin löytyy vuodelta 2004, jossa toimenpidepyynnön tekijöinä olivat mäkihyppääjät Matti ja Jussi Hautamäki ja vastaajana Suomen Hiihtoliitto. Tapauksessa oli ensisijaisesti kysymys Suomen Hiihtoliiton toiminnasta sponsorisopimusten markkinoilla sekä siitä, käyttääkö Suomen Hiihtoliitto määräävää markkina-asemaansa hyväksi kilpailulupien myöntäjänä sponsorisopimusten markkinoilla. Kuten edellä on käynyt ilmi, sovelletaan voimassa olevaa kilpailunrajoituslakia vain elinkeinonharjoittajien ja näiden yhteenliittymien välisiin suhteisiin. Kilpailuviraston ratkaisussa tilanne oli siis faktisesti se, että kilpailuviraston oli asiassa otettava kantaa myös siihen, täyttävätkö Suomen Hiihtoliitto sekä toimenpidepyynnön tehneet urheilijat kilpailunrajoituslaissa tarkoitetun elinkeinonharjoittajan tunnusmerkit. Samoin kilpailuviraston oli otettava kantaa siihen, onko Suomen Hiihtoliitolla määräävä markkina-asema urheilijoihin nähden kilpailulupien myöntäjänä, sillä ilman määräävää markkina-asemaa tuskin määräävän markkina-aseman väärinkäyttöäkään voi tapahtua. Edellä mainittuihin seikkoihin kilpailuvirasto ottikin kantaa ja mainitsi ratkaisussaan, että urheilijoiden toiminnan voidaan katsoa täyttävän elinkeinonharjoittajan tunnusmerkit, koska he pystyvät maksamaan urheilusta saamallaan tuloilla omia elantomenoja. Samoin kilpailuvirasto katsoi, että Suomen Hiihtoliitto täyttää elinkeinonharjoittajan tunnusmerkit. Toimenpidepyynnön tehneitä urheilijoita sekä Suomen Hiihtoliittoa pidettiin siis kilpailunrajoituslain tarkoittamina elinkeinonharjoittajina, jolloin tapausta oli mahdollista arvioida mahdollisena määräävän markkina-aseman väärinkäyttönä.¹³¹

---

¹³¹ Kilpailuviraston ratkaisu 11.11.2004, dno. 756/61/04, kohdassa kilpailuviraston kanta, 4. kappale

Edellä esitetyn perusteella voidaan tulla siihen tulokseen, että maajoukkue-tason yksilölajin urheilija voidaan rinnastaa kilpailunrajoituslaissa tarkoitetuksi elinkeinonharjoittajaksi. Tätä päätelmää tukee myös oikeuskirjallisuudessa esiintyneet kannanotot, joista mainittakoon Olli Rauste. Rausteen mukaan keskeisenä rajanvetokriteerinä ammatinharjoittajaksi katsottavan yksilöurheilijan ja harrasteurheilijan välillä on yleensä urheilijan urheilemisesta ansaitsemien tulojen suuruus.¹³² Mielestäni merkitystä on myös annettava sille seikalle, onko urheilijalla kenties jotain muuta tointa urheilun lisäksi. Tällöin täytyy arvioida, onko urheileminen päätoimi vai harrastus.

4.4.2. Kansainvälinen Hiihtoliitto ja Suomen Hiihtoliitto elinkeinonharjoittajina

Suomen Hiihtoliiton asemaa kilpailunrajoituslain tarkoittamana elinkeinonharjoittajana arvioidaan samojen kriteerien perusteella kuin urheilijoita. Merkitystä on siis toiminnan ammattimaisuudella, vastikkeellisuudella sekä toiminnan taloudellisella luonteella. Suomen Hiihtoliiton asema elinkeinonharjoittajana on tullut esille myös toisessa kilpailuviraston ratkaisussa. Tapauksessa oli kyse hiihtokilpailujen järjestämisestä koskevasta kiistasta, jossa kantajina olivat Armas Kristo Ky, Pullinki Ski Ab, Ounasvaaran Hiihtoseura ja Rovaniemen Telemark-seura ja vastaajana Suomen Hiihtoliitto. Tapauksessa Suomen Hiihtoliitto oli kieltänyt asianosaisia järjestämästä kansallista kilpailua Ruotsissa sijaitsevassa laskettelukeskuksessa. Hiihtoliitto kiisti rikkoneensa kilpailunrajoituslakia ensinnäkin sillä perusteella, että se ei ole kilpailunrajoituslaissa tarkoitettu elinkeinonharjoittaja. Toiseksi Hiihtoliitto kiisti, että sillä olisi kilpailunrajoituslaissa tarkoitettu määräävä markkina-asema kansallisten kilpailujen järjestämisoikeuksien myöntäjänä. Ratkaisussaan kilpailuvirasto katsoi, että Suomen Hiihtoliitto on kilpailunrajoituslain tarkoittama elinkeinonharjoittaja, sillä asiasta ilmeni, että se luovuttaa jäsenseuroilleen kilpailujen järjestämiseen oikeuttavat luvat vastikkeellisesti maksua vastaan.¹³³

Suomen Hiihtoliiton toimintaa kansallisen kilpailutoiminnan hallinnoijana arvioitaessa voidaan sanoa, että kilpailuvirasto päätyi oikeansuuntaiseen johtopäätökseen. Suomen Hiihtoliiton toiminta täyttää elinkeinotoiminnan tunnusmerkit, vaikka kyse ei olekaan varsinaisesta voittoa tavoittelevasta organisaatiosta. Sekä kilpailujen järjestämisoikeuksien että kilpailulisenssien myöntäminen tapahtuu vastikkeellisesti, minkä lisäksi toiminta on ammattimaista ja suunnitelmallista.

---

¹³² Rauste 1997, s. 170.

¹³³ Kilpailuviraston ratkaisu 10.1.1997, dno. 949/61/97. Ks. myös Lindberg 2006, s. 34.

Sama johtopäätös voitaneen tehdä Kansainvälisen Hiihtoliiton kohdalla, sillä sen toiminta on hyvin pitkälle samantapaista kuin Suomen Hiihtoliiton, joskin suuremmassa laajuudessa. Vastikkeellisuuden, ammattimaisuuden sekä suunnitelmallisuuden vaatimukset täyttyvät, vaikkakaan kyseessä ei ole varsinainen voittoa tavoitteleva organisaatio. Oman lisänsä Kansainvälisen Hiihtoliiton toimien arviointiin tuo kansainvälinen toimintaympäristö, johon en kuitenkaan syvenny tarkemmin tutkielman rajallisuuden vuoksi. Mielenkiintoisia tutkimusaiheita Kansainvälisen Hiihtoliiton asemasta löytyy kuitenkin useita. Esimerkkinä mainittakoon lainvalintakysymykset. Selvää kuitenkin on, että Kansainvälisen Hiihtoliiton toimintaa sovelletaan lähtökohtaisesti Sveitsin oikeutta, sillä Kansainvälisen Hiihtoliiton päämaja sijaitsee Sveitsissä¹³⁴. Selvää on myös se, että Kansainvälisen Hiihtoliiton on toiminnassaan otettava huomioon aina sen maan lainsäädäntö, missä se kulloinkin toimii¹³⁵.

Kilpailuoikeudelliselta kannalta mielenkiintoista on Kansainvälisen Hiihtoliiton kansallisille jäsenliitoilleen asettamat säännöt, jotka lienevät samalla tavalla hyväksyttäviä niin kauan, kun sääntömääräykset kuuluvat tämän kansainvälisen yhdistyksen toimintapiiriin, eli toisin sanoen liittyvät jollain tavalla urheiluun. Sen sijaan sääntömääräykset, joissa on selvä kaupallinen intressi, kuten urheilijoiden kilpailu- ja lämmittelypukujen mainosmäärää koskevat rajoitteet, ovat kilpailuoikeuden näkökulmasta jo huomattavasti kyseenalaisempia. Samoin Kansainvälisen Hiihtoliiton sääntömääräys, jonka mukaan vain yksi kansallinen lajiliitto kustakin itsenäisestä valtiosta voi olla Kansainvälisen Hiihtoliiton jäsen. Kieltämättä tämä selkeyttää järjestelmää ja helpottaa esimerkiksi yhdistyksen jäsenten valvontaa. Toisaalta järjestelyä voidaan pohtia kilpailuoikeudellisesta näkökulmasta nimenomaan vertikaalisena kilpailunrajoituksena, sillä sääntömääräyksen vuoksi Suomessa kilpailuoikeuksia urheilijoille myöntää vain Suomen Hiihtoliitto. Sääntömääräys aiheuttaa täydellisen alalle tulon esteen kansallisella tasolla, mikä puolestaan saa aikaan sen, että kansalliset lajiliitot voivat melko vapaasti päättää kilpailusopimuksissa käyttämistään ehdoista, olivatpa ne sitten urheilullisia tai taloudellisia. Sopimusehtojen avulla kansallinen lajiliitto voi puolestaan rajoittaa esimerkiksi urheilijoiden toimintaa sponsorisopimusten markkinoilla.

---

¹³⁴ *Summerer* 1990, s. 96 - 102.

¹³⁵ *Rauste* 1997, s. 41.

4.5. Suomen Hiihtoliiton asema kansallisessa kilpailutoiminnassa

4.5.1. Suomen Hiihtoliiton määrävän markkina-aseman perusta

Useimmissa urheilulajeissa lajin sisäinen sääntelyjärjestelmä on luotu siten, että lajin ylintä sääntelyvaltaa käyttää kansainvälinen lajiliitto, joka vastaa kansainvälisen kilpailutoiminnan järjestämisestä. Kansainvälisen lajiliiton säännöissä määrätään, että sen jäseniä ovat kansalliset lajiliitot ja pääsääntöisesti niitä voi olla vain yksi. Maastohiihdossa järjestö rakenne on juuri tällainen. Kansainvälisen Hiihtoliiton säännöissä säädetään, että sen jäseneksi voi päästä kansallinen lajiliitto, jota edustaa suurin osa kyseisen itsenäisen kansallisvaltion lisensoiduista urheilijoista¹³⁶. Säännöissä määrätään lisäksi, että Kansainvälisen Hiihtoliiton jäsenenä voi olla vain yksi kansallinen lajiliitto kustakin maasta¹³⁷. Kansainvälisen Hiihtoliiton säännöissä määrätään myös, että kunkin jäsenen on noudatettava Kansainvälisen hiihtoliiton sääntöjä sekä päätösvaltaa käyttävien elinten päätöksiä, ja tästä on oltava nimenomainen maininta kansallisen lajiliiton säännöissä.¹³⁸ Kansallisen lajiliiton monopoliasema perustuu edellä kuvattuun erityisluonteiseen organisoitumistapaan.

Urheilun organisoitumistavalle annetaan usein myös urheilullinen selitys, jonka mukaan kussakin lajissa ja kullakin maantieteellisellä alueella halutaan saada selville yksi mestari. Tämän taustalla on kysynnän rakenne, jossa urheilun kuluttajat eli katsojat ovat kiinnostuneita vain yhdestä mestarista eivätkä useista kilpailevista mestareista. Edellä mainituista syistä urheilu on organisoitunut hierarkkisesti, mikä tarkoittaa, että kussakin lajissa on yksi kansainvälinen lajiliitto sekä vastaavasti yksi kansallinen lajiliitto. Edellä mainittu järjestelmä aiheuttaa yhtäältä kansainväliselle lajiliitolle monopoliaseman kansainvälisen kilpailutoiminnan hallinnoimisessa sekä toisaalta kansalliselle lajiliitolle monopoliaseman urheilulajin hallinnoimisessa kansallisella tasolla. Yksittäisen urheilijan tai seuran kannalta tilanne on se, että jos haluaa olla mukana lajitoiminnassa, on oltava jollakin tavalla tekemisissä tämän kansainvälisistä urheilujärjestöistä koostuvan kokonaisuuden kanssa. Amatööriurheilijan kannalta se merkitsee toisaalta myös sitä, että oman urheilutoiminnan taloudellinen hyödyntäminen edellyttää osallistumista tämän organisaation toimintaan.¹³⁹

---

¹³⁶ FIS statutes 2006, kohta 6.1.

¹³⁷ FIS statutes 2006, kohta 6.2.

¹³⁸ FIS statutes 2006, kohdat 6.3 ja 8.1.

¹³⁹ Sponsorityöryhmän mietintö 2006, s. 33.

4.5.2. Suomen Hiihtoliiton asema kilpailijalisenssien myöntäjänä

Suomen Hiihtoliitto on Kansainvälisen Hiihtoliiton ainoa jäsen Suomessa, mikä tarkoittaa sitä, että Hiihtoliitto myöntää urheilijoille kilpailijalisenssit yksinoikeudella. Kuten aiemmin on tullut esille, kilpailijalisenssi on edellytyksenä kansalliseen kilpailutoimintaan pääsemiselle¹⁴⁰. Hiihtoliitto myöntää urheilijoille myös kansainväliseen kilpailutoimintaan oikeuttavan FIS-lisenssin¹⁴¹. Edellä mainitut oikeudet ovat urheilijan näkökulmasta hyödykkeitä, joita ei kukaan muu tarjoa. Ammatikseen urheilevalle kyse on siis hyödykkeistä, jotka ovat ehdottomia edellytyksiä huippu-urheilijan ammatinharjoittamiselle. Urheilijan näkökulmasta voidaan epäröimättä sanoa, että kyse on välttämättömyyshyödykkeistä, joiden merkitykselliset markkinat rajoittuvat aina siihen kansallisvaltion, jonka kansalainen urheilija on. Näin ollen voidaan päätellä, että kansallisella tasolla lajiliitolla on vahvin mahdollinen markkinavoima suhteessa heidän hyödykkeistään kiinnostuneisiin asiakkaisiin eli ammattuurheilijoihin. Edellä mainitusta syystä yksittäiselle urheilijalle ei siis jää muita vaihtoehtoja kuin hyväksyä lajiliiton asettamat ehdot kilpailutoimintaan pääsemiselle. Realistisena vaihtoehtona ei mielestäni voida pitää sitä, että urheilija hakee kilpailuoikeuksia naapurimaasta, sillä toisesta maasta haettu kilpailijalisenssi edellyttää lisäksi useissa tapauksissa kyseisen maan kansalaisuuden hakemista.

Edellä selostettu järjestö rakenne aiheuttaa siis sen, että kansalliset lajiliitot toimivat kansallisella tasolla monopoliasemassa. Lajiliitolla on näin ollen kilpailunrajoituslaissa tarkoitettu määräävä markkina-asema osanotto-oikeutta tavoitteleviin urheilijoihin nähden sekä nimetessään joukkuetta kansainvälisen lajiliiton alaisiin kilpailuihin.¹⁴² Suomen Hiihtoliiton ja urheilijan välisessä suhteessa voidaankin puhua vertikaalisesta tai relatiivisesta markkinavoimasta, sillä kyse on nimenomaan toimijoiden keskinäiseen voimasuhteisiin liittyvästä epätasapainosta, jossa urheilijan tosiasiallinen päätäntävävyys kilpailusopimuksen suhteen on rajoittunut realististen kilpailevien vaihtoehtojen puuttuessa. Sponsorisopimusten markkinoilla puolestaan Suomen Hiihtoliitto ja urheilijat ovat kilpailijoita keskenään, eli he kilpailevat samoista yhteistyökumppaneista. Tällöin liikutaan horisontaalitasolla. Edellä selostettu organisaatorakenteeseen perustuva vertikaalinen markkinavoima saattaa aiheuttaa kansalliselle lajiliitolle kiusauksen käyttää vertikaalitasolla syntyvää markkinavoimaansa hyväksi käyttämällä kilpailusopimuksessa ehtoja, joilla urheilija luopuu luonteeltaan kaupallisista oikeuksistaan. Näin se saavuttaa merkittävän markkinavoiman myös horisontaalitasolla,

¹⁴⁰ Ks. SHL:n kilpailusäännöt 2006, kohdat A 5 § ja C 8 §

¹⁴¹ Ks. FIS International Ski Competition Rules 2004, kohta 203.2.

¹⁴² *Rauste* 1997, s. 520.

eli sponsorisopimusten markkinoilla, millä on kiistattomia negatiivisia vaikutuksia urheiluviihdettä tarjoavien urheilijoiden elinkeinon. Lisäksi edellä mainitulla saattaa olla sponsorimarkkinoita vääristäviä vaikutuksia. Lajiliitto voi esimerkiksi käyttää monopoliasemaansa osanotto-oikeuden myöntäjänä hyväksi ja varmistaa näin menestymisen sponsorisopimusten markkinoilla¹⁴³. Tämä voi tapahtua esimerkiksi niin, että lajiliitto sisällyttää kilpailusopimukseen ehdon, jonka mukaan urheilija luovuttaa henkilökohtaiset suojatut oikeutensa, kuten nimen, kuvan ja äänen yksinomaisen käyttöoikeuden lajiliitolle saadakseen tarvittavat lisenssit tai voidakseen ylipäätään tulla valituksi arvokilpailuihin. Tämänkaltaista toimintaa täyttäisi määräävän markkina-aseman väärinkäytön tunnusmerkit ja olisi omiaan vääristämään kilpailua sponsorimarkkinoilla sekä ennen kaikkea vaikeuttamaan urheilijoiden elinkeinovapauden periaatetta.

Lajiliitto ei näin ollen saa asettaa osanotto-oikeuden edellytykseksi sitä, että urheilija suostuu luovuttamaan lajiliitolle oikeuden urheilijan omistamien suojattujen oikeuksien käyttöön lajiliiton omissa yhteistyösopimuksissa.¹⁴⁴ Edellä mainittu lajiliiton määräävän markkina-aseman vaikutus sponsorisopimusten markkinoille on kuitenkin kyseenalaistettu sillä, että alueellisesti ja valtakunnallisesti kukin urheilulaji on kilpailuasemassa muiden lajien kanssa, jolloin sponsoreiden valintamahdollisuudet eivät pääse kapenemaan.¹⁴⁵ Toisaalta edellä mainittu näkökanta sponsoreiden valintamahdollisuuksien kapenemiseen on mielestäni varsin yksipuolinen, sillä siinä ei oteta millään tavalla huomioon ammattuurheilijoiden muodostaman, ammatinharjoittajista koostuvan toimialan valintamahdollisuuksien kapenemista. Ammattuurheilijoita voidaan kuitenkin pitää eräänlaisina palvelutarjoajina, jotka tarjoavat urheiluviihdettä urheilusta kiinnostuneille miljoonille urheilun kuluttajille eli katsojille. Toisin sanoen arvioitaessa lajiliiton käyttämiä ehtoja valmennus- ja kilpailusopimuksissa, tulisi niiden vaikutuksia arvioida ennen kaikkea urheiluviihteen tarjoajien elinkeinon, koska näihin markkinoihin sopimusehdoilla välittömästi vaikutetaan. Vasta tämän jälkeen tulisi pohtia toimien vaikutuksia sponsorisopimusten markkinoihin, joihin sopimusehtojen vaikutukset ovat välillisiä.

---

¹⁴³ Suomessa ammattuurheilijan osanotto-oikeutta urheilukilpailuun voitaneen nykyään pitää oikeudellisesti suojattuna. Kilpailuvirasto tutki Joensuun Katajan osanotto-oikeuden koripallon SM-sarjaan syksyllä 1995 antamassa ratkaisussa kilpailunrajoituslainsäädännön perusteella. Ratkaisusta ilmeneviä periaatteita voitaneen soveltaa myös yksilöurheilijoihin silloin, kun kyseessä on urheilusta elantonsa ansaitseva ammattuurheilija. Ks. Kilpailuviraston päätös 5.9.1995 dno 511/61/94. Ks. myös *Rauste* 1997, s. 207.

¹⁴⁴ *Rauste* 1997, s. 520.

¹⁴⁵ *Rauste* 1997, s. 70.

4.5.3. Maastohiihdon kilpailusopimuksen sopimusehdoista

Kilpailunrajoituslain (27.5.1992/480) 1.2§:n mukaan kilpailunrajoituslain yhtenä tavoitteena on varmistaa ja turvata elinkeinotoiminnan harjoittamisen vapaus ilman turhia esteitä ja rajoituksia. Suomen Hiihtoliiton kilpailusopimuksessa käyttämät toimialarajoitukset, sekä mainospaikkajako kilpailu- ja lämmittelyasussa ovat kiistatta rajoitteita urheilijan elinkeinovapaudelle. Urheilijan ammatinharjoittajan vapautta rajoittaa maastohiihdossa myös Kansainvälisen Hiihtoliiton mainosten enimmäismäärää koskeva määräys. Kansainvälinen Hiihtoliitto on rajannut kilpailu- ja lämmittelyasujen mainosten enimmäismäärän 300 cm²¹⁴⁶, mihin on mielestäni vaikea löytää järkeviä perusteita nykyisessä ammattimaisessa huippu-urheilussa. Kansainvälisen Hiihtoliiton asettama mainosten enimmäismäärä tarkoittaa käytännössä yhtä 10 X 30 senttimetrin mainosta, joka nykyisten kilpailusopimuksessa olevien sopimusehtojen mukaan jaetaan kansallisen lajiliiton ja urheilijan kesken. Maastohiihdossa sekä monessa muussakin yksilölajissa lajiliitto edellyttää jokaisen urheilijan, joka täyttää maajoukkueen pääsyyn vaadittavat urheilulliset kriteerit allekirjoittamaan valmentautumistai kilpailusopimuksen, jolla urheilija luopuu osasta henkilökohtaisista kaupallisista oikeuksistaan. Vasta tämän jälkeen urheilija voi tulla valituksi maajoukkueeseen. Allekirjoittamalla kyseisen sopimuksen urheilija luovuttaa lajiliiton käyttöön 250 cm² mainostilaa omasta kilpailu- ja lämmittelypuvustaan, kun urheilijalle itselleen jää myytäväksi loput 50 cm² mainostilasta omille sopimus-kumppaneilleen¹⁴⁷.

Toimialarajauksella lajiliitto puolestaan pidättää itsellään yksinoikeuden myydä mainoksia tietyille toimialoille, joilla toimivien yritysten kanssa urheilija ei tämän jälkeen voi tehdä omia henkilökohtaisia sopimuksia.¹⁴⁸ Toimialarajauksen käyttö on toisaalta ymmärrettävää sikäli, että se lähtee yleensä jo sponsorioivan yrityksen intresseistä, sillä sponsoroinnin yleisiin pelisääntöihin kuuluu se, että saman toimialan yrityksiä ei mainosteta samaan aikaan. Toisaalta toimialarajauksessa on kyse mitä puhtaimmillaan sponsorimarkkinoiden jaosta, jolla saattaa puolestaan olla vaikutuksia sponso-reiden valintamahdollisuuksien kapenemiseen. Viimeksi mainittuun kysymykseen Kilpailuvirasto otti kantaa Suomen Hiihtoliiton ja mäkihyppääjien välisessä tapauksessa¹⁴⁹.

Maastohiihdon vuoden 2006 kilpailusopimuksessa oleva kilpailu- ja lämmittelyasujen mainospaikkajakoa koskevaa ehtoa voitaneen tulkita kilpailurajoituslain (27.5.1992/480) 6.2 §:n ensimmäisen

¹⁴⁶ Ks. FIS Specifications For Competition Equipments And Commercial Markings 2006 - 2007, kohta 4.1.2.

¹⁴⁷ Ks. liite 1, kohta 1.

¹⁴⁸ Ks. liite 1, kohta 2.

¹⁴⁹ Kilpailuviraston ratkaisu 11.11.2004, dno. 756/61/04, kohdassa kilpailuviraston kanta, 7. kappale

kohdan vastaiseksi. Kyseisen sopimusehdon voidaan ajatella olevan kohtuuton kauppaehto, johon urheilijalla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa, ja jolla on negatiivisia vaikutuksia urheilijan elinkeinovapauteen. Toisaalta kilpailusopimuksessa olevia ehtoja voidaan puoltaa sillä, että lajiliiton on voitava turvata oma tulorahoituksensa, jotta se kykenee suoriutumaan omista velvoitteistaan, joita ovat mm. nuorisoliikunnan, harrasteliikunnan sekä huippu-urheilun järjestäminen. Lisäksi edellä mainittua urheilujärjestön määräämisoikeutta voidaan puoltaa sillä seikalla, että se kuuluu urheilujärjestöjen itsemääräämisoikeuden piiriin, johon urheilussa toimivien on sopeuduttava. Kaupallistuneessa urheilussa joudutaankin jatkuvasti enenevässä määrin arvioimaan, mikä merkitys on annettava urheilijan ammatinharjoittamisen vapaudelle sekä millä tavoin ne rajoittavat urheilujärjestöjen ja urheilun sisäisten päätöksentekojen toimintaa. Käytännössä viimeksi mainittu tarkoittaa, että urheilujärjestöjen itsemääräämisoikeuden ja urheilijoiden perusoikeuksien keskinäisessä arvioinnissa on pyrittävä tasapainon löytämiseen¹⁵⁰.

4.5.4. Kilpailuviraston kanta Suomen Hiihtoliiton toimiin sponsorimarkkinoilla

Hiihtourheilun kannalta merkittävin kilpailuviraston päätös lienee mäkihyppääjien Matti ja Jussi Hautamäki sekä Suomen Hiihtoliiton välinen kiista sponsorisopimusten markkinoilla. Toimenpidepyynnön tekijöinä tapauksessa olivat Matti ja Jussi Hautamäki ja vastaajana Suomen Hiihtoliitto. Tapauksessa oli kysymys toimenpidepyynnöstä kilpailuvirastolle Suomen Hiihtoliiton toimista sponsorisopimusten markkinoilla. Toimenpidepyynnön tekijät Matti ja Jussi Hautamäki katsoivat Suomen Hiihtoliiton käyttävän väärin määräävää markkina-asemaansa sponsorisopimusten markkinoilla ja estävän näin urheilijoita harjoittamasta ammattiaan mäkihyppääjinä. Toimenpidepyynnön tekijöiden mukaan Hiihtoliitolla on Kansainvälisen Hiihtoliiton FIS:n sääntöihin perustuva monopoliasema hiihtourheilussa ja sen hallinnoimisessa Suomessa.¹⁵¹

Hiihtoliitto on perinteisesti solminut kirjalliset sopimukset maajoukkuehyppääjien kanssa mainospaikkojen jaosta kilpailuasussa. Lisäksi kirjallinen sopimus on sisältänyt ns. toimialarajauksen, mikä tarkoittaa sitä, että urheilijat eivät voi solmia Hiihtoliiton yhteistyökumppanien kanssa samalla toimialalla toimivien yritysten kanssa omia sponsorisopimuksia. Hiihtoliitto ei hyväksynyt Matti ja Jussi Hautamäen hankkimia sponsoreita, koska Hiihtoliitolla oli itsellään samoilla toimialoilla toimivat yhteistyökumppanit. Hiihtoliitto uhkasi sulkea toimenpidepyynnön tekijät maajoukkue-toi-

¹⁵⁰ Timonen 2004, s 285 - 286.

¹⁵¹ Kilpailuviraston ratkaisu 11.11.2004, dno. 756/61/04, kohdassa toimenpidepyynnön tekijöiden näkemys, 1. ja 2. kappale

minnan ulkopuolelle, jos he esiintyisivät kilpailutoiminnassa kilpailevien sponsorien mainoksissa.¹⁵²

Kilpailuviraston päätelmä oli ottaen huomioon Hiihtoliiton ja mäkihyppääjien välisen valmennussopimuksen se, että yhteistyökumppania koskevaan toimialarajaukseen sponsorimarkkinoilla ei näytä liittyvän Kilpailuvirastolle toimitettujen tietojen perusteella kilpailunrajoituslain kannalta ongelmallisia piirteitä. Urheilijoilla on kilpailuviraston käsityksen mukaan käytettävissään niin ikään potentiaalisia sponsoreita huolimatta Hiihtoliiton valmennussopimukseen ottamasta toimialarajauksesta. Näin ollen ei ole syytä epäillä kilpailun toimivuutta sponsorisopimusten markkinoilla. Lisäksi sponsorien näkökulmasta vaihtoehtoisia sponsorointikohteita on tarjolla toimialarajauksesta huolimatta kuitenkin runsaasti, sillä urheilun eri lajit ovat tässä suhteessa vaihtoehtoisia sponsorointikohteita yrityksille.¹⁵³

Ratkaisussa Kilpailuvirasto katsoi Suomen Hiihtoliitolla olevan määräävä markkina-asema suhteessa urheilijoihin ja seuroihin kilpailijalisenssien myöntäjänä ja maajoukkueen valitsijana. Mielenkiintoisen Kilpailuviraston päätöksestä teki se, että se otti kantaa vain sponsorimarkkinoiden toimivuuteen ja unohti kokonaan sen, mistä toimenpidepyynnössä oli alun perin kysymys: mäkihyppääjien ammatinharjoittamisen vapauden estymisestä, mikä johtui lajiliiton toimista sponsorisopimusten markkinoilla.

Kilpailuviraston päätös oli kovin yksipuolinen, ja siitä sai väistämättä sen kuvan, että tilanne sponsorisopimusten markkinoilla on se, että sponsorit taistelevat urheilijoista, vaikka asia on päinvastainen. Kilpailuviraston olisikin mielestäni tullut, ottaen huomioon toimenpidepyynnön sisällön, ottaa kantaa nimenomaan urheiluviihteen tarjoajien markkinoiden analysoimiseen sekä siihen, että rajoittaako Suomen Hiihtoliitto toimillaan nimenomaan näiden markkinoiden toimintaa. Sen sijaan mäkihyppääjien osalta Kilpailuvirasto totesi vain sen, että huolimatta toimialarajauksesta mäkihyppääjillä vaihtoehtoja kyllä riittää. Kilpailuvirasto pohti päätöksessään asiaa lähinnä vain sponsoreiden näkökulmasta, mikä oli mielestäni hieman outoa ottaen huomioon ketkä toimenpidepyynnön alun alkaen tekivät.

Kilpailuviraston päätös toimialarajauksen hyväksyttävyydestä on kuitenkin sikäli ymmärrettävä, että ilman toimialarajauksia urheilusponsorointi todennäköisesti vähenisi urheiluasusteissa olevien

---

¹⁵² Kilpailuviraston ratkaisu 11.11.2004, dno. 756/61/04, kohdassa toimenpidepyynnön tekijöiden näkemys, 3. kappale

¹⁵³ Kilpailuviraston ratkaisu 11.11.2004, dno. 756/61/04, kohdassa johtopäätös, 1. kappale

kilpailevien mainosten takia, mikä puolestaan saattaisi vaarantaa koko huippu-urheilun varainhankinnan. Ratkaisun perusteella lajiliiton on katsottu jossain määrin voivan rajoittaa yksittäisten urheilijoiden ammatinharjoittamisen vapauden periaatetta. Urheilijoille ja seuroille asetetut yhteistyökumppanien hankintarajoitukset perustuvat siihen, että lajiliiton on voitava turvata omien sponsorisopimusten arvo. Tehokas sponsorointi etenkin sponsorin kannalta edellyttää sitä, että kilpailevien yritysten mainoksia ei ole samanaikaisesti esillä.

Lajiliitto organisoii lajin harrastus-, valmennus- kilpailutoiminnan, joka on pohjana mm. seurojen nuorisotyölle sekä kilpaurheilijoiden toiminnalle. Lajiliiton tarjoamat palvelut mahdollistavat myös huippu-urheilijoiden pääsyn uran alkuun, vaikka tämä voisikin huipulla ollessaan toimia omien yhteistyökumppaniensa voimin. Samoin maajoukkueen tarjoamat välinehuolto- ja valmennuspalvelut ovat urheilijalle kenties helpompi ratkaisu kuin se, että urheilija järjestää kaiken itse.¹⁵⁴ Mm. edellä mainituista syistä on perusteltua sallia lajiliiton jossain määrin rajoittavan urheilijoiden yhteistyökumppaneiden hankintaa turvatakseen näin omien sponsorisopimustensa arvon. Sponsorisopimusten rajoitusten tulisi kuitenkin olla tasapuolisia muita urheilun toimijoita, kuten seuroja ja urheilijoita, kohtaan. Sponsoritoiminnan ehdot eivät saa ilman asiallista perustetta rajoittaa urheilijan sopimusvapautta yhteistyökumppaneiden hankinnassa.¹⁵⁵ Sen sijaan lajiliitto voi esimerkiksi kilpailusopimukseen ottaa ehdon, jonka mukaan urheilijalla ei ole oikeutta tehdä sopimuksia lajiliiton yhteistyökumppanien kanssa samalla toimialalla toimivien kilpailevien yritysten kanssa. Edellä mainittua koskevat määräykset ovatkin olleet tavanomaisia yksilölajien maajoukkueurheilijoiden ja lajiliiton välisissä kilpailusopimuksissa.¹⁵⁶ Toimialarajauksen voidaan itse asiassa katsoa lähtevän liikkeelle yrityksen intresseistä, jolloin se ei edes ole urheilijoiden tai lajiliiton päätösvallan alainen. Tällöin on luonnollista, että urheilijan ja lajiliiton on keskenään sovittava menettelytavoista, jotta vältetään samalla toimialalla toimivien yritysten samanaikainen mainostaminen. Se, onko yksipuolinen toimialarajaus tehokkain keino, on toinen asia.

Edellä mainittu kiista koski nimenomaan mäkihyppyä ja Suomen Hiihtoliittoa, mutta siitä huolimatta se on käyttökelpoinen ennakkotapaus monelle lajille Suomessa sääntelyjärjestelmän ja järjestörakenteen samankaltaisuuden vuoksi. Päätöksestä voidaan tehdä yleistäviä päätelmiä muissakin lajeissa. Päätöstä voidaan pitää hyvänä ennakkoratkaisuna myös maastohiihtoa ajatellen, sillä molemmat lajit kuuluvat saman lajiliiton alaisuuteen. Lisäksi kilpailuviraston ratkaisusta ilmenneillä perusteilla

---

¹⁵⁴ Sponsorityöryhmän mietintö 2006, s. 32.

¹⁵⁵ Sponsorityöryhmän mietintö 2006, s. 31.

¹⁵⁶ Sponsorityöryhmän mietintö 2006, s. 32.

voidaan päätellä, että Hiihtoliiton kilpailusopimukset eri lajeissa ovat hyvin samanlaisia, mikä helpottaa vertailua eri lajien välillä.

4.6. Tulevaisuudennäkymiä

Kilpailuoikeuden soveltuvuudesta yksilöurheiluun voidaan sanoa, että silloin kun toiminta täyttää elinkeinotoiminnan tunnusmerkit, kilpailuoikeus soveltuu urheiluun siinä, missä mihin tahansa muuhun liiketoimintaan. Urheilun sisäisillä säännöillä voidaan puolestaan toimia vapaasti silloin, kun kysymyksessä ovat puhtaasti urheilulliset asiat. Kilpailuoikeuden avulla pyritään varmistamaan markkinoiden häiriötön toiminta siten, että kuluttajien sekä markkinoilla toimivien edut tulevat otetuksi tasapuolisesti huomioon. Urheilun kuluttajia ovat katsojat, joiden edun mukaista on se, että kaikki parhaat urheilijat voivat osallistua kilpailutoimintaan ilman turhia urheilijan toimeentuloa rajoittavia tekijöitä, jolloin urheilukilpailun seuraaminen tarjoaa katsojalle parhaan mahdollisen nautinnon. Näin ollen urheilun kuluttaja saa rahoilleen parhaan mahdollisen vastineen.

Kilpailuviraston mäkihyppääjiä koskevasta ratkaisusta on havaittavissa, että ammatikseen urheilevia yksilölajien urheilijoita ei koeta siinä mielessä omana ammatinharjoittajien ryhmänä, kuin se perinteisesti ymmärretään. Tämä kävi hyvin ilmi Kilpailuviraston mäkihyppääjiä koskevasta ratkaisusta, jossa Kilpailuvirasto ei ottanut juurikaan kantaa urheiluviihteen tarjoajien markkinoiden toimivuuteen, vaikka toimenpidepyynnössä sitä nimenomaan pyydettiin. Kilpailuvirasto tyytyi vain toteamaan, että toimialarajuksesta huolimatta vaihtoehtoisia sponsoreita kyllä riittää. Kilpailuvirasto sitä vastoin pohti päätöksessään ensisijaisesti Hiihtoliiton toimien vaikutuksia sponsoreiden valintamahdollisuuksiin, kun sen olisi tullut pohtia toimien vaikutuksia urheiluviihteen tarjoajien markkinoihin laajemmin. Kyseisillä markkinoilla toimii useita muitakin elinkeinonharjoittajiksi katsottavia urheilijoita, joiden valintamahdollisuuksiin Hiihtoliiton sopimusehdot yhtäläillä vaikuttavat. Esimerkkinä mainittakoon urheilija, joka ei kuulu maajoukkue toimintaan, ja joka ei pääse hyötymään lajiliiton tarjoamista palveluista, mutta joka on urheilulliselta tasoltaan hyvin lähellä maajoukkue tasoa. Tällaisen urheilijan on yhtäläillä otettava omissa sopimusneuvotteluissa huomioon toimialarajaus, sillä maajoukkuevalinta voi olla yhden onnistuneen urheilusuorituksen päässä, jolloin kilpailusopimus astuu välittömästi voimaan.

Lisäksi huomiota olisi voitu kiinnittää urheilijoiden väliseen kilpailuasetelmaan sponsorimarkkinoilla, sillä toimialarajaus vaikuttaa useamman urheilijan valintamahdollisuuksiin siten, että vaihto-

ehtoisia sponsoreita ei enää riitäkään kaikille halukkaille. Edellä mainittu asetelma syntyy siitä syystä, että sponsoreilla valintamahdollisuuksia on nykyisin lähes rajattomasti, kun taas urheilijoiden näkökulmasta nimenomaan urheilua sponsoroivia yrityksiä on huomattavasti vähemmän, puhumattakaan kun asiaa arvioidaan lajitasolla. Tällöin voidaan sanoa, että sponsoreiden näkökulmasta sponsoroitavista tahoista on ylitarjontatilanne, joita löytyy urheilun eri lajien lisäksi esimerkiksi kulttuurista, taiteesta tai viihteestä. Urheilijoiden näkökulmasta kyseessä on puolestaan ylikysyntätilanne, jossa tiettyä lajia sponsoroivia yrityksiä on rajallinen määrä suhteessa sponsoreita etsiviin urheilijoihin.

Lajiliittojen kilpailusopimuksissa käyttämistä sopimusehdoista osa on sellaisia, jotka rajoittavat urheilijan ammatinharjoittamisen vapautta. Nämä sopimusehdot ovat Kilpailuviraston kannan mukaan sallittuja, kunhan ehdot ovat tasapuolisia urheilun eri toimijoita kohtaan ja, kun toimenpiteet eivät ole tavoiteltavaan päämäärään nähden kohtuuttomia. Mainospaikkajakoon sen sijaan Kilpailuvirasto eikä toisaalta mikään muukaan taho ole ottanut kantaa, johtuen ehkä siitä, että sitä ei ole kukaan kyseenalaistanut. Mainospaikkajaon suhteen voidaan kuitenkin sanoa, että sen seurauksena maajoukkueurheilijan toimeentulo rajoittuu merkittävästi, sillä suurin osa maajoukkuehiihtäjän kilpailuista on kansainvälisiä kilpailuja, joissa hänen on käytettävä maajoukkueasua. Kyseistä sopimusehtoa voitaisiinkin arvioida joko Suomen Hiihtoliiton määräävän markkina-aseman perusteella kilpailunrajoituslakia soveltaen, kohtuuttomana sopimusehtona oikeustoimilain 36 §:n perusteella tai suoraan perustuslain 18 §:n (11.6.1999/731) elinkeinovapauteen vedoten, jos alemman asteisista normeista ei tilanteen tosiseikat huomioon ottaen löydy sopivaa.

Urheilun muuttuessa entistä enemmän kaupalliseksi ongelmat tuskin vähenevät lajiliiton ja urheilijoiden välisessä suhteessa. Eri vaihtoehtoja siitä, kuinka urheilijoiden ja lajiliiton välinen suhde voitaisiin parhaiten järjestää, tulisikin pohtia vakavasti. Esimerkkiä voitaisiin hakea vaikkapa joukkuelajeista, jossa on siirrytty työsuhteeseen. Tässä kohtaa on kuitenkin huomioitava, että joukkuelajeissa puhutaan urheilijan ja seuran välisestä relaatiosta, kun taas yksilölajeissa relevantti suhde näyttäisi olevan nimenomaan lajiliiton ja urheilijan välinen suhde. Työsopimuksia on käytetty joukkuelajeissa suhteellisen pitkän aikaa ja ainakin joukkuepeliympäristössä se on toiminut hyvin. Yksilölajeissa ongelmakohtaksi saattaa kuitenkin muodostua lajiliiton tulorahoituksen riittävyys. Toisaalta asiaa voidaan ajatella niin, että urheilijat ovat lajiliitolle ehdottomasti tärkein voimavara, jolloin kysymys voidaan asettaa siten, että miksi tärkeimmälle voimavaralle ei makseta palkkaa tekevästä työstä. Ottaen huomioon urheilun viimeaikaisen kehityksen oma näkemykseni on, että urheilun ja kilpailuoikeuden välisessä suhteessa tulee varmasti tapahtumaan kehitystä lähitulevaisuu-

dessa, sillä kilpailunrajoituslain soveltuvuus urheilun ympäristössä on varsin vakiintumattomassa tilassa.

5. Maastohiihdon kilpailusopimus oikeustoimilain näkökulmasta

5.1. Sopimuksen sovittelun edellytyksistä

5.1.1. Sopimuksen sovittelu sisällön ja ulkopuolisten seikkojen perusteella

Sopimuksen käsitteeseen kuuluu velvollisuus noudattaa tehtyä sopimusta. Tätä sopimuksen sitovuuden periaatetta voidaan pitää sopimusoikeuden sekä koko oikeusjärjestyksen kulmakivenä. Ilman tätä periaatetta nykymuotoinen yhteiskuntaelämä tuskin olisi mahdollista. Sopimusten sitovuuden periaatetta ei kuitenkaan voida soveltaa täysin sokeasti, ottamatta huomioon esimerkiksi sopimuksen teon aikana vallinneita olosuhteita tai sopimuksen teon jälkeisiä osapuolista riippumattomia tapahtumia, joilla voi olla vaikutuksia kyseiseen sopimukseen ja sopimussuhteeseen. Merkittävä oikeuspoliittinen kysymys onkin, missä kohtaa sopimuksen sitovuuden periaatteen tulisi väistyä muiden tärkeämpien tavoitteiden tieltä.¹⁵⁷

Oikeustoimilakiin (13.6.1929/228) lisättiin vuonna 1981 sopimuksen sovittelua koskeva 36 §. Pykälän tavoitteena oli saada lainsäädäntöömme yleinen sovittelusäännös, joka soveltuisi kaikenlaisiin varallisuus oikeudellisiin oikeustoimiin. Kohtuullistamissäännöksen yhteiskunnallinen merkitys ilmeneekin erityisesti tilanteissa, joissa toinen osapuoli on voinut määräävästi vaikuttaa sopimukseen tekoon ja sopimuksen ehtoihin. Lisäksi tällaisissa sopimussuhteissa on usein käsillä tilanne, jossa heikompi osapuoli on riippuvainen sopimuksesta omassa toiminnassaan esimerkiksi siten, että vastaavaa sopimusta ei voida tehdä minkään muun tahon kanssa. Tästä syystä sopimuksen pätemättömyyttä koskevat säännökset sekä toisaalta vähäiset pakottavat säännökset oikeustoimilaisissa ovat olleet riittämättömiä epätasapainoisten sopimusosapuolten välisten suhteiden säätelijänä.¹⁵⁸ Lisäksi osapuolten aseman kannalta ongelmallisia tilanteita ennen oikeustoimilain (13.6.1929/228) 36 §:n säätämistä olivat sellaiset tilanteet, joissa toinen osapuoli on kuluttajaa muistuttavassa asemassa toimiessaan esimerkiksi elinkeinonharjoittajana. Tällöin osapuoli jää kuluttajasuojalain mukaisen kuluttaja määritelmän ja korostuneen kuluttajasuojan ulkopuolelle.¹⁵⁹

---

¹⁵⁷ HE 247/1981, s. 3.

¹⁵⁸ HE 247/1981, s. 6.

¹⁵⁹ *Hemmo II* 2003, s. 71.

Oikeustoimilain (13.6.1929/228) sovittelusäännöstä voidaan siis soveltaa kaikenlaisissa varallisuus-oikeudellisissa oikeustoimissa, eikä oikeustoimilain 36 §:ään sisälly mitään erityisiä soveltamisalan rajoituksia. Säännöksen ydinalueeseen kuuluu siten sopimukset, joissa osapuoli sitoutuu varallisuusarvoisen suorituksen täyttämiseen toiselle osapuolelle. Säännöksen soveltamisalaan kuuluvat esimerkiksi kauppaa, käyttöoikeutta, työsuoritusta, yhteistoimintaa tai muuta vastaavaa koskevat sopimukset.¹⁶⁰ Huomioitavaa kuitenkin on, että oikeustoimilain (13.6.1929/228) 36 §:ää ei tavallisesti pidä soveltaa sellaisiin sopimuksiin, joita koskee erityinen sovittelusääntö.¹⁶¹ Esimerkiksi kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisen sopimuksen sovittelu kuluttajan eduksi tulee siten perustua kuluttajansuojalain (20.1.1978/38) 4.1 §:ään eikä oikeustoimilakiin. Oikeustoimilain sovittelusäännöstä voidaan käyttää sekä yksilöllisten sopimusehtojen että vakioehtojen kohtuullistamisessa.¹⁶²

Oikeustoimilain (13.6.1929/228) 36.1 §:ään on otettu yleinen sovittelusääntö, jonka mukaan oikeustoimessa oleva ehto tulee jättää kokonaan ottamatta huomioon, jos se on kohtuuton tai, jos se sovellettaessa johtaisi kohtuuttomuuteen. Mainitussa pykälässä säädetään lisäksi, että kohtuuttomuutta arvosteltaessa on otettava huomioon oikeustoimen koko sisältö, osapuolten asema oikeustointa tehtäessä ja sen jälkeen vallinneet olosuhteet, sekä muut harkinnanvaraiset seikat. Oikeustoimen sovitteluedellytykset tavataan puolestaan jakaa kahteen pääryhmään. Arvioinnin kohteena ovat sopimuksen sisältö, sekä sopimuksen ulkopuoliset seikat. Sopimuksen sisällön osalta sovittelun edellytyksenä on sopimuskumppaneiden velvoitteiden epätasapainoisuus, kun taas sopimuksen ulkopuolisista seikoista harkinnassa tulevat huomioon otettaviksi ennen kaikkea sopijapuolten erityispiirteet sekä sopimuksenteko-olosuhteet.¹⁶³ Ulkoisten seikkojen arvioinnissa mielenkiintoista on se, että siinä kiinnitetään huomiota samalla tavalla osapuolten asemaan sopimuskumppaneina, kuten vertikaalista markkinavoimaa arvioitaessa. Merkitystä on siis molemmissa tapauksissa annettu heikomman osapuolen suojelulle.

5.1.2. Alkuperäinen ja jälkiperäinen kohtuuttomuus

Sopimuksen sovitteluperuste voi kohdistua joko alkuperäiseen tai jälkiperäiseen kohtuuttomuuteen. Alkuperäisen kohtuuttomuuden tapauksessa sopimuksen mukainen suoritusten tasapaino on jo sopimusta tehtäessä muotoutunut hylättävällä tavalla vinoutuneeksi, tai sopimukseen on muuten otettu

---

¹⁶⁰ HE 247/1981, s. 9. Ks. myös *Wilhelmsson* 1985, s. 75.

¹⁶¹ *Wilhelmsson* 1985, s. 77.

¹⁶² *Wilhelmsson* 1985, s. 77 - 78.

¹⁶³ *Hemmo* 2006, s. 373 - 377.

ehtoja, joita ei voida hyväksyä. Jälkiperäisessä kohtuuttomuudessa kyse on puolestaan siitä, että sovitteluperuste syntyy myöhemmistä tapahtumista, jotka saavat aikaan sen, että sopimuksen alkuperäinen tavoite ei enää toteudu molempien osapuolten kohdalta, vaan sopimus on muuttunut epätasapainoiseksi. Tyypillinen tilanne jälkiperäisestä kohtuuttomuudesta on tapaus, jossa jokin osapuolista riippumaton ulkoinen tapahtuma saa aikaan sen, että suoritusvelvollisuus muuttuu toiselle taholle kannattamattomaksi suhteessa sopimuksesta koituviin hyötyihin. Esimerkkinä voidaan mainita jokin makrotaloudessa tapahtuva äkillinen muutos, joka välillisesti vaikuttaa osapuolten velvoitteiden tasapainoon.

Alkuperäisen kohtuuttomuuden tapauksessa puolestaan ratkaisussa saatetaan nähdä ehtoa käyttäneeseen osapuoleen kohdistuvan moitteen piirteitä. Esimerkiksi edullisemmassa neuvotteluasemassa oleva osapuoli saattaa käyttää asemaansa hyväksi silloin, kun hänellä on tarjota toiselle osapuolelle jonkin välttämättömän suorituksen, jota kukaan muu ei tarjoa.¹⁶⁴ Alkuperäistä kohtuuttomuutta arvioitaessa osapuolten taloudellinen asema, tosiasiallinen sopimusvapaus sekä asiantuntemus ovat keskeisiä arviointikriteereitä, mikä tarkoittaa, että sopimus voi olla vain hyvin poikkeuksellisesti sovitteluun johtavalla tavalla kohtuuton, ellei osapuolten voimasuhteisiin liity tältä osin vaikutuksellista epätasapainoa.¹⁶⁵ Tosiasiallista sopimusvapauden laajuutta arvioitaessa merkitystä on siis ennen kaikkea hyödykkeen tai sopimuksen välttämättömyyden asteella sekä mahdollisten sopimus-kumppanien lukumäärällä.¹⁶⁶ Tosiasiallinen sopimusvapaus kaventuu sopimuksen kohteen vuoksi silloin, kun toisen osapuolen on pakko tehdä sopimus välttämättömyyshyödykkeen saamiseksi. Lisäksi, jos tarjoajien määrä on rajoittunut, saattaa kysymykseen tulla sopimuspakko. Tosiasiallisen sopimusvapauden kaventuessa sopimusehtoihin kohdistuu tällöin korostunut kontrollitarve. Sopimuksen epätasapainoisten piirteiden hylättävyys korostuu, ellei toisella osapuolella ole reaalista mahdollisuutta jättää sopimusta tekemättä.¹⁶⁷ Sopimuksen kohteen laatu ja toimintaympäristö vaikuttavat siis osaltaan sovitteluun, johtuen ns. välttämättömyyshyödykkeiden erityisasemasta.¹⁶⁸ Ottaen huomioon urheilun toimijoiden asemat sopimus-kumppaneina tilanne on se, että kohtuuttomuutta voitaneen arvioida alkuperäisenä kohtuuttomuutena, jossa osapuolten voimasuhteisiin liittyy epätasapainoa. Lisäksi, kun ottaa huomioon kilpailijalisenssin välttämättömyyden asteen urheilijalle sekä sen, että lisenssiä tarjoaa vain yksi taho voitaneen perustellusti sanoa, että kyseessä on urheilijalle välttämättömyyshyödyke, jolloin sopimusehtojen kontrollitarve tulisi olla korostunut.

---

¹⁶⁴ *Hemmo II* 2003, s. 54.

¹⁶⁵ *Hemmo II* 2003, s. 57.

¹⁶⁶ *Hemmo II* 2003, s. 66 - 67.

¹⁶⁷ *Hemmo II* 2003, s. 67.

¹⁶⁸ *Hemmo II* 2003, s. 79.

5.1.3. Sopimustyyppin vaikutus sovitteluun

Sopimustyyppillä ei yleensä ole suoraa vaikutusta sopimuksen sovittelumahdollisuuksiin. Sopimusten reaalisisällön perusteella voidaan kuitenkin esittää joitain suuntaa-antavia näkökohtia. Vähiten sovitteluherkkiä sopimuksia ovat riskialttiit liike-elämän sopimukset, joissa osapuolet ovat tasavertaisia sekä taloudellisesti että tiedollisesti. Laajin merkitys sovittelulle voidaan puolestaan antaa sellaisissa kuluttajasuhteissa, sekä niihin rinnastettavissa sopimuksissa, joihin kysymyksessä olevien intressien laadun vuoksi liittyy korostunut heikomman osapuolen suojan tarve.¹⁶⁹ Merkitystä on myös annettava reaalitilanteelle, eli onko kyseessä kerta- vai kestopimus, kuluttaja- vai liikeseopimus tai yksilöllinen vai vakiosopimus.¹⁷⁰ Yksilöllisten ja vakiosopimusten osalta voidaan sanoa, että yksilöllisissä sopimuksissa molemmat osapuolet ovat yleensä osallistuneet sopimuksen laatimiseen, jolloin molemmilla osapuolilla pitäisi olla käsitys sopimusehtojen vaikutuksista. Yksilöllisesti laadittujen sopimusten osalta voitaneen päätyä siihen, että ne ovat sovittelua vastaan puhuva seikka. Vakiosopimukset ovat puolestaan pääsääntöisesti toisen osapuolen yksin laatimia, jolloin tilanne on usein se, että toisella osapuolella ei ole ollut mahdollisuuksia vaikuttaa sopimuksen sisältöön lainkaan. Vakiosopimusten tapauksessa sopimusoikeudessa onkin yleisesti katsottu, että epäselvissä tapauksissa sopimusehtoa on tulkittava sen laatijan vahingoksi. Sillä seikalla, että sopimus on solmittu käyttäen ehtoja, jotka toinen osapuoli on yksipuolisesti laatinut, voidaan jo sinänsä käyttää sovittelukynnyksen mataloittamisen perusteena¹⁷¹.

5.2. Maastohiihdon kilpailusopimus sopimuksen sovittelun näkökulmasta

Maastohiihdon kilpailusopimuksen sovitteluun maajoukkueurheilijan ja lajiliiton välillä tulisi sovellettavaksi pikemminkin oikeustoimilaki kuin kuluttajasuojalaki, sillä sopimusosapuolina ovat voittoa tavoittelematon organisaatio, tässä tapauksessa lajiliitto sekä urheilija, jotka ammattimaisuuden, vastikkeellisuuden ja taloudellisen tuloksellisuuden tunnusmerkkien täytyessä rinnastetaan elinkeinonharjoittajaan. Tällöin urheilija jää pakottavien kuluttajansuojasäännösten ulkopuolelle, vaikka hän toiminnassaan onkin kuluttajaan rinnastettavassa alisteisessa asemassa. Oikeustoimilain (13.6.1929/228) 36 §:n yleinen sovittelusääntö kattaa koko sen sopimuskentän, jota erityiset sovitte-

---

¹⁶⁹ *Hemmo II* 2003, s. 89.

¹⁷⁰ *Aho* 1982, s. 528.

¹⁷¹ *Wilhelmsson* 1985, s. 84.

lusäännöt eivät kata. Täten urheilijan ja lajiliiton välisen kilpailu- tai valmentautumissopimuksen sovitteluun ei näyttäisi liittyvän esteitä.

Oikeuskäytäntöä oikeustoimilain 36 § soveltuvuudesta eri lajien kilpailu- ja valmentautumissopimukseen ei Suomesta löydy, mikä johtunee siitä, että urheilun kaupallistuminen on suhteellisen uusi ilmiö Suomessa. Toisena syynä oikeuskäytännön vähäisyyteen voitaneen pitää sitä, että kilpailu- ja valmentautumissopimuksia on käytetty varsin lyhyen aikaa lajiliitosten ja urheilijoiden välisten luonteeltaan kaupallisten oikeuksien sääntelijänä, jolloin sopimuksissa käytettyjen ehtojen sekä niillä tavoiteltujen päämäärien keskinäisiä suhteita ei välttämättä ole arvioitu molempien osapuolten näkökulmasta riittävästi. Ottaen huomioon maajoukkueurheilijoiden tosiasiallisen aseman, kilpailusopimuksen ehtoja tulisivatkin arvioida samojen periaatteiden valossa kuin minkä muun tahansa sopimustyyppin, jossa on taloudellinen intressi ottamalla samalla huomioon myös urheilun erityisaseman yhteiskunnassa.

Maastohiihdon sopimusosapuolten todelliset neuvotteluasemat huomioon ottaen voidaan todeta, että lajiliitolla on erittäin vahva neuvotteluasema suhteessa urheilijoihin, sillä urheilijoilla ei tosiasiallisesti ole muuta vaihtoehtoa, kuin hyväksyä kilpailusopimus päästäkseen osallistumaan kilpailutoimintaan ja harjoittamaan ammattiaan. Tällöin voidaan sanoa, että urheilijoiden tosiasiallinen sopimusvapaus on kaventunut, jonka seurauksena sopimuksen sisältöä tulisi kontrolloida hyvin tarkkaan. Kilpailusopimuksessa olevien ehtojen sovittelu voisi siten tulla kyseeseen sopimusten ulkoisten seikkojen osalta. Kohtuuttomuuden ajankohtaa arvioitaessa lajiliiton ja maajoukkueurheilijan välillä kyse on alkuperäisen kohtuuttomuuden kaltaisesta tilanteesta, jossa lajiliitto on neuvotteluasemaltaan huomattavasti vahvempi kuin urheilija. Lisäksi urheilijan tosiasiallinen sopimusvapaus on erittäin rajallinen, johtuen lajiliiton monopoliasemasta kilpailijalisenssien myöntäjänä. Edellä mainittu tilanne on omiaan synnyttämään kannustimen vahvemmalle osapuolelle käyttämään sopimuksissaan ehtoja, joilla vahvempi osapuoli hankkii itselleen perusteettomia etuja toisen osapuolen kustannuksella.

Arvioitaessa kilpailusopimuksen mainospaikkojen jakoa sekä toimialarajausta koskevia ehtoja lajiliiton ja urheilijan välillä, päädytään arvioimaan sopimuksen sisällöllistä tasapainoa. Suomen Hiihtoliitto on kilpailusopimuksella velvoittautunut tarjoamaan urheilijoille kilpailukykyiset olosuhteet sekä harjoitusleireillä että kilpailumatkoilla, kun taas urheilija velvoittautuu kilpailusopimuksella luovuttamaan Suomen Hiihtoliitolle osittaisen käyttöoikeuden omiin suojattuihin oikeuksiinsa, sekä suurimman osan mainospaikoista omassa kilpailuasussaan lajiliiton sopimuskumppaneille. Lisäksi

urheilija ei toimialarajauksen johdosta voi hyödyntää sponsorisopimuksissaan kilpailusopimuksessa yksilöityjä toimialoja lainkaan. Tällöin tilanne on tosiasiallisesti se, että arvioitaessa sopimuksen sisällöllistä tasapainoa, tulisi ottaa huomioon osapuolten oikeudet ja velvollisuudet ja arvioida niiden keskinäistä tasapainoa. Nyt tilanne on se, että maajoukkueurheilija luopuu suuresta osasta mainostulojaan saadakseen vastineeksi osallistumisoikeuden kilpailuihin sekä kilpailukykyiset olosuhteet.

Mainospaikkajaon tämänhetkistä suhdetta, sekä toimialarajauksen oikeudenmukaisuutta arvioitaessa tulisikin mielestäni lähteä liikkeelle arvioimalla sitä, millä tekijällä on eniten vaikutusta sponsorimarkkinoilla menestymiseen, ja sen perusteella arvioida sopimuskumppaneiden oikeuksien ja velvollisuuksien suhdetta. Oma näkemykseni asiasta on se, että eniten sponsorimarkkinoilla menestymiseen vaikuttaa nimenomaan urheilijoiden suoritukset kilpailuissa, koska vain menestymällä kilpailuissa voidaan taata näkyvyys mediassa. Näkyvyys mediassa puolestaan korreloi positiivisesti sponsoreiden kiinnostukseen lajia kohtaan, mikä puolestaan vaikuttaa sponsorisopimusten arvoon positiivisesti. Sponsorisopimusten markkinoilla menestymisen kannalta toissijaisena tekijänä tulevat lajiliiton toimet olosuhteiden luoja ja järjestäjänä, jolloin niiden vaikutukset sponsorimarkkinoilla menestymiseen ovat näin ollen myös toissijaisia väheksymättä kuitenkaan kilpailukykyisten olosuhteiden merkitystä.

Urheilijan tosiasiallista sopimusvapautta kilpailusopimuksen suhteen arvioitaessa tilanne on siis se, että urheilijalla ei ole reaalista mahdollisuutta jättää kilpailusopimusta tekemättä. Sillä seikalla, että sovitteluun vetoava on sopimusta tehdessään tiennyt kohtuuttomasta ehdosta, on luonnollisesti negatiivinen vaikutus sovitteluedellytysten täyttymiseen. Tällöin on kuitenkin kiinnitettävä erityistä huomiota osapuolen tosiasialliseen sopimusvapauteen.¹⁷² Allekirjoittaessaan kilpailusopimusta urheilija varmasti tietää kilpailusopimuksen hänen sopimusvapauttaan rajoittavista ehdoista, mutta koska tosiasiallinen sopimusvapaus puuttuu, ei mielestäni voida vedota siihen, että urheilija tiesi sopimusta tehdessään kilpailusopimuksen kohtuuttomasta ehdosta, jolloin sovittelurajoitukseen ei koskisi tällaista tilannetta. Edellä mainitun perusteella voitaneen sanoa, että estettä oikeustoimilain (13.6.1929/228) 36 § soveltamiselle maastohiihdon kilpailusopimuksen osalta ei ole. Kysymys on vain siitä, onko epätasapaino lajiliiton ja urheilijan välillä riittävä sopimuksen sisällöllisten seikkojen osalta. Urheilun järjestelmän kannalta merkityksellistä on myös sillä seikalla, että oikeustoimilain sovittelusääntöä voidaan käyttää myös yhdistyksen sääntöihin. Viimeksi mainittu tulee esille

---

¹⁷² HE 247/1981, s. 12, jossa on otettu esille tilanteita, joissa tosiasiallinen sopimusvapaus on rajoittunut esimerkiksi monopoliaseman tai kiireen vuoksi ja jolloin sovittelurajoitus ei tule kyseeseen. ks. myös *Hemmo II*, 2003 s. 78 - 79.

hallituksen esityksestä, jossa mainitaan, että vastaavalla tavalla oikeustoimilain (13.6.1929/228) 36 §:n säännöstä voidaan soveltaa muidenkin yhtiösopimusten sekä esimerkiksi yhdistysten sääntöjen yksittäisten määräysten sovitteluun.¹⁷³

Maastohiihdon kilpailusopimuksessa kyse on kuluttajasopimukseen verrattavissa olevasta sopimuksesta, jossa osapuolten neuvotteluasemat eivät ole tasapuoliset. Maastohiihdon kilpailusopimus laaditaan samansisältöisenä kaikille saman lajin maajoukkueurheilijoille vuodeksi kerrallaan. Sopimustyyppiä voisi siis luonnehtia vakiosopimustyyppiseksi kertosopimukseksi. Tällöin sovittelua puoltaa selvästikin se seikka, että toinen osapuoli on yksin laatinut sopimusehdot, joihin toisella osapuolella ei ole käytännössä ollut mahdollisuutta vaikuttaa.¹⁷⁴ Sopimuksen sovittelua koskevat säännökset näyttäisivät edellä mainitun perusteella soveltuvan valmennus- sekä kilpailusopimusten sovitteluun, jolloin lajiliitoissa sopimuksia laadittaessa tulisi entistä enemmän ottaa huomioon molempien sopimuskumppaneiden oikeudet ja velvollisuudet tasapuolisesti, vaikeuttamatta tarpeettomasti urheilijoiden toimintaedellytyksiä ammatinharjoittajina. Lajiliitoissa tämä pakottaisi valmennus- ja kilpailusopimuksen laativien tahojen ajattelemaan asiaa myös sopimuksen sovittelua koskevien periaatteiden näkökulmasta, mikä olisi omiaan parantamaan urheilijoiden asemaa omana ammatinharjoittajien ryhmänä.

5.3. Perusoikeusmyönteinen laintulkinta

Perusoikeuksien toteutuminen horisontaalisuhteissa pyritään pääsääntöisesti varmistamaan välillisen horisontaalivaikutuksen avulla. Tällöin perusoikeuksiin vedotaan epäsuorasti perustuslakia alemmanasteisten lakinormien avulla perusoikeusmyönteisen laintulkinnan keinoin.¹⁷⁵ Vuoden 1995 perusoikeusuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä perusoikeuksien vaikutuksen todetaan välittyvän yksityisten keskinäissuhteissa yleensä perusoikeuksia konkretisoivan tavallisen lainsäädännön kautta.¹⁷⁶ Suora vetoaminen perusoikeuksiin on kuitenkin mahdollista esimerkiksi silloin, kun alemmanasteista lakinormia ei ole olemassa, tai jos alemmanasteinen lakinormi on epäselvä.¹⁷⁷ Osapuolten asemalla on yleisesti katsottu olevan merkitystä perusoikeuksiin vetoamisen edellytyksenä horisontaalisuhteissa. Horisontaaliajattelun lähtökohtana on pidetty sitä, että oikeusjärjestyksen puuttumista yksityisten tahojen välisiin sopimus- ja muihin vastaaviin yksityisautonomisiin

---

¹⁷³ HE 247/1981, s. 10.

¹⁷⁴ HE 247/1981, s. 16

¹⁷⁵ *Jyränki* 2000, s. 291.

¹⁷⁶ HE 309/1993, s. 29.

¹⁷⁷ KM 1992:3, s. 126 - 129.

oikeussuhteisiin on perusteita lähtökohtaisesti vain silloin, kun osapuolten voimatasapainoon liittyy merkityksellisiä eroja.¹⁷⁸ Toiseksi horisontaalivaikutuksella on katsottu olevan merkitystä silloin, kun heikommalla osapuolella ei ole tosiasiallista mahdollisuutta kieltäytyä sopimuksesta sekä, kun toisella osapuolella on lähes yksinomainen päätäntävalta sopimuksen sisällöstä.

Maastohiihdon kilpailusopimusta sekä osapuolten neuvotteluasemia arvioitaessa kilpailunrajoituslain sekä oikeustoimilain sopimusten sovittelua koskevien periaatteiden valossa, voidaan edellä esitetyn perusteella päätyä siihen, että perusoikeuksien horisontaalivaikutuksella voi olla merkitystä Suomen Hiihtoliiton ja urheilijan välisessä suhteessa. Urheilijan kohdalla perustuslain (11.6.1999/731) 18 §:n elinkeinovapaus ei toteudu samalla tavalla kuin se muilla elinkeinonharjoittajilla toteutuu. Tällöin voidaan esittää kysymys siitä, tulisiko urheilijalle perustuslailla taattuun elinkeinovapautteen vedota suoraan perustuslain nojalla vai epäsuorasti tavallisen lainsäädännön avulla. Kuten kahdessa edellisessä kappaleessa on käynyt ilmi, ei kilpailunrajoituslain tai oikeustoimilain 36 §:n soveltamiselle urheilijan ja Suomen Hiihtoliiton välisessä suhteessa näyttäisi liittyvän esteitä, mikä puoltaisi välillistä horisontaalivaikutusta ammattuurheilijan perusoikeuksien toteuttamiseksi. Tässä kohtaa on kuitenkin syytä muistaa Kilpailuviraston kanta Suomen Hiihtoliiton ja mäkihyppääjien välisessä kiistassa sponsorisopimusten markkinoilla. Kilpailuvirasto katsoi, että kilpailunrajoituslain näkökulmasta Suomen Hiihtoliiton toimiin sponsorisopimusten markkinoilla ei liittynyt hylättäviä piirteitä.

Perusoikeuksien horisontaalivaikutuksen yhtenä edellytyksenä ovat osapuolten epätasapainoiset neuvotteluasemat. Kappaleessa kolme esitetyn perusteella voidaan päätyä siihen, että myös tältä osin horisontaalivaikutuksen ulottamiseen maajoukkuehiihtäjän ja Suomen Hiihtoliiton väliseen suhteeseen ei näyttäisi liittyvän esteitä, sillä osapuolten neuvotteluasemissa on havaittavissa merkittävää epätasapainoisuutta.

Perusoikeusmyönteinen laintulkinta on yleistynyt myös urheilussa vuoden 1995 perusoikeusuudistuksen myötä. Näin ollen urheilujärjestöjen on päätöksenteossaan otettava huomioon urheilijoiden perusoikeudet. Urheilijalla on oikeus saada hänen oikeuksiaan tai velvollisuuksiaan koskeva asia riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi siinä missä kenellä tahansa yksilöllä. Tästä oli kyse juoksija Minna Lainiota koskevassa tapauksessa, johon KKO sovelsi perustuslain 21.1 §:ää.¹⁷⁹ Sa-

---

¹⁷⁸ Jyränki 2000, s. 289.

¹⁷⁹ KKO 1998:122: tuomioistuimen mukaan toimeentulon hankkimismahdollisuuksien vähentyminen ja kunnian suoja kuuluvat hallitusmuodossa mainittuihin perusoikeuksiin ja joita asianomaisen tulee voida tehokkaasti puolustaa. Näin

manlainen tapaus oli kyseessä Jari Saarisen kohdalla, jossa hän vetosi menestyksekkäästi perusoikeuksiinsa ja sai näin asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi.¹⁸⁰

5.4. Perusoikeusrajoitusten arviointia maastohiihdon näkökulmasta

Yksilön perusoikeuksien rajoitusten tulee olla hyväksyttäviä. Tämä vaatimus edellyttää, että perusoikeusrajoitus on painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima.¹⁸¹ Urheilun näkökulmasta perusoikeusrajoitusten hyväksyttävyyttä arvioitaessa päädytään pohtimaan, mikä merkitys annetaan urheilun omille intresseille. Urheilijan perusoikeuksien rajoittaminen on saatettu hyväksyä esimerkiksi erityisellä urheiluun liittyvällä tarpeella ("special need"). Reilun kilpailun edistäminen tai dopingin käytön kieltäminen on katsottu olevan niitä erityisiä tarpeita, joilla on riittävä liityntä urheiluun.¹⁸² Perusoikeusrajoitukset voitaneen näin ollen hyväksyä riittävän painavalla urheilullisella syyllä.¹⁸³

Urheilijan elinkeinovapauteen puuttumiseen kilpailusopimuksella ei puolestaan ole löydettävissä sellaista painavaa urheilullista syytä, josta on kyse dopingin käytön kiellossa tai reilun kilpailun edistämisessä. Lajiliittojen on katsottu voivan rajoittaa urheilijoiden elinkeinovapautta varmistaakseen näin omat sponsorisopimuksensa. Lisäksi urheilijoiden varallisuusasemaan puuttumista on perusteltu sillä, että se on korvaus maajoukkueeseen pääsystä, jonka perusteella urheilija saa maajoukkuepalvelut käyttöönsä.

Edellä mainitut perustelut ovat perusoikeuksien hyväksyttävyyttä koskevan oikeuskirjallisuuden perusteella vähintäänkin ontuvia, sillä syyt eivät ole siinä mielessä urheilullisia, kuten esimerkiksi dopingin käytön kieltäminen tasapuolisen kilpailun aikaansaamiseksi tai kilpailutoiminnan säännöt reilun kilpailun varmistamiseksi. Toisaalta perustelut ovat taloudellisessa mielessä järkeviä, sillä näin lajiliitto saa urheilijoilta epäsuoraa korvausta maajoukkuepalveluksista mainospaikkajaon sekä toimialarajoituksen muodossa, mikä olisi täysin hyväksyttävää tasapuolisten sopimuskumppaneiden tapauksessa nykypäivän kilpailua ihannoivassa taloudessa. Epätasapainoisen neuvotteluasetelman vuoksi tilanne kuitenkin muuttuu ratkaisevasti, sillä vapaan markkinatalouden malli aiheuttaa sen, että urheilun organisaatiojärjestelmä sekä urheilujärjestöjen käyttämät menetelmät vaikuttavat juuri

---

ollen ne ovat riittäviä perusteita tuomioistuimeen pääsyyllä. Lainiolle määrätyn kilpailukiellon kohtuullistamisvaatimukseen KKO totesi, että kyseessä on yhdistysautonomian piiriin kuuluva asia, johon tuomioistuin voi puuttua vain yhdistyslain 32 ja 33 § säädetyillä perusteilla.

¹⁸⁰ KKO 1998:143.

¹⁸¹ PeVM 25/1994, s. 5.

¹⁸² Donellan 2002, s. 12.

¹⁸³ Eskuri 2005, s. 43.

sellaisilta, joita kilpailunrajoituslailla sekä heikomman osapuolen korostuneella suojelulla yritetään ehkäistä.

6. Lopuksi

Vapaaehtoisuuteen perustuvan urheilun kansanliikkeen rinnalle on viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana muodostunut suuri ryhmä urheilijoita monista eri lajeista, joiden toiminta täyttää elinkeinotoiminnan tunnusmerkit. Näin on käynyt myös maastohiihdossa, jossa elinkeinotoiminnan tunnusmerkit täyttyvät nykypäivänä kymmenillä urheilijoilla. Tämä on urheilujärjestöjen näkökulmasta johtanut siihen, että niiden sääntelyn piiriin on tullut yhä enemmän urheilijoiden varallisuus- asemaan kohdistuvia asioita. Urheilujärjestöjen päätöksenteon näkökulmasta tämä on tarkoittanut sitä, että niiden on täytynyt keksiä uusia keinoja sääntösidonnaisuuden aikaansaamiseksi varallisuus- oikeudellisissa asioissa, sillä yhdistyssääntelyllä ei lähtökohtaisesti voida puuttua urheilijoiden varallisuus- asemaan silloin, kun järjestön toimintapiiri rajoittuu urheilutoimintaan. Tästä syystä urheilujärjestöjen yhdistyssääntely on käynyt riittämättömäksi sääntösidonnaisuuden aikaansaamiseksi ammattiuurheilijoiden kohdalla, mikä on johtanut sopimusten yleistymiseen urheilun eri toimijoiden välisten suhteiden säätelijänä.

Yhtäältä urheilun sopimusoikeudellistuminen sekä toisaalta elinkeinotoiminnan tunnusmerkistön täytyminen ovat johtaneet siihen, että ammattiuurheilijoiden kohdalla urheilujärjestöjen on toiminnassaan otettava huomioon sekä sopimusoikeuden että kilpailuoikeuden vaikutukset. Voidaan siis sanoa, että urheilun ammattimaistumisen ja kaupallistumisen seurauksena urheilu on myös oikeudellistunut, jolloin urheilujärjestöjen on sääntöjä ja sopimuksia laatiessaan otettava huomioon voimassa oleva oikeus. Järjestelyjen on näin ollen täytettävä lainmukaisuuden vaatimukset monen eri oikeudenalan näkökulmasta.

Kaupallistumisen ja oikeudellistumisen seurauksena urheilijoiden asemaan yhteiskunnassa on alettu kiinnittämään enemmän huomiota, mikä on näkynyt mm. lisääntyneinä oikeustapauksina, joissa osapuolina ovat olleet urheilijat ja urheilujärjestöt. Urheilun oikeusturvalautakunnan perustaminen 1990- luvun alussa on myös osoitus urheilijoiden aseman huomioon ottamisesta nykypäivän urheilutoiminnassa, kuten myös lisääntyneet urheiluoikeutta käsittelevät tutkimukset. Urheilijoiden asemaan onkin kiinnitettävä huomiota ennen kaikkea ammattiuurheilijoiden kohdalla, sillä urheilijat ovat lajiliittoon nähden alisteisessa kuluttajaan verrattavissa olevassa asemassa, mikä aiheutuu siitä, että lajiliitolla on monopoliasema kilpailuoikeutta tavoitteleviin urheilijoihin nähden kansallisella tasolla.

Oikeusjärjestyksen perusoikeudellistuminen on osaltaan vaikuttanut urheilujärjestöjen toimintaan, sillä perusoikeudet koskevat myös urheilijoita. Perusoikeuksista elinkeinovapaus koskettaa läheisesti ammattiuurheilijoita, sillä ammattiuurheilija voidaan katsoa elinkeinonharjoittajaksi silloin, kun tavoitteellisuuden, vastikkeellisuuden sekä taloudelliseen tulokseen pyrkimisen tunnusmerkit täyttyvät. Lajiliittojen valmennus- ja kilpailusopimuksissa käyttämät ehdot kuitenkin kaventavat urheilijan elinkeinovapauden periaatetta, jolloin joudutaan arvioimaan sitä, onko urheilijoiden perusoikeusrajoitukset hyväksyttävissä vetoamalla urheilun omiin intresseihin. Urheilun kaupallistuminen ja sitä seurannut urheilun oikeudellistuminen ovat kuitenkin siinä määrin nuoria ilmiöitä, että valmista vastausta edellä esitettyyn kysymykseen on vaikea antaa.

EU:n oikeuden merkitys urheilun näkökulmasta on tullut esille viimeisten vuosien aikana muuttamassa ratkaisussa, joilla voidaan katsoa olevan myös ennakkopäätösarvoa. EY:n tuomioistuimen ratkaisuista voidaan päätellä, että jos taloudellisen toiminnan tunnusmerkit täyttyvät, sovelletaan urheiluun EU:n taloudellista toimintaa ohjaavia säädöksiä. Merkittävimpänä päätöksenä voidaan mainita *Bosman-ratkaisu*¹⁸⁴. Päätöksellä joukkueurheilussa kiellettiin siirtokorvaukset ETA-alueella. Samoin päätöksellä kiellettiin ulkomaalaiskiintiöt seurajoukkueissa niiden pelaajien osalta, jotka ovat Euroopan Unionin kansalaisia. Järjestelmän katsottiin rikkovan EU:n sisämarkkinaohjelman työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevaa periaatetta. Yksilöurheilun kannalta merkittävin päätös lienee EY:n tuomioistuimen ratkaisu, joka koski belgialaista judokaa. Tapauksessa EU:n tuomioistuin katsoi, että sillä on toimivalta käsitellä urheiluun liittyviä tapauksia, jos niillä on liittymäkohtia esimerkiksi ihmisten perusoikeuksiin. Tapauksessa EY:n tuomioistuin kielsi Belgian judoliittoa syrjimästä toimenpidepyynnön tehnyttä judokaa olympialaisten karsintakilpailujen valinnoissa ja totesi, että urheilijoita ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan joukkuetta valittaessa esimerkiksi rodun takia.¹⁸⁵ Tuomioistuin piti kuitenkin hyväksyttävänä niitä valintakriteereitä, jotka ovat urheilullisia eli oikeuden kielelle käännettynä aatteellisia. Lisäksi tuomioistuin katsoi De Liege- tapauksessa, että urheilun arvokilpailuihin voidaan asettaa kansallisia kiintiöitä, koska niitä voidaan pitää urheilun arvojen vuoksi perusteltuina. Tämän vuoksi ei voitu vaatia, että osallistujat tulisi valita tulostensa perusteella arvokilpailuihin siten, että kaikki parhaat urheilijat pääsevät osallistumaan.¹⁸⁶

Joukkueurheilua ja yksilöurheilua ei ole kuitenkaan mielekäästä verrata keskenään, sillä joukkueurheilijat ovat pääsarjatasolla lähes poikkeuksetta työntekijöitä. Seuran työnantajastatus merkitsee täl-

---

¹⁸⁴ Ks. EY:n tuomioistuimen tuomio C-415/1993.

¹⁸⁵ Ks. EY:n tuomioistuimen tuomio C-51/1996.

¹⁸⁶ *Halila* 2006, s. 42 ja 443.

löin käytännössä sitä, että sillä on direktio-oikeuden perusteella oikeus johtaa ja valvoa työntekijöitä vapaammin kuin yksilöurheilussa. Maajoukkueetason yksilöurheilijaa ei katsota työntekijäksi vaan elinkeinonharjoittajaksi, jolloin lajiliitolla tai seuralla ei lähtökohtaisesti ole oikeutta yksipuolisesti määrätä urheilijan oikeuksista ja velvollisuuksista, elleivät määräykset liity välittömästi kilpailutoimintaan.

Maajoukkuehiihtäjän näkökulmasta tilanne on nykypäivänä se, että lajiliitto tarjoaa urheilijoilleen ilmaiset harjoitusleirit, kilpailumatkat sekä väline-, lihas- ja lääkintähuollon. Tosin muutamina vuosina Suomen Hiihtoliitto on edellyttänyt urheilijoilta omavastuuosuutta edellä mainituista palveluista sen lisäksi, että se on käyttänyt toimialarajausta sekä mainospaikkajakoa koskevia sopimusehtoja sponsorimarkkinoilla. Urheilijan ammatinharjoittamisen näkökulmasta tilanne on nykypäivänä se, että vaihtoehtoja lajiliiton asettamille ehdoille on ainoastaan ammattuurheilijan uran lopetus.

Suomen Hiihtoliitto ei maksa maajoukkueeseen kuuluville urheilijoille palkkaa, eikä millään muullakaan tavalla turvaa heidän taloudellista toimeentuloa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että urheilijan täytyy itse selviytyä omista elantomenoistaan. Tästä syystä omien sponsoreiden merkitys on erittäin tärkeä ammattihiihtäjälle, jolloin lajiliiton toimia sponsorisopimusten markkinoilla tulisi arvioida erittäin kriittisesti. Oma mielipiteeni asiasta on, että niin kauan kuin Suomen Hiihtoliiton ja maajoukkueurheilijan suhteessa on kyse kahdesta elinkeinonharjoittajasta, tulisi kaikki osapuolten elinkeinovapautta rajoittavat toimet kieltää. Jos taas elinkeinovapautta halutaan rajoittaa esimerkiksi toimialarajoituksilla tai mainospaikkajaolla, tulisi osapuolten välinen suhde järjestää työsopimuksella, jolloin lajiliitolla olisi paljon enemmän liikkumatilaa säädellä urheilijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista. Nykypäivän järjestelmälle lainsäädäntö aiheuttaa merkittäviä rajoitteita niin sopimusoikeuden, kilpailuoikeuden kuin perusoikeuksienkin näkökulmasta. Lisäksi, jos urheilun kaupallistuminen jatkuu tulevaisuudessa edelleen, voisi työsuhdemalli olla tällöin toimivampi vaihtoehto.

Tulevaisuudessa on mielenkiintoista nähdä mihin suuntaan yksilölajin urheilijan oikeusasema kehittyy. Saako perusoikeuksien horisontaalivaikutus sijaa urheilun eri toimijoiden välisissä suhteissa, kuten vuoden 1995 perusoikeusuudistuksessa kaavailtiin. Mielenkiintoista on myös seurata miten nuoriso-, harraste- ja kilpaurheilu tulevaisuudessa lajiliitoissa järjestetään. Suosituimmissa joukkueurheilulajeissa harraste- ja nuorisoliikunta onkin eriytetty pääsarjatasolla pelaavasta edustusjoukkueesta. Esimerkiksi jääkiekossa pääsarjatason joukkueet ovat pääsääntöisesti osakeyhtiöitä, mikä asettaa toiminnalle sekä haasteita että mahdollisuuksia. Hyvinä puolina yhtiöittämisessä ovat va-

rainhankintakeinojen monipuolistuminen, verotuksen selkiytyminen sekä työsuhteiset osapuolet. Työsuhde näyttäisikin olevan oikeasuuntainen malli silloin, kun toiminta täyttää elinkeinotoiminnan tunnusmerkit sekä silloin, kun seuralla tai lajiliitolla on tarvetta puuttua urheilijoiden varallisuusasemaan.

Liite maastohiihdon valmentautumis- ja kilpailusopimukseen

Oma mainospaikka / myyntiehdot

1. Mainoksen koko maksimissaan 50 cm² (mitataan mainoksen pohjakankaan reunoja myöten). Suosittelemme selkeitä ja yksinkertaisia merkkejä kookkain kirjaimin tai logoin maksimaalisen näkyvyyden takaamiseksi. 50 cm² = esim. 5 cm x 10 cm kokoinen merkki. Merkki ei siis saa olla missään tapauksessa suurempi kuin 50cm².
2. Toimialarajaus eli seuraaville aloille mainosta ei saa myydä: öljy-yhtiöt (ST 1), vaatetoimittaja (Sportful), valmennus- ja harjoittelukeskukset (Vuokatti ja Lapin ensilumen harjoittelukeskus (Saariselkä)), autonrenkaat (Bridgestone), autovaraosat ja – tarvikkeet (Koivunen), katsastusyhtiö (K1), vakuutusala (Pohjola), matkatoimistot (SMT), peliyhtiöt (Veikkaus).
3. Virallinen voidevyö on High5 voidevyö, muita juomavöitä ei saa käyttää.
4. Mainoksen sisältö ja paikka asuissa tulee sopia yhdessä erikseen. **Ennen sopimuksen tekemistä ja merkin kiinnittämistä** tulee olla yhteydessä XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX. Pääsääntönä kuitenkin se, että oma tukija ei saa varastaa "pääroolia" tai haitata muiden tukijamerkkien näkyvyyttä. Kilpa-asussa paikka hihassa, koska kauluspaikat ja reidet ovat jo käytössä ja lämmittelyasussa paikka joko hihassa tai rinnassa.
5. Mainos/merkki tulee siis kilpapakettiin ja lämmittelypakettiin (sama merkki), ei siis päähiineeseen missään muodossa.
6. Merkki on näkyvillä koko kv. kilpailukauden ajan ja oikeus päättyy ilman eri ilmoitusta 31.5.2007.

